
Sborník Československé geografické společnosti

*Ročník 89
1984*

3

ISSN 0036-5254

ACADEMIA PRAHA

SBORNÍK ČESKOSLOVENSKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI

ИЗВЕСТИЯ ЧЕХОСЛОВАЦКОГО ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

JOURNAL OF THE CZECHOSLOVAK GEOGRAPHICAL SOCIETY

Redakční rada:

VÁCLAV GARDAVSKÝ, MILAN HOLEČEK (výkonný redaktor), VÁCLAV KRÁL (vedoucí redaktor), ALOIS MATOUŠEK, JOZEF KVITKOVIČ, JOSEF RUBÍN

O B S A H

- Věda mezi válkou a mírem 197

HLAVNÍ ČLÁNKY

- J. Kalvoda, B. Košťák: Geomorfologická analýza měření dilatací pískovcových bloků v údolí Liběchovky, Polomené hory 199
Geomorphological Analysis of Sandstone Block Dilatations in the Liběchovka Valley, Polomené Hills
- T. Siwek: Pokus o zhodnocení komunikačního prostoru 211
An Attempt to evaluate Communication Space

ROZHLEDY

- A. Götz: Kartogram a kartodiagram. Chyby a nedostatky v jejich konstrukci 219
Chorograms and Diagram Maps. Errors and Deficiencies in Constructing them
- M. Strída, J. Runstuková, V. Vaníčková: Československá geografická literatura v roce 1983 226
Bibliography of Czechoslovak Geography in 1983

ZPRÁVY

Vladimír Pavlovič Maksakovskij šedesátníkem (*L. Mišter*) 251 — Prof. dr. ing. Josef Pelfšek, DrSc., pětasedmdesátníkem (*J. Demek*) 252 — 65 let prof. RNDr. Václava Němcěka, CSc. (*B. Štěpán*) 253 — K šedesátinám doc. dr. Jiřího Machyčka, CSc. (*V. Panos*) 253 — K životnímu jubileu doc. JUDr. Stanislavy Sprincové, CSc. (*V. Gardauský*) 254 — Václav Zajíček — 60 let (*M. Novák*) 256 — Ing. dr. Václav Novák, CSc., šedesátníkem (*J. Demek*) 258 — K šedesátinám Vlastimila Mosteckého (*V. Němeček*) 259 — 60 let dr. M. Skalického, CSc. (*H. Fričová*) 259 — Dr. J. Bechný — 60 let (*L. Zapletal*) 260 — Profesor dr. Antoni Wrzosek 1908—1983 (*S. W. Berezowski*) 260 — Dr. Ivan Honl zemřel (*L. Mucha*) 261 — Zpráva o činnosti pracovní skupiny Geomorfologický výzkum a mapování Mezinárodní geografické unie (IGU) za období 1981—1984 (*J. Demek, C. Embleton*) 261 — Symposium o geografii cestovního ruchu ve středohorách a v podhorských oblastech (*S. Sprincová*) 262 — VIII. sympózium Stáleho semináře univerzitních geografů krajín RVHP 1.—4. novembra 1983 v Libliciach a v Praze (*O. Bašovský*) 263 — Seminář Ochrana krasových oblastí a životního prostředí v Lipovci 1983 (*J. Demek*) 265.

SBORNÍK

ČESkoslovenské Geografické Společnosti

ROČNÍK 1984 • ČÍSLO 3 • SVAZEK 89

VĚDA MEZI VÁLKOU A MÍREM

(Závěrečná zpráva přijatá na zájmovém setkání vědců „Věda mezi válkou a mírem“, jež se konalo 24. a 25. června 1983 v Praze v rámci Světového shromáždění za mír a život, proti jaderné válce.)

Setkání vědců dospělo k těmto závěrům:

1. Zúčastnění vědců z nejrůznějších vědních oborů z 49 zemí, zastánici různých politických názorů a náboženského přesvědčení, prohlašují, že za nejvýznamnější úkol vědců celého světa považují spojit své úsilí a zabránit použití zbraní hromadného ničení — zabránit konečné katastrofě celé lidské civilizace — a účastnit se mírového hnutí za zmrazení nukleárních zbraní a Kampaně Spojených národů za odzbrojení.

2. Nové akutní nebezpečí vypuknutí nukleární války by mohlo vzniknout plánovaným rozmístěním nové generace amerických střel středního doletu, obzvláště možným selháním elektronických systémů.

3. V nejrůznějších odvětvích vědy bylo dokázáno, že nukleární válka by nevyhnutelně ve svých důsledcích znamenala konec lidstva, konec přírody, konec veškerého života na této planetě. — Proto vědců považují militaristickou myšlenku, že by některá ze zúčastněných stran mohla v nukleární válce zvítězit, za zcela scestnou. Rovněž mylné a absurdní je věřit v možnost omezené jaderné války. — Proto se obracejí k vládám zemí, vlastnících jaderné zbraně, aby respektovaly závěry, k nimž dospěli vědcí v otázce hrozby nukleární války, a aby učinily vše pro to, aby nukleární energie byla používána výhradně pro mírové účely, pro blaho lidstva. Prohlašují, že skutečným úkolem vědy a vědců je budovat, nikoli ničit.

4. Doporučují vládám států, aby přikládaly větší váhu mezinárodnímu právu a podpořily rezoluci Valného shromáždění Spojených národů, jež prohlašuje, že každý stát, který by použil jaderných zbraní jako první v „preventivních“ či „obranných“ akcích, by se dopustil nejtěžšího zločinu proti lidstvu, který nelze nijak ospravedlnit. Doporučili všem vládám, aby plnily mezinárodní smlouvy zakazující chemické a bakteriologické zbraně a snížily obrovské smrtonosné zásoby vojenských chemických prostředků.

5. Upozorňují na to, že nová etapa zbrojení spolu s růstem vojensko-průmyslového komplexu a úlohy militarismu ve vnitřní a zahraniční politice zvyšují nedůvěru mezi národy, zvláště mezi státy s rozdílnými společenskými systémy a ohrožují mezinárodní stabilitu. Vyzývají nejvyšší představitele, vlády a parlamenty států vlastnících jaderné zbraně,

aby snížili nebezpečí vypuknutí jaderného konfliktu mezinárodním jednáním o omezení jaderného zbrojení a o postupném odzbrojení na základě principu stejné bezpečnosti. Zejména plány na vývoj nových strategických jaderných zbraní a přípravy na rozmištění nových jaderných zbraní v západní Evropě vytvářejí celosvětové nebezpečí, jaké dosud nemá obdobu.

6. Považují boj za mír a mírové soužití států s rozdílným společenským zřízením za nejnaléhavější globální problém lidstva. Horečné zbrojení odčerpává obrovské ekonomické hodnoty, lidské úsilí, a tak rozhodně oddaluje možnosti řešení problémů, které lidstvu vznikají a jsou nejnaléhavější ve třetím světě. Pouze v míru je možné řešit další naléhavé globální problémy jako jsou chudoba, negramotnost a choroby, zachování zdravého životního prostředí pro všechny vzájemně se podmiňující formy života na Zemi, zajištění potravin a potřebných surovinových zdrojů pro lidstvo a problémy spojené s kulturním, hospodářským, vědeckým a technologickým rozvojem společnosti. Boj za mír je úzce spojen s bojem za demokracii a lidská práva. Právo jednotlivce, národů a států na život v míru musí být v této souvislosti považováno za nejvýznamnější základní lidské právo. Boj za mír je také těsně spojen s bojem za společenský pokrok, hospodářské a sociální požadavky pracujících lidí na celém světě, s bojem za právo na rozvoj a Nový ekonomický řád a za národní osvobození.

7. Účastníci setkání proto navrhují, aby vědci — zastánci nejrůznějších mírových koncepcí a teorií soustředili svou pozornost na to, co sjednocuje zastánce míru na celém světě — na snahu o odvrácení hrozby jaderné války a přednostně na okamžité zmrazení všech jaderných zbraní jako na krok k dosažení všeobecného a úplného odzbrojení.

8. Účastníci setkání navrhují svolat Světový kongres vědců proti válce a zbrojení.

9. Navrhují vytvořit v jednotlivých státech národní výbory vědců za mír, v nichž budou bojovat proti válce společně vědci z oborů přírodních, technických a společenských věd.

10. Účastníci apelují na morální odpovědnost všech vědců světa, aby se zapojili do boje za mír, proti nebezpečí nukleární války. Tato odpovědnost vyplývá ze vztahu vědců k životu a lidstvu a vyžaduje také, aby vedl a vychovával mladou vědeckou generaci ke stejně odpovědnosti. Vědci mohou významně přispět k tomu, aby si lidé lépe uvědomili rizika a potenciální důsledky zbrojení, zejména jaderného zbrojení.

11. Účastníci setkání považují rozvoj široké mezinárodní spolupráce ve výzkumu problémů zajištění míru a odvrácení jaderné války za otázku životního významu. Doporučují, aby UNESCO a všechna mezinárodní vědecká sdružení vědeckých disciplín zařadila výzkum těchto problémů na program jednání příslušných světových kongresů, symposií a konferencí, pokud tak již neučinila — protože jejich řešením by mohla věda přispět k rozvoji mírového soužití.

12. Obracejí se na vědce celého světa s naléhavou výzvou, aby ve svých zemích a na mezinárodní úrovni aktivně vystupovali za uvolnění mezinárodního napětí, mírové soužití států s různými společenskými systémy, proti hrozbě jaderné války a za ochranu života, kdekoliv a kdykoliv je ohrozen.

JAN KALVODA, BLAHOSLAV KOŠTÁK

GEOMORFOLOGICKÁ ANALÝZA MĚŘENÍ DILATACÍ PÍSKOVCOVÝCH BLOKŮ V ÚDOLÍ LIBĚCHOVKY, POLOMENÉ HORY

J. Kalvoda, B. Košták: *Geomorphological Analysis of Sandstone Block Dilatations in the Liběchovka Valley, Polomené Hills.* — Sborník ČSGS 89:3:199—210 (1984). — Longterm dilatations in vertical fissures between sandstone blocks are confronted with the geomorphological development of the rock relief in three localities of the Liběchovka valley between the villages Tupadly and Želizy, in the Polomené Hills. The measurement diagrams of rock dilatations are typical for seasonal volumetric changes in rock due to temperature variations and show amplitudes of 0.9 to 1.6 mm.

1. Úvod

Experimentální měření pohybů zemského povrchu a jeho geologické či geomorfologické interpretace jsou zdrojem základních informací o dynamice recentních geologických procesů exogenního, endogenního i antropogenního původu. V současné době se hlavní pozornost zaměřuje na geologické využití geofyzikálních a geodetických měření, přičemž je kladen důraz jak na zvláště přesné varianty měřických metod (např. integrace údajů světové sítě seismických stanic či opakování trojrozměrná triangulace laserovými dálkoměry), tak na analýzu obecných i lokálních geologických příčin pohybů zjištěných měřením. V geomorfologickém a inženýrskogeologickém výzkumu jsou v uvedeném smyslu významná měření pomalých svahových pohybů, která spolu s okamžitými praktickými výsledky přinášejí též závažné údaje pro fyzikální modelování těchto jevů i při testování teoretických úvah o vývoji svahů a dynamice svahových procesů.

Základní metody měření pomalých svahových pohybů (geodetické výškové i polohové, speciální přímé kyvadly, inklinometry, extensometry a dilatometry, speciální nepřímé geoakustické, tlaků nebo napětí v horninách atd.) jsou popsány v práci Koštáka a Rybáře (1978). V Ústavu geologie a geotechniky ČSAV byl vyvinut k trojrozměrnému měření pomalých svahových pohybů vysoce stabilní dilatometr (Košták 1977), který je s úspěchem používán na řadě lokalit v ČSSR a v zahraničí. Jedná se o terčové měřidlo TM 71, na němž jsou pohyby mezi sledovanými objekty mechanicky transformovány na opticky výrazné, fotograficky registrovatelné liniové prvky — interferenční čáry. Dilatometr TM 71 je dlouhodobě upevňován do trhlin mezi skalními bloky a pracuje

s přesností na setiny milimetru. Měření popsaného typu jsou prováděna od roku 1971 také v Polomených horách mezi osadami Tupadly a Želízy, na východních svazích údolí Liběchovky.

Údolí Liběchovky vytvořené v turonských pískovcích (foto 1) je přirozenou horopisnou hranicí mezi kokořínskou a lomskou částí Polomených hor. Na levém břehu potoka, 4 až 2 km od jeho ústí do Labe (160 m n. m.), leží ve strmých, erozně denudačních svazích mezi osadami Tupadly a Želízy izolované skalní stupň. Pískovcové skály jsou umístěny jižně od soutoku občasného potoka Hlubokého dolu a Liběchovky, pod spodní hranou mírně ukloněného denudačního svahu se západní expozicí. Tvoří část mohutného komplexu skalních měst, která jsou charakteristickým rysem reliéfu Polomených hor. Členité skalní výchozy, drobné věže a trosky pískovcových kvádrů, oddělené nepravidelnou sítí puklin a trhlin a jejich poměrně exponované umístění na svahu umožňují sledovat případné změny ve vzájemné poloze skalních bloků.

Na lokalitě u Tupadel bylo vybudování měřického stanoviště (foto 2) motivováno snahou o zjištění gravitačních svahových pohybů blokového typu. Tyto pohyby vznikají na svazích, kde bloky tvrdých hornin spočívají na plastickém podloží (Pašek, Košťák 1977), které se jejich tíhou deformuje nebo poruší. Bloky pevných hornin pak klesají, přesouvají se po svahu níže a vytvářejí skalní stupň s výraznou morfologií. Základní konfigurace blokového pole, které spočívá na tvárlivějším podloží, je skutečně na lokalitě Tupadly vyvinuta. Má podobu menšího skalního města na styku svahů údolí Hlubokého dolu a Liběchovky. Měření mělo tedy rozhodnout, probíhají-li zde blokové svahové pohyby v současnosti. Obdobný smysl má i o něco později zahájené měření zhruba o 1 km níže po toku Liběchovky poblíž osady Želízy.

2. Náčrt geomorfologických poměrů Polomených hor

Pestrý reliéf Polomených hor, které tvoří v České tabuli orograficky součást Ralské pahorkatiny, je diferencován na strukturně denudační plošiny a svahy, strukturní hřbety, pískovcová skalní města, erozně denudační tvarové, svahové, eolicke a fluviaální akumulace a výrazné elevace vulkanitů. Pro členitou stupňovinu pahorkatiny Polomených hor jsou charakteristická kaňonová údolí, nesouvislé shluhy suků, skalních pyramid, svědeckých vrchů a stěn v údolích turonských kvádrových krémenných a vápnitých pískovců. Nápadná jsou stupňovitá členění strukturně denudačních plošin, poměrně pestré tektonické rozpukání pískovcového masívů, sopečné výlevy (nejvíce leží fonolitový neovulkanit Vlhošť 614 m), hustá údolní síť s dnes již řídkými vodními toky a s poměrně vysokou hladinou podzemních vod, akumulace sprašových hlín, nevyrovnanost sklonu erozně denudačních svahů a sezónně pokračující zpětná eroze v pramenných mísách, soutěskách a erozních rýhách. Síť říčních údolí je výsledkem mladotřetihorních a kvartérních etapovitě probíhajících erozních procesů, postupujících v době propustných pískovcích téměř výhradně podél systémů puklin a zlomů. Eroze byla stimulována jak tektonickými zdvihy (spojenými místy i s výlevy podpovrchových čedičových a trachyticích hornin), tak klimaticky v obdobích s vyššími srázkami.

Klasické pojetí vývoje údolních a svahových tvarů a tvarů selektivní-

ho zvětrávání pískovců, souhrn geologických a geomorfologických poměrů, včetně geomorfologické mapy Polomených hor, byly detailně popsány v práci Balatky, Loučkové a Sládka (1969). Strukturně denudační tvary jsou v povodí Liběchovky úzce spojeny s faciálními a tektonickými vlastnostmi turonských pískovců. Destrukce svahů klimamorfogenetickými procesy byla ovlivněna zejména hloubkou, směry a četností puklin, propustností vrstev a jejich petrografii, odolností vůči zvětrávání sezónními a sekulárními změnami podnebí. Z často několikametrové mocnosti svahových sedimentů, údolních říčních akumulací a sprašových hlín vyplývá energické dotváření reliéfu v pleistocénu. V současné době pokračuje občasné zahľubování údolí zpětnou erozí ve stržích a rýhách údolních uzávěrů a jejich poboček. Nestabilní jsou erozně denudační svahy nad styky jednotlivých údolí v úsecích, kde vystupují na povrch pískovcová souvrství s vysokými relativními rozdíly odolnosti vůči zvětrávání a probuzlosti. Od vytvoření základů současného reliéfu v neogénu byly v těchto územích za podmínek intenzívного mrazového zvětrávání a regelace v pleistocénu a ve zmenšené míře v holocénu vhodné předpoklady pro vznik svahových pohybů.

3. Pískovcový skalní reliéf u Tupadel a Želíz

Měřický sledovaná lokalita u Tupadel je částí erozně denudačního svahu, který vznikl na jih od styku Hlubokého dolu a údolí Liběchovky. Reliéf se sklání od středu kokořínské části Polomených hor ze strukturně denudačních plošin (od Sitného ke kótě 325,2 m na Čihadlo, sr. Balatka, Loučková, Sládek 1966) mladotřetihorního a staropleistocenního stáří mírně ukloněnými denudačními svahy až k hranám příkrých erozně denudačních svahů údolní sítě. Horní hrana strmého svahu je nad měřenou lokalitou u Tupadel ve výšce 248–250 m, povrch aluviaálních štěrkopísků dna údolí Liběchovky 178 m n. m. Erozně denudační svah, vytvořený na turonských pískovcích, je na několika místech protáhl rovnými a erozními rýhami, z nichž nejhlubší zasahuje zpětně přes 200 m do mírného denudačního svahu. V příčném profilu svahu s pískovcovými skalními stupni lze rozlišit několik pásem diferenciace reliéfu:

1. Zakryté skalní bloky, sevřené trhliny a drobné pukliny, ležící po délce spodního okraje nejvyššího denudačního svahu. V něm počínají i krátké, několik metrů hluboké erozní rýhy.

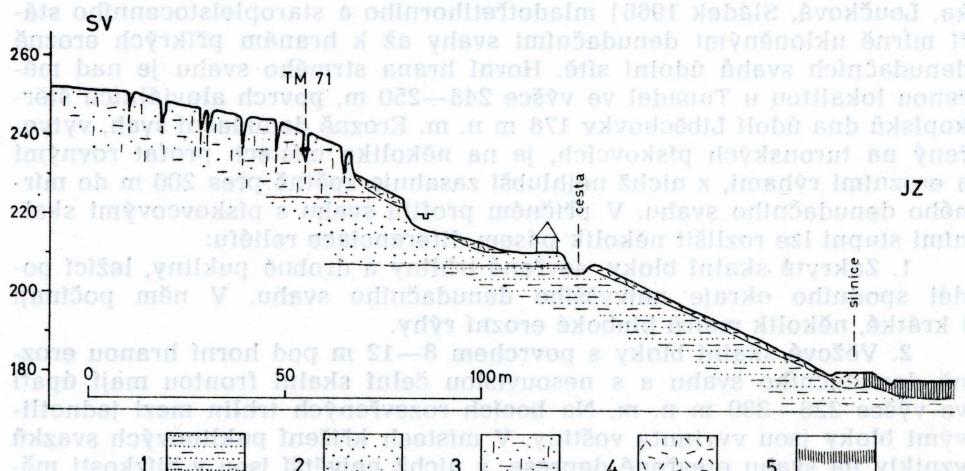
2. Věžové skalní bloky s povrchem 8–12 m pod horní hranou erozně denudačního svahu a s nesouvislou čelní skalní frontou mají úpatí ve výšce 226–230 m n. m. Na bocích rozevřených trhlin mezi jednotlivými bloky jsou vyuvinuty voštiny. V místech křížení puklinových svazků vznikly na svahu otevřené deprese, z nichž největší jsou v blízkosti měřidla.

3. Nejnižší pásmo převážně strmého svahu se svahovými sedimenty o mocnostech do 1 m je ve spodní části uměle upraveno v souvislosti se stavbami domků, cest a státní silnice.

V okolí Tupadel vystupují střednoturonské kvádrové pískovce, kaolinické a jílovité pískovce, místy písčité slepence a podřadně i vápnité a slínitě pískovce. Drobný výskyt čediče 1,5 km sv. od Tupadel má plochu přibližně 100 × 50 m. Necelý 1 km jižně od Tupadel vedou Soukup, Klein, Kopecký (1960) přechodnou linii mezi severním komplexem s výskyty

kvádrových pískovců a ekvivalentním souvrstvím s převahou vápnitých a slinitých pískovců a siltovců středního turonu. V podloží křídových sedimentů údolí dolního toku Liběchovky leží pravděpodobně svrchní červená souvrství středočeského permokarbonu, zastoupená rudohnědými lupky a lavicemi šedých slídnatých pískovců. Vlastní údolí je zaříznuto do nejspodnější série málo propustných vrstev stupňů IV. — VII. středního turonu. Souvrství VIII. — IX. budují nejvyšší části rozvodí mezi doly, co dobře prostupná pro vodu (Zima 1959) a předávají ji puklinám ve vrstvách stupňů V. — VII. Nepropustné jily III. stupně na povrch v údolí nevystupují. Je zajímavé, že liběchovské údolí probíhá souhlasně se sklonem křídových vrstev (průměrně $0,5^{\circ}$ k JJZ), jeho dno však má větší sklon než sklon vrstev. Horní část povodí je tak zaříznuta do stupňů V.—IX., dolní do stupňů IV. — VII., zatímco stupně VIII. a IX. jsou denudovány. Zima klade původ podzemních vod do jádra Polomených hor v okolí Supí a Vrátenské hory. Prameny podzemních vod jsou převážně zlomové, nelze však pominout spolupůsobení málo propustných slinitých poloh na rozhraní spodního a středního turonu či méně výrazných vrstev slinitých pískovců ve stupních V. — VIII. středního turonu. Ty napomáhají vydatnosti zlomových pramenů na mokřinách a bažinách v údolí Liběchovky u Tupadel, Medonos, Želíz a Liběchova.

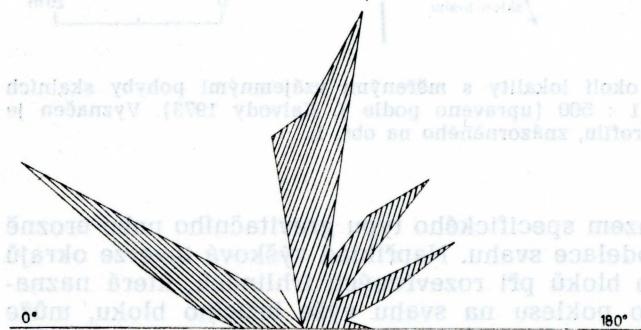
Hlavní tektonické prvky horninových komplexů přejímá rozvětvená údolní síť, založená převážně na puklinových systémech křídových pískovců. Jako příklad přizpůsobení půdorysu údolí směrem puklin uvádějí Balatka, Sládek (1964) levou pobočku Vidimského dolu sv. od Tupadel,

1. Příčný profil mezi skalním reliéfem s měřenými vzájemnými pohyby pískovcových bloků a dnem údolí Liběchovky u Tupadel. Linie povrchu reliéfu byla převzata z nepublikovaného topografického profilu 1 : 500 J. Dudka, J. Paška a J. Záruby. Vysvětlivky: 1 — vápnité pískovce a hrubozrnné písčité slíny VII. stupně turonu místy s deskovitou odlučností, 2 — vápnité pískovce a hrubozrnné písčité slíny VII. stupně turonu s lokální převahou slínů, 3 — drobnozrnné až hrubozrnné kvádrové pískovce spodní části VIII. stupně turonu, 4 — svahové sedimenty kvartérního stáří, 5 — fluvialní a splachové sedimenty holocenního stáří; TM 71 — terčové měřidlo.

která má 6 ohybů v pravém až ostrém úhlu. Ve střední části Liběchovského údolí zjistil větší dislokace Zima (1950) mezi ústím Písečného dolu a Novými Osinalicemi, v okolí Chudolaz, dále u Vidimi a Medonos.

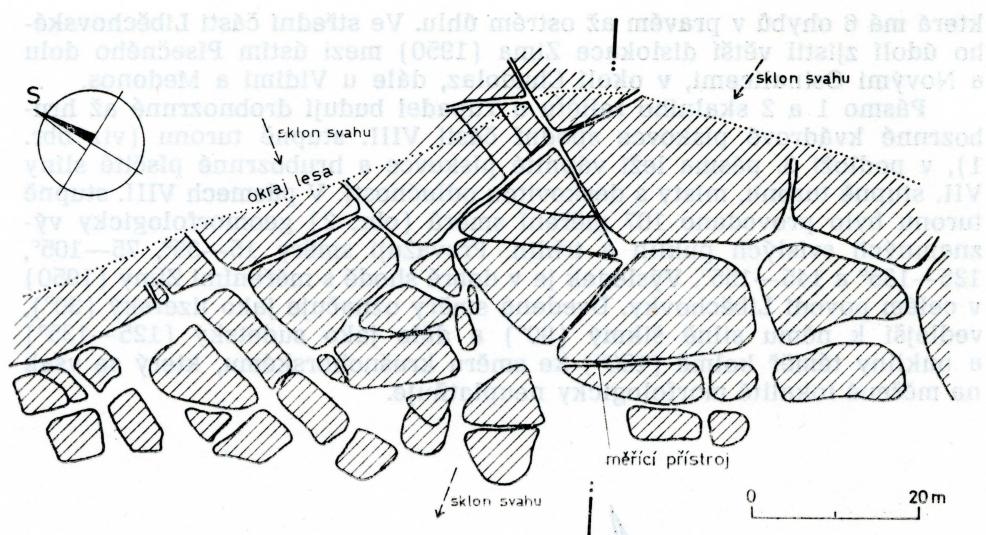
Pásma 1 a 2 skalního reliéfu u Tupadel budují droboznozrnné až hrubozrnné kvádrové pískovce spodní části VIII. stupně turonu (viz obr. 1), v podloží 3. pásmá leží vápnitě pískovce a hrubozrnné písčité slíny VII. stupně turonu, místy s deskovitou odlučností. V pásmech VIII. stupně turonu bylo provedeno 107 měření směrů (obr. 2) geomorfologicky významných svislých puklin a trhlin. Převažují směry 15°–35°, 75°–105°, 125°–135° a 145°–155°. Výsledek je v dobré shodě s měřeniami Zimy (1950) v celém povodí Liběchovky. Uvedené směry označuje jako jizerský (30°), vedlejší k němu silně šikmý (90°) a dále jako sudetský (125°–135°) a pukliny téměř kolmě (150°) ke směru krušnohorskému, který se však na měřené lokalitě morfologicky neuplatňuje.

2. Růžicový diagram měření v pískovcovém skalním reliéfu u Tupadel. Jedno měření daného směru je vyjádřeno délkou 0,5 cm; celkový počet měření je 107, numerický přehled výsledků je uveden v textu.

Nepravidelné kvádry skalních bloků mají řádově metrově rozměry, vzácněji až délku přes 10 m. Při jižním okraji lokality leží opuštěný zárez drobného pískovcového lomu, v němž byly nalezeny i staré zvětralé tesané schody. Rozložení skalních výchozů a bloků, hlavní morfologicky výrazné puklinové systémy a poloha měřícího přístroje jsou zachyceny na schematickém profilu (obr. 1) a na topografickém plánu v originálním měřítku 1 : 500 (obr. 3). Skalní městečko u Tupadel je v pokročilém stadiu destrukce, občasné oživení ronu při větších srážkách je nejúčinnější v sevřených puklinách výše popsaného prvního pásmá reliéfu. Četné jsou i projevy drobných pohybů zvětralinového pláště splachem a prostým slézáním písčitochlinitých půd.

Na lokalitě Tupadly je pro blokové svahové pohyby příznivá poloha hluboce tektonicky rozpukaných kvádrových pískovců VIII. stupně turonu na strmém erozně denudačním svahu zdůrazněna podložními málo propustnými vápnitými pískovci až písčitými slíny VII. stupně turonu s výskyty zlomových pramenů v úrovni slínitých vrstev dna údolí Liběchovky. Odlišení tvarů, které vznikají pohyby tohoto typu, je zejména u fosilních lokalit ztíženo podobností modelačních erozně denudačních procesů na sedimentárních horninách. Rozmístění a diferenciace skalních bloků, „rozvírání trhlin“ a pohyb svahových sedimentů nejsou

3. Topografický plán širšího okolí lokality s měřenými vzájemnými pohyby skalních bloků u Tupadel, měřítko 1 : 500 (upraveno podle J. Kalvody 1973). Vyznačen je též průběh části příčného profilu, znázorněného na obr. 1.

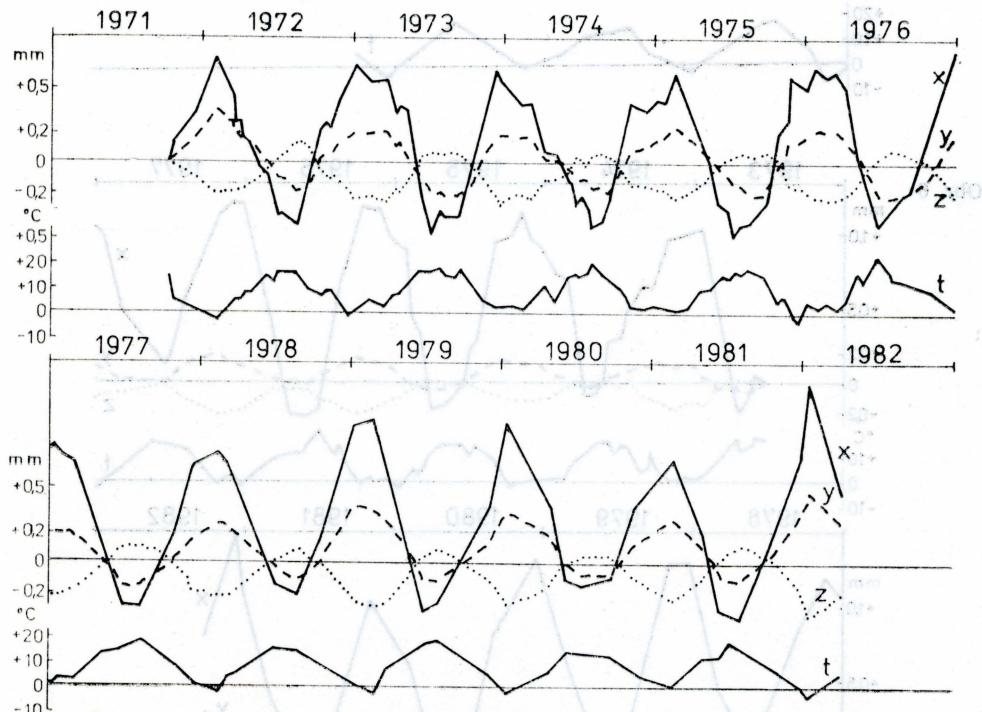
tedy jednoznačným důkazem specifického typu gravitačního nebo erozně denudačního procesu modelace svahu. Například výšková inverze okrajů sousedních pískovcových bloků při rozevřených trhlinách, která naznačuje možnost relativního poklesu na svahu výše ležícího bloku, může být výsledkem rozdílné intenzity ronové činnosti na členitém povrchu. Tento modelační prvek je běžný i na nesporně stabilních pískovcových hřbetech a shlucích suků, které jsou rozloženy na strukturně denudačních plošinách v nejvyšších polohách pahorkatiny.

Hlavní geomorfologické znaky pískovcového skalního reliéfu na svazích údolí Polomených hor jsou příkladně vyvinuty i na lokalitě Želízy jižně od Tupadel. Topografie obou lokalit se poněkud liší. V Tupadlech vytváří systém trhlin labyrint větvících se soutěsek s hloubkou 3–6 m, které se vždy sbíhají do hlavní rozsedliny, probíhající ve směru spádnice. Šířka tohoto pásmá dosahuje asi 50 m a přechází níže do akumulačních svahů na písčitých a písčitojílovitých sedimentech. Na lokalitě Želízy jsou trhliny hlubší (6–10 m) a vytvářejí zde pravidelnější, téměř pravoúhlý systém, jehož hlavní směr je rovnoběžný s okrajem erozně denudačního svahu údolí Liběchovky. Okrajový blok o šířce asi 4 m je od pískovcového masívu oddělen 2 m širokou trhlinou, probíhající v délce 200 m řádově ve stejně šířce. Nápadná je zejména strmost spodní části svahu (místy 50–60° sklonu), nad kterou „visí“ svislá čelní hrada kvádrových pískovců, strohost zlomové linie souběžně se směrem údolí Liběchovky, rozvírání puklin ležících výše ve svahu, náhlé zvětšení sklonu spádnice od mírného denudačního svahu ke stupňům obnažených skalních bloků a výskyt drobných skalních řícení v širším okolí lokality. Ani v tomto případě nebyly nalezeny přímé důkazy rozčlenění skalního reliéfu svahovými pohyby blokového typu.

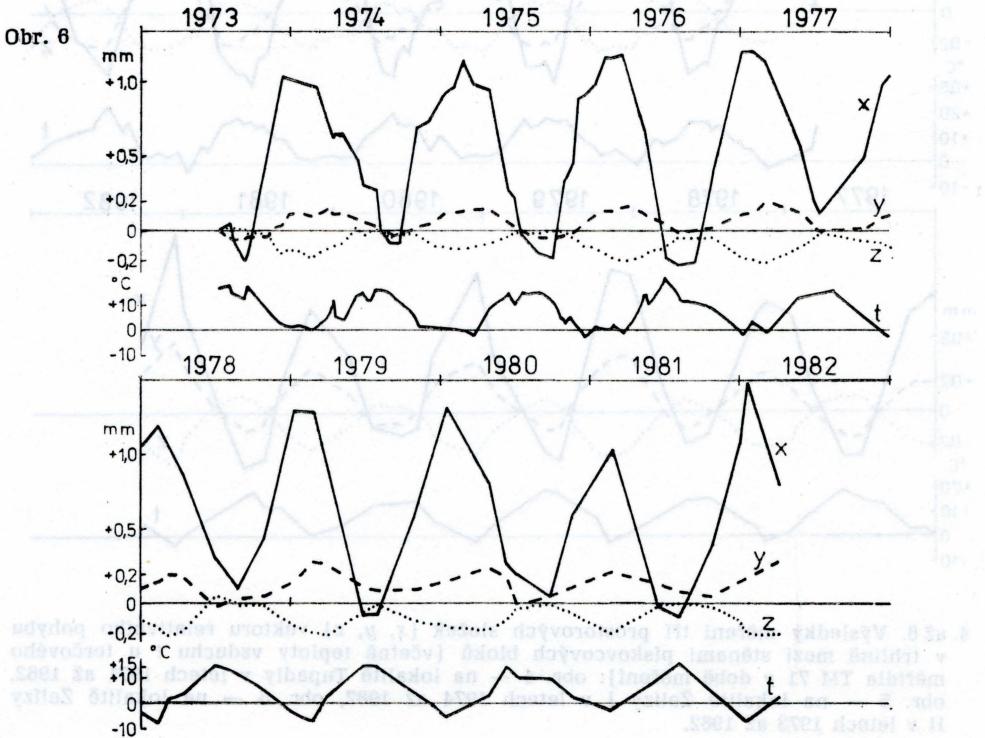
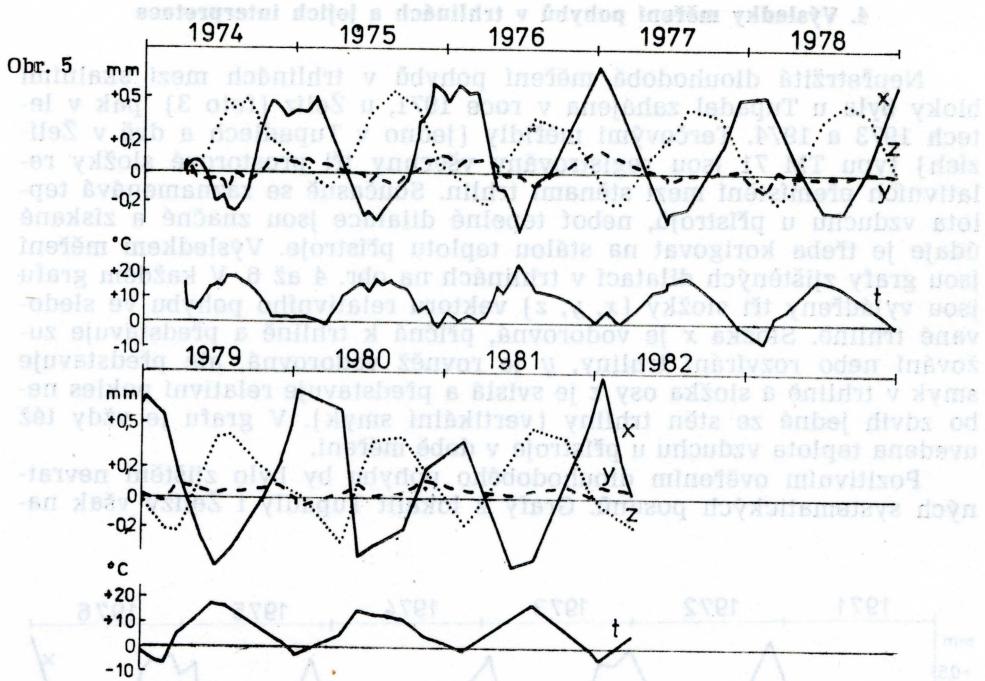
4. Výsledky měření pohybů v trhlinách a jejich interpretace

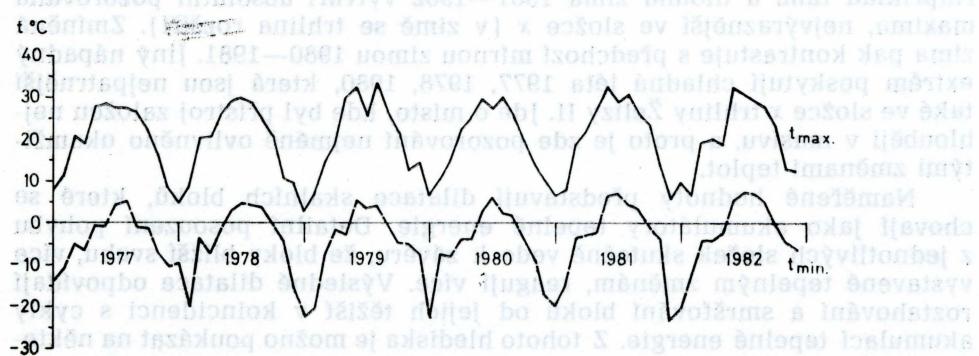
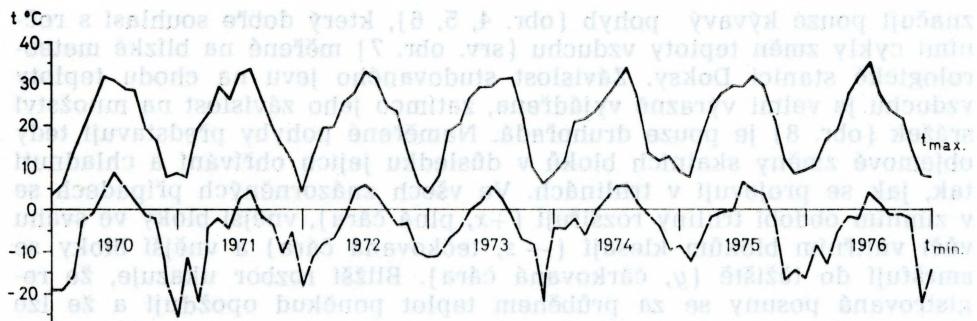
Nepřetržitá dlouhodobá měření pohybů v trhlinách mezi skalními bloky byla u Tupadel zahájena v roce 1971, u Želíz (foto 3) pak v letech 1973 a 1974. Terčovými měřidly (jedno v Tupadlech a dvě v Želízích) typu TM 71 jsou registrovány všechny tři prostorové složky relativních přemístění mezi stěnami trhlin. Současně se zaznamenává teplota vzduchu u přístrojů, neboť tepelné dilatace jsou značné a získané údaje je třeba korigovat na stálou teplotu přístroje. Výsledkem měření jsou grafy zjištěných dilatací v trhlinách na obr. 4 až 6. V každém grafu jsou vyjádřeny tři složky (x , y , z) vektoru relativního pohybu ve sledované trhlině. Složka x je vodorovná, přičná k trhlině a představuje zužování nebo rozvírání trhliny, y je rovněž vodorovná, ale představuje smyk v trhlině a složka osy z je svislá a představuje relativní pokles nebo zdvih jedné ze stěn trhliny (vertikální smyk). V grafu je vždy též uvedena teplota vzduchu u přístroje v době měření.

Pozitivním ověřením dlouhodobého pohybu by bylo zjištění nevracívacích systematických posunů. Grafy z lokalit Tupadly i Želízy však na-

4. až 6. Výsledky měření tří prostorových složek (x , y , z) vektoru relativního pohybu v trhlině mezi stěnami pískovcových bloků (včetně teploty vzduchu t u terčového měřidla TM 71 v době měření): obr. 4 — na lokalitě Tupadly v letech 1971 až 1982, obr. 5 — na lokalitě Želízy I v letech 1974 až 1982, obr. 6 — na lokalitě Želízy II v letech 1973 až 1982.

7. Měsíční maxima (t_{\max}) a minima (t_{\min}) teploty vzduchu na meteorologické stanici Doksy (285 m n. m., cca 50° 30' s. š. a 14° v. d.) v letech 1970 až 1982.

8. Měsíční úhrny srážek naměřené na meteorologické stanici Doksy v letech 1970 až 1982 v porovnání s průměrným úhrnem měsíčních srážek (přerušovaná čára) za období 1901 až 1950.

značují pouze kývavý pohyb (obr. 4, 5, 6), který dobře souhlasí s ročními cykly změn teploty vzduchu (srv. obr. 7) měřené na blízké meteorologické stanici Doksy. Závislost studovaného jevu na chodu teploty vzduchu je velmi výrazně vyjádřena, zatímco jeho závislost na množství srážek (obr. 8) je pouze druhořadá. Naměřené pohyby představují tedy objemové změny skalních bloků v důsledku jejich ohřívání a chladnutí tak, jak se projevují v trhlinách. Ve všech znázorněných případech se v zimním období trhliny rozšiřují ($+x$, plná čára), vnější bloky ve svahu vůči vnitřním blokům klesají ($-z$, tečkovaná čára) a vnější bloky se smrštějí do těžiště (y , čárkovaná čára). Bližší rozbor ukazuje, že registrované posuny se za průběhem teplot poněkud opožďují a že lze též (zejména v letním období) uvažovat o jejich korelací s délkou dne. Například tuhá a dlouhá zima 1981–1982 vytváří absolutní pozorovaná maxima, nejvýraznější ve složce x (v zimě se trhliny rozšíří). Zmíněná zima pak kontrastuje s předchozí mírnou zimou 1980–1981. Jiný nápadný extrém poskytuje chladná léta 1977, 1978, 1980, která jsou nejpatrnější také ve složce x trhliny Želízy II. Jde o místo, kde byl přístroj založen nejhouběji v masívu, a proto je zde pozorování nejméně ovlivněno okamžitými změnami teplot.

Naměřené hodnoty představují dilatace skalních bloků, které se chovají jako akumulátory tepelné energie. Detailní posouzení pohybu z jednotlivých složek skutečně vede k závěru, že bloky bližší svahu, více vystavené tepelným změnám, reagují více. Výsledné dilatace odpovídají roztahování a smrštování bloků od jejich těžiště v koincidenci s cykly akumulací tepelné energie. Z tohoto hlediska je možno poukázat na některé zvláštnosti naměřených cyklů. Především se ukazuje, že rozdíly mezi zimními maximy jsou výraznější, než u maxim letních. Podzimní dilatace (tj. úbytek energie) jsou všeobecně rychlejší, než jarní přírůstky. Dále je zřejmé, že s hloubkou v masívu se zužuje cyklus letního maxima a naopak rozšiřuje cyklus zimní. Z měření v jiných oblastech lze usuzovat, že totéž platí o nadmořské výšce. Ve vyšších polohách (okolo 1000 m n. m., Beskydy, Malá Fatra atd.) se v obdobných podmínkách blokových struktur velmi výrazně zúží období letního maxima ve prospěch prodloužení zimního. Sněhová pokrývka vytváří izolaci, která vyrovňává zimní dilatace. V předložených grafech na obr. 4, 5 a 6 jsou tyto výsledky poněkud setřeny zvětšením intervalu odečítání po roce 1976. Dřívější kratší intervaly dávají těmto zvláštnostem lépe vyniknout.

5. Závěr

Znázorněným a výše popsaným měřením bylo zjištěno, že v daných podmínkách na lokalitách Tupadly, Želízy I a II v současné době šířky trhlin kolísají v rozmezí 0,9 mm (podzim 1980) až 1,6 mm (1981). Analýza těchto měření za období 11 let vede k závěru, že výsledné grafy poskytují typický obraz dilatací skalních bloků v území, kde ke svahovým pohybům nedochází. Svědčí o tom nejen nedostatečné dlouhodobé změny v příčné složce x (šířky trhlin), ale především pravidelnost kolísání a absence jakéhokoliv zjistitelného dlouhodobého trendu ve složkách y a zejména z .

Geomorfologický rozbor vývoje drobných a středních tvarů pískovcového skalního reliéfu u Tupadel a Želíz potvrzuje názor Balatky, Louč-

kové a Sládka (1969), že nejintenzívnejší modelace selektivně denudovaných turonských kvádrových pískovců probíhala v klimamorfogenetických podmínkách periglaciálních humidních období pleistocénu a postglaciálu. Výše diskutované detailní rysy modelace a rozčlenění svahů u Tupadel a Želíz je možné uspokojivě vysvětlovat občasnou erozí podél sítě tektonického rozpuštění a rozšířováním trhlin zvětráváním (srov. foto 4) a splachem.

Pískovcové skalní městečko u Tupadel je běžným případem strukturně podmíněných tvarů reliéfu Polomených hor, v nichž jsou však známy jak fosilní a recentní zřícení skalních bloků podtětím hloubkovou či boční erozí a zvětráváním, tak projevy svahových pohybů blokového typu po měrně plastickém podloží. Přímý důkaz fosilních svahových pohybů blokového typu nebyl geomorfologickou analýzou studovaných lokalit v údolí Liběchovky nalezen. Snížení okrajových bloků pískovců na svazích v poměru k hlubším částem skalního masívu nebylo zjištěno. Zdůrazňujeme však, že současná pozorování tvarů reliéfu a měření pohybů skalních bloků v trhlinách mezi nimi nemohou mít plnou vypovídací hodnotu pro celé období vývoje údolí Liběchovky. Podíl blokových svahových pohybů v kombinaci s erozně denudačními procesy na vzniku skalního reliéfu za vlhčích a teplejších období v kvartéru nelze vyloučit. V dalších pískovcových oblastech Českého masívu existují pro výskyt tohoto typu svahových pohybů spolehlivé důkazy (Pašek, Košták 1977).

Z hlediska snahy o detekci recentních svahových pohybů, které jsou převážně gravitačního původu, je tedy možné označit sledované území jako stabilní. Předložený měřický důkaz absence téhoto pohybů podporuje erozně denudační výklad geneze skalního reliéfu, který vyplývá z geomorfologické analýzy v současné době existujících povrchových tvarů. Popsané území Polomených hor mezi Tupadly a Želízy v údolí Liběchovky je proto i vhodným modelem pro dilatační chování trhlin v současných klimatických podmínkách pahorkatin Evropy.

L iteratur a:

- BALATKA B., LOUČKOVÁ J., SLÁDEK J. (1963): Zpráva o geomorfologickém výzkumu jižních částí Polomených hor a Štěcké tabule. — Sborník ČSSZ 68:3:259—264, Praha.
- BALATKA B., LOUČKOVÁ J., SLÁDEK J. (1966): Podrobná geomorfologická mapa Tupadel. — Geografický ústav ČSAV, Brno.
- BALATKA B., LOUČKOVÁ J., SLÁDEK J. (1969): Vývoj pískovcového reliéfu České tabule na příkladu Polomených hor. — Rozpravy ČSAV, ř. mat.-přír. věd 79:5:38 str., Praha.
- BALATKA B., SLÁDEK J. (1964): Vývoj údolí v pseudokrasových horninách jihovýchodní části Polomených hor. — Československý kras 15 (1963): 37—50, Praha.
- KALVODA J. (1977): Geomorfologický vývoj pískovcového skalního reliéfu u Tupadel — Polomené hory. — Výzk. zpr. Geologického ústavu ČSAV, Geofond, 22 str., Praha.
- KOŠTÁK B. (1977): Terčové měřidlo TM 71 a jeho užití pro měření velmi pomalých pohybů na poruchách a trhlinách. — Inženýrské stavby 25:5:213—218, Bratislava.
- KOŠTÁK B., AVRAMOVA-TAČEVA E. (1981): Propagation of coastal slope deformations at Taukliman, Bulgaria. — Bull. IAEG 23:67—73, Krefeld.
- KOŠTÁK B., RYBÁŘ J. (1978): Measurements of the activity of very slow slope movements. — In: O. Natan, E. Feeker, G. Reik: Grundlagen und Anwendung der Felsmechanik. Trans. Tech. Publications, 191—205, Clausthal.

- PAŠEK J., KOŠTÁK B. (1977): Svařové pohyby blokového typu. — Rozpravy ČSAV, ř. mat.-přír. věd 87:3:58 str., Praha.
- SOUKUP J., KLEIN V., KOPECKÝ L. (1960): Geologická mapa 1 : 50 000 M-33-53-D (Mělník). Geofond, Praha.
- ZIMA K. (1950): Geologické poměry jihozápadní části Polomených hor. — Sborník Stát. Geol. Úst. 17 : 289—339, Praha.
- ZIMA K. (1959): Hydrogeologické podklady pro průzkum křídových podzemních vod v povodí dolní Liběchovky, Pšovky a Košáteckého potoka. — Vodní zdroje, 14 str., Praha.

Summary

GEOMORPHOLOGICAL ANALYSIS OF SANDSTONE BLOCK DILATATIONS IN THE LIBĚCHOVKA VALLEY, POLOMENÉ HILLS

The results of the dilatation measurements carried out in vertical fissures between sandstone blocks confronted with the geomorphological development in three localities, Tupadly, Želízy I and Želízy II in the Liběchovka valley do not substantiate the existence of recent slope movements in this region. Diagrams of the resulting dilatations (see figs 4, 5, 6 and 7) provide typical examples of seasonal volumetric changes due to temperature variations. Fissures in rocks show seasonal changes in their width (from 0.9 to 1.6 mm). They open in winter (+x, full line), external blocks compared to internal blocks (—xx, dotted line) sink, and show the contraction oriented into their centres of gravity (y, dashed line). In summer at higher temperatures the dilatations are fully reversible with deviations due to climatic irregularities specific for the particular season. Reactions to temperature are delayed.

The geomorphological analysis of small and medium-size landforms of the rock relief near Tupadly and Želízy confirms the view of Balatka, Loučková, Sládeček (1969), that the most intensive modelisation of selectively denuded sandstones of Turonian age with rectangular jointing took place in the climato-morphogenetic conditions of periglacial humid periods of the Pleistocene and postglacial era. The separation of individual blocks along slope margins near Tupadly and Želízy can be explained by occasional erosion along the tectonic fissures and by the widening of fissures due to denudation and rainwash.

The present observations of the rock landforms and the measurements of block movements cannot elucidate the development of the Liběchovka valley. The contribution of block slope movements to the formation of the rock relief, which has been confirmed also in another place in the Bohemian Massif (Pašek, Košták 1977), cannot be excluded in the past, notably in more humid and warm periods of the Quaternary.

The presented results of measurements of displacements of sandstone blocks can also be taken as model for the dilatational behaviour of rock fissures in present-day climatic conditions of hills in Central Europe.

(Pracoviště autorů: Ústav geologie a geotechniky ČSAV, V Holešovičkách 41, 180 92 Praha 8.)

TADEUSZ SIWEK

POKUS O ZHODNOCENÍ KOMUNIKAČNÍHO PROSTORU

Tadeusz Siwek: *An Attempt to evaluate Communication Space.* — Sborník ČSGS 89:3:211—218 (1984). — The author attempts to evaluate the communication space in the south-eastern part of Australia before the European colonization. The presented method is based on the comparison of the demographic potential with the potential modified by the distances of the language space. The new potential indicates the intensity of communication processes among the Australian aborigines.

1. Pojem komunikačního prostoru

Socioekonomická geografie se dnes více než kdykoliv předtím zabývá otázkami přemisťování zpráv, lidí, surovin, výrobků a finančních prostředků, které umožňuje vzájemnou interakci jednotlivců, společenských skupin, regionů a států — tj. otázkami komunikace (Ivanička 1983 : 245). Úroveň komunikace je v současnosti nepochybně jednou z nejvýznamnějších charakteristik regionu, protože je znakem jeho soudržnosti a kompaktnosti. K přímému zkoumání se nejvíce hodí materiálové komunikační toky pro své možnosti kvantifikace a použitelnost exaktních metod. Daleko menší možnosti existují při zkoumání informačních komunikačních toků, přestože jejich význam není malý. Informační komunikační toky lze dokonce chápat jako obecnou podobu veškeré komunikace v socioekonomickém regionu, jelikož přemisťování hmotného předmětu lze zároveň považovat i za přemisťování informace o něm, avšak opačný vztah už neplatí: informace se může přemisťovat i tam, kde nedochází k žádným přesunům hmotných předmětů. Zkoumání informačních komunikačních toků probíhá převážně nepřímo a zatím největších úspěchů dosáhlo při studiu prostorových procesů difuze.

Rozvoj komunikace způsobil relativizaci dosavadního pojetí prostoru a vzdálenosti, které přestaly být pouhými geometrickými veličinami. Pro odlišení od tohoto klasického pojetí prostoru zavádíme pojem komunikačního prostoru. Je to prostor, ve kterém probíhají komunikační procesy a vzdálenosti jsou určovány komunikační dostupností. Základní jednotkou komunikačního prostoru je komunikační pole daného bodu, zahrnující všechny ostatní body, s nimiž má daný bod komunikační spojení. V komunikačním prostoru lze rozlišit komunikační pole různých řádů tak, že pole vyššího řádu získáme spojováním komunikačních polí nižších řádů.

V socioekonomickém komunikačním prostoru je základní jednotkou komunikační pole jednotlivce. Pod názvem střední informační pole se objevilo v prvních Hägerstrandových pracích o modelování difuzních procesů (viz např. Haggett 1975 : 302). Do tohoto pole patří všichni lidé, s nimiž daný jednotlivec má nějaké kontakty; nejvhodnější se zdá jejich chápání ve smyslu sociální komunikace (Lamser 1970 : 9). Patří sem také síť komunikačních vazeb, spojující tyto jednotlivce. Sjednočením komunikačních polí jednotlivců získáme komunikační pole rodiny, sociální skupiny, města, regionu a dalších celků vyššího řádu. Komunikační pole vyjádřené formou pravděpodobnosti kontaktů je v první řadě závislé na prosté geometrické vzdálenosti, protože s růstem vzdálenosti zákonitě klesá možnost komunikace. Tato závislost platí vždycky, avšak její intenzita je různá v různých místech a v různých dobách. Tak např. dnes mohou žít v nevelké vzdálenosti dva obyvatelé světové metropole s teoreticky velmi rozlehlymi komunikačními poli ovlivněnými vysokou hustotou zalidnění a technickými možnostmi přenosu informací, ale jejich skutečná komunikační pole mohou být velmi odlišná. Jejich velikost je dána nejenom místem bydlíště, ale i jeho sociálním statutem a celkovou mobilitou. Na druhé straně např. členové expedice ztracení v nehostinných končinách Země nebo v kosmu mohou mít komunikační pole zahrnující téměř celý svět.

Nestejná intenzita komunikačních procesů je příčinou diferenciace komunikačního prostoru. Přímé zjištování její úrovně např. pomocí dotazníkového šetření je neúměrně pracné, a proto je třeba hledat nepřímé ukazatele. Patří mezi ně např. i Hägerstrandovo odvozování intenzity kontaktů uvnitř svého modelového středního informačního pole z počtu telefonických rozhovorů (Haggett 1975 : 301).

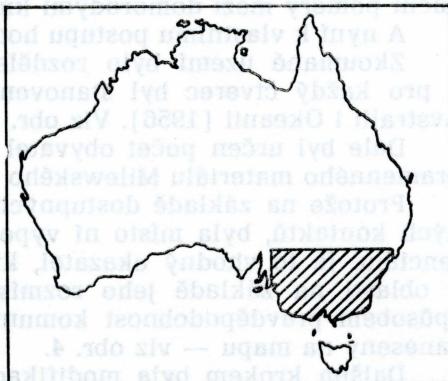
Při hledání dalších nepřímých charakteristik komunikačního procesu se pozornost zákonitě obrací na jazykovou strukturu. Neustále se měnící mozaika jazykových skupin, jednotlivých jazyků a nářecí je utvářena řadou nejrůznějších vlivů. Jejich analýzu přenecháme jazykovědcům a pro vlastní potřebu využijeme jen jednoho, sice poněkud zjednodušujícího, ale platného předpokladu, že mříma homogenity či heterogenity jazykové struktury dané oblasti je odrazem úrovně komunikačních procesů a může se jí v některých případech využít k poměrování komunikačního prostoru. Je nepochybně velmi pravděpodobné, že oblast s roztríštěnou jazykovou strukturou, kde téměř každé sídlo má své nářečí nebo jazyk, bude vykazovat slabou intenzitu komunikačních procesů a nevelký dosah komunikačních polí. Opačná situace může nastat ve velkém, jazykově jednotném území. Definitivní ověření těchto předpokladů však závisí často na doplňujícím výzkumu (např. zjištění prostorové mobility a životního stylu obyvatel, vymezení technických možností komunikačních zařízení aj.). Konkrétní výzkum tohoto druhu byl proveden na anglo-francouzském jazykovém rozhraní v Kanadě a potvrdil menší počet kontaktů přes jazykovou hranici ve srovnání s kontakty uvnitř jazykové oblasti (MacKay 1958). Pouze na základě jazykové struktury se dá komunikační prostor hodnotit jen v určitých případech — a jeden z nich je prezentován v tomto článku.

2. Zhodnocení komunikačního prostoru jihovýchodní Austrálie před evropskou kolonizací

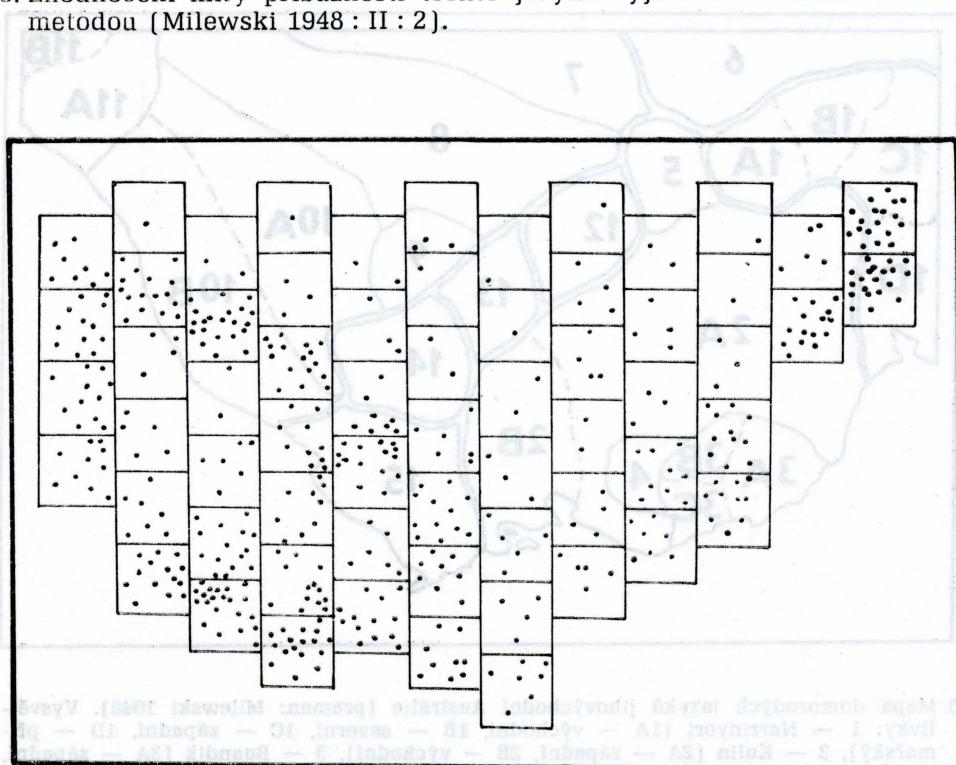
Jako příklad zhodnocení komunikačního prostoru byla vybrána oblast jihovýchodní Austrálie (obr. 1.). Jde o území, kde na ploše 630 tisíc km² žilo před rokem 1788 asi 50 tisíc původních obyvatel, Austrálci (Narody Avstralii i Okeanii 1956 : 282).

Volba zkoumané oblasti byla ovlivněna několika faktory. Nejdůležitější byly nepochybně existující podklady:

1. Počet a rozmístění obyvatelstva Austrálie k roku 1788 — odhad — (Narody Avstralii i Okeanii 1956: 282).
2. Mapa rozmístění australských jazyků (Milewski 1948 : II : 2).
3. Zhodnocení míry příbuznosti těchto jazyků vyjádřené Czechanowského metódou (Milewski 1948 : II : 2).

1. Mapa zkoumané oblasti.

2. Rozmístění obyvatelstva ve zkoumaném území podle čtverců 100 × 100 km (pramen: Narody Avstralii i Okeanii 1956). 1 tečka znamená 100 obyvatel.

Navíc nízká úroveň civilizace původních Austrálců, jednoduchost jejich jazyků a malá hustota zalidnění zkoumaného území nám dovoluje předpokládat, že jazyková struktura poměrně věrohodně odráží komunikační poměry mezi domorodými kmeny.

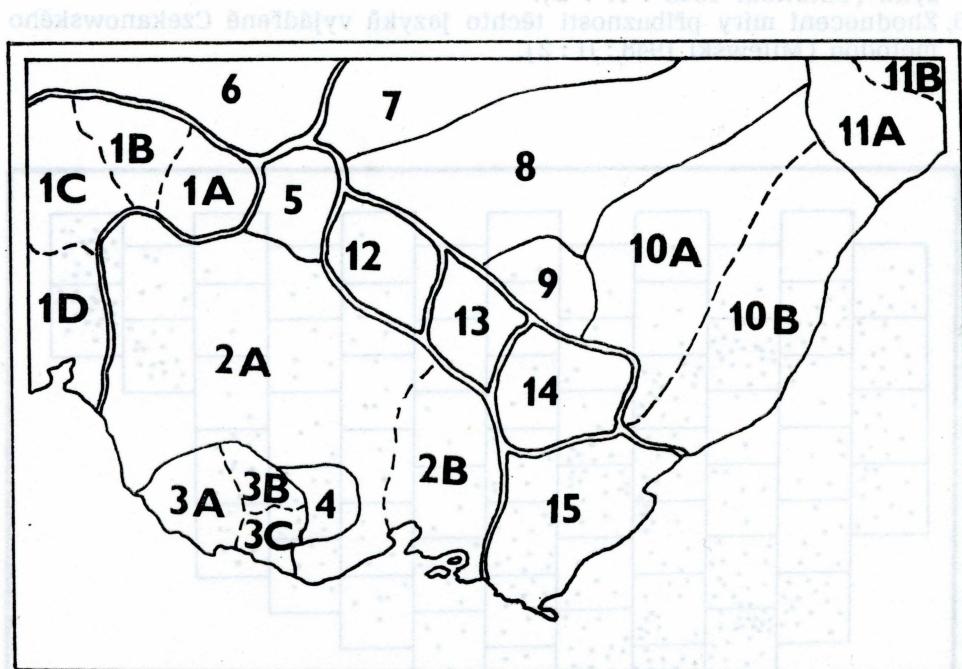
A nyní k vlastnímu postupu hodnocení:

Zkoumané území bylo rozděleno na 63 čtverců (100×100 km) a pro každý čtverec byl stanoven počet obyvatel podle práce Narody Avstralii i Okeanii (1956). Viz obr. 2.

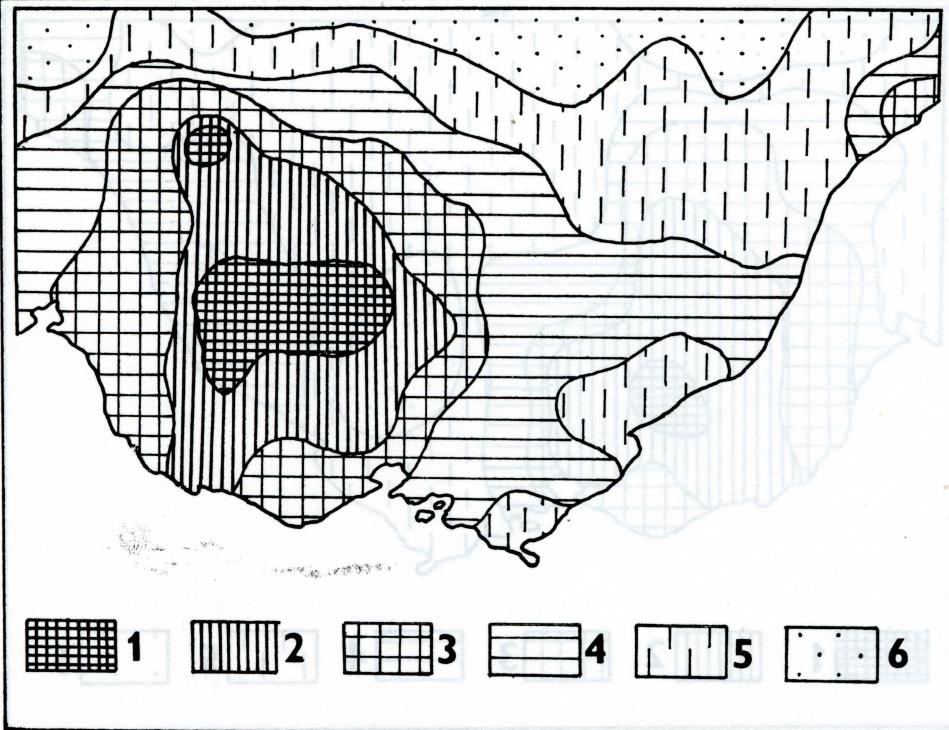
Dále byl určen počet obyvatel hovořících jednotlivými jazyky podle pramenného materiálu Milewského (1948) — viz obr. 3.

Protože na základě dostupných materiálů nelze určit intenzitu možných kontaktů, byla místo ní vypočtena pro každý čtverec hodnota potenciálu. Je to vhodný ukazatel, který zohledňuje všechno obyvatelstvo v oblasti na základě jeho rozmístění, a tak vlastně vystihuje jistým způsobem pravděpodobnost komunikačních toků. Údaje potenciálu byly zaneseny na mapu — viz obr. 4.

Dalším krokem byla modifikace potenciálu na základě údajů o jazykové struktuře. Podle míry jazykové příbuznosti domorodých australských jazyků převzaté z práce Milewského (1948 : II : 2) byla stanovena matice vzdáleností v jazykovém prostoru mezi všemi 63 čtverci

3. Mapa domorodých jazyků jihovýchodní Austrálie (pramen: Milewski 1948). Vysvětlivky: 1 — Narrinyeri (1A — východní, 1B — severní, 1C — západní, 1D — přímořský), 2 — Kulin (2A — západní, 2B — východní), 3 — Buandik (3A — západní, 3B — severovýchodní, 3C — jihovýchodní), 4 — Kolijon, 5 — Piangil, 6 — jazyky povodí řeky Darling, 7 — Wongaibon, 8 — Wiradyuri, 9 — Emu-mudjung, 10 — Yuin (10A — vnitrozemský, 10B — přímořský), 11 — Kuri (11A — jižní, 11B — severní), 12 — Bangerang, 13 — Dhudhurca, 14 — Pallanganmiddah, 15 — Kurnai.

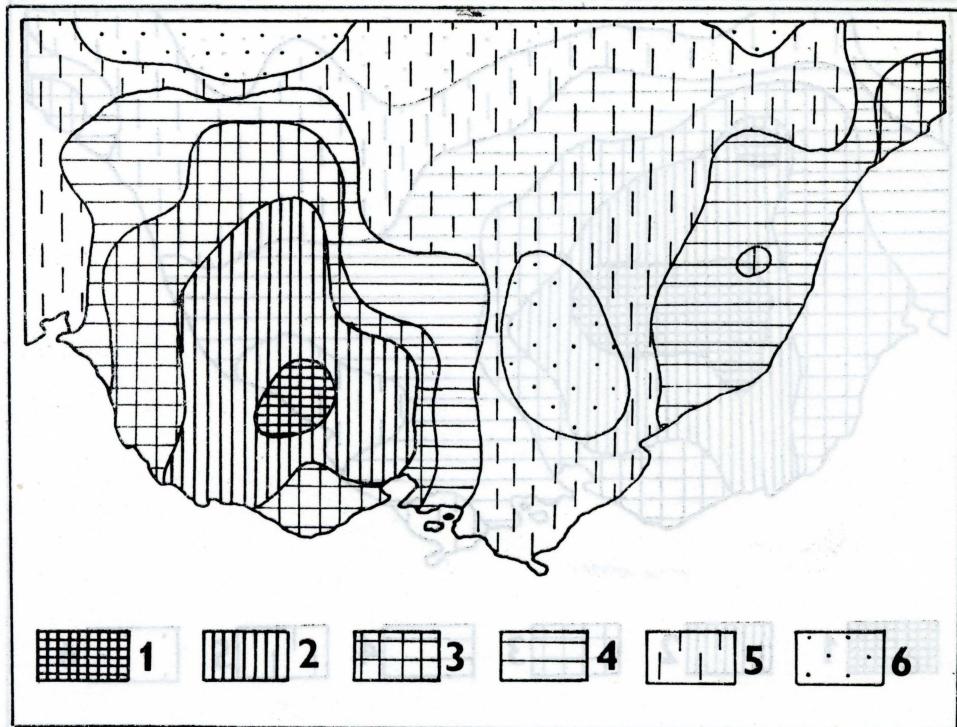

4. Mapa potenciálu domorodého obyvatelstva jihovýchodní Austrálie v roce 1788. Vyšetřivky: 1 — 200 a výše, 2 — 180—200, 3 — 160—180, 4 — 140—160, 5 — 120—140, 6 — méně než 120.

zkoumaného území. Tyto vzdálenosti se pohybovaly od 1,0 (maximální shoda, obyvatelé obou čtverců hovoří stejným jazykem) do 0 (žádná shoda, obyvatelé porovnávaných čtverců hovoří různými, vzájemně si nepochodobnými jazyky). Základní hodnoty matic potenciálu pak byly násobeny hodnotami matice vzdáleností v jazykovém prostoru. Znamenalo to, že v případech jazykové shody zůstaly hodnoty nezměněny, v dalších byly sníženy o příslušnou část, v krajinách případech klesly až na 0. Takto vznikla nová matice, ze které se dá s velkou pravděpodobností určit intenzitu komunikace. Její hodnoty byly opět zaneseny na mapu — viz obr. 5.

Mapa modifikovaného potenciálu by byla shodná s původní v tom případě, kdyby všichni obyvatelé daného území hovořili stejným jazykem. Kdyby teoreticky každý člověk na daném území hovořil jiným jazykem, rozdíl mezi oběma potenciály by byl maximální (modifikovaný potenciál by měl na celé ploše hodnotu 0, tzn. komunikační procesy by vůbec neprobíhaly).

Posledním krokem celého postupu bylo tedy srovnání obou map. Byla zjištěna oblastní maxima, minima a průměry a srovnáno jejich umístění. Ze srovnání vyplynuly následující závěry:

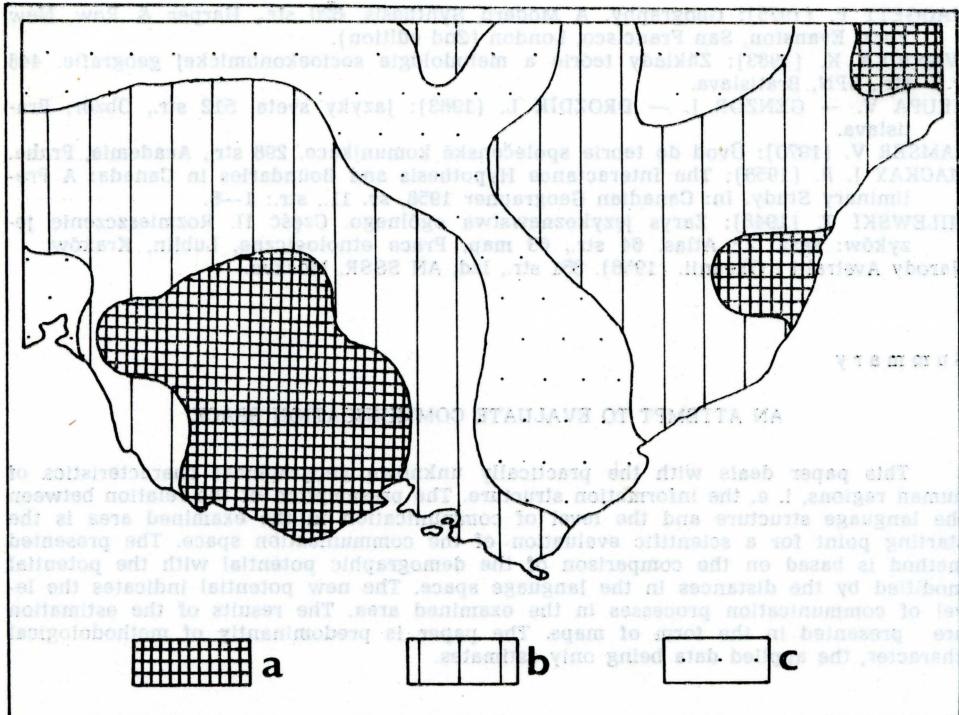

5. Mapa potenciálu modifikovaného zohledněním jazykové struktury. Vysvětlivky: 1 — 100 a výše, 2 — 80—100, 3 — 60—80, 4 — 40—60, 5 — 20—40, 6 — méně než 20.

1. Modifikovaný komunikační potenciál je nižší a rozkolísanější než původní potenciál rozmístění obyvatelstva, což úkazuje na bariérový efekt rozdrobené jazykové struktury zkoumané oblasti.

2. Územní diferenciace hodnot obou potenciálů je zhruba podobná, z čehož lze usuzovat, že rozmístění obyvatelstva je přece jen dominujícím faktorem a jazyková podobnost se nejčastěji vyskytuje v bezprostřední blízkosti a se vzdáleností klesá. Tento závěr potvrzují výzkumy jazykovědců o řetězovosti austrálských jazyků, tj. jevu, kdy se vzdáleností klesá podobnost dokonce i v rámci jednoho jazyka (Krupa, Genzor, Drozdík 1983:363).

3. Vliv jazykové struktury na předpokládanou intenzitu komunikace lze tipovat jen v některých oblastech. Posilující vliv na komunikaci je patrný na jihozápadě, obývaném poměrně početnými a navíc jazykově spřízněnými kmeny paleoastralské jazykové skupiny (Kulin, Kolijon, Buandik a Piangil). Zeslabení komunikace lze očekávat ve středním pásmu zkoumaného území, obývaném ostrůvkovitě malými izolovanými kmeny Bangerang, Dhudhurca, Pallanganmiddah a Kurnai, a také na západě, kde žila relativně sice dost početná, avšak jazykově velmi svérázná skupina Narrinyeri. Výsledky srovnání obou map obsahuje obr. 6.

-mapa rozdílu mezi očekávanou a skutečnou hodnotou intenzity komunikačních procesů. Vysvětlivky: a — oblasti s vyšší úrovní komunikace, b — oblasti s průměrnou úrovní komunikace, c — oblasti s nižší úrovní komunikace.

3. Závěr

Význam této práce je nepochybně jenom metodický. Je pokusem o zhodnocení nejméně prozkoumaných vazeb socioekonomického regionu (vazby energetické, materiální a informační — Gardavský, Hampl 1982 : 50), tj. vazeb informačních. Poznávací hodnota analýzy je snížena příliš velkým počtem odhadů, ale v současnosti nelze dosáhnout přesvědčivějších výsledků. Např. pokus o aplikaci této hodnotící metody na území Československa zcela ztroskotal na nedostatku podkladů. Snad bude možné v budoucnu hodnocení komunikačního prostoru pomocí modelů, avšak musely by to být velmi složité modely, které by v případě zkoumání dnešní vyspělé společnosti musely vzít v úvahu také technický přenos informací a jejich skladování, dvoujazyčnost, používání v denním styku jazyka odlišného od své mateřtiny atd. Poznání komunikačního prostoru, tj. intenzity koloběhu informací, který organizačně stmeluje socioekonomicke regiony, zůstává tak otevřenou otázkou do budoucnosti.

L iteratur a:

GARDAVSKÝ V. — HAMPL M. (1982): Základy teoretické geografie. 85 str., SPN, Praha.

- HAGGETT P. (1975): Geography. A Modern Synthesis. 620 str., Harper & Row, New York, Evanston, San Francisco, London (2nd edition).
- IVANIČKA K. (1983): Základy teórie a metodológie socioekonomickej geografie. 448 str., SPN, Bratislava.
- KRUPA V. — GENZOR J. — DROZDÍK L. (1983): Jazyky sveta. 512 str., Obzor, Bratislava.
- LAMSER V. (1970): Úvod do teorie společenské komunikace. 298 str., Academia, Praha.
- MACKAY J. R. (1958): The Interactance Hypothesis and Boundaries in Canada: A Preliminary Study. In: Canadian Geographer 1958, sv. 11., str.: 1—8.
- MILEWSKI T. (1948): Zarys językoznawstwa ogólnego. Część II. Rozmieszczenie języków: zesz. 2.: Atlas. 64 str., 63 map, Prace etnologiczne, Lublin, Kraków.
- Narody Australii i Oкеanii. (1956). 851 str., Izd. AN SSSR, Moskva.

Summary

AN ATTEMPT TO EVALUATE COMMUNICATION SPACE

This paper deals with the practically unknown geographical characteristics of human regions, i. e. the information structure. The presumption of the relation between the language structure and the level of communication in the examined area is the starting point for a scientific evaluation of the communication space. The presented method is based on the comparison of the demographic potential with the potential modified by the distances in the language space. The new potential indicates the level of communication processes in the examined area. The results of the estimation are presented in the form of maps. The paper is predominantly of methodological character, the applied data being only estimates.

(*Pracoviště autora: katedra ekonomické a regionální geografie přírodovědecké fakulty UK, Albertov 6, 128 43 Praha 2.*)

ANTONÍN GÖTZ

KARTOGRAM A KARTODIAGRAM Chyby a nedostatkov v jejich konstrukci

A. Götz: *Chorograms and Diagram Maps.. Errors and Deficiencies in Constructing them.* — Sborník ČSGS 89:3:219—225 (1984). — The paper mentions the errors occurring most frequently in constructing chorograms and diagram maps. Examples of Czechoslovak maps are used to illustrate erroneous procedures which deprecate the expected results. With the chorogram it is the choice of relative values, with the diagram map the choice of absolute values.

Kartogramy a kartodiagramy jsou nejpoužívanějšími způsoby znázornění analýzy rozložení jevů na tematických mapách. Nepochybň zůstanou i nadále oblíbeným způsobem kartografické interpretace. Proto je překvapivé, jak často se tvůrci map dopouštějí omylů při jejich sestavování. Omylů, které nejednou znehodnotí očekávaný výsledek. Stář poukazuje v příkladech na nejčastější chyby při jejich konstrukci.

Již sám název „kartogram“ je dnes nesprávně používán ve smyslu menší mapy, která nemá plný topografický obsah, a to bez ohledu na způsob znázornění. V „Půdní mapě ČSSR 1 : 50 000“ (Okres Hradec Králové. Vydaly MZVŽ + ÚSGK, Praha 1966) je uveden např. „kartogram matečních substrátů“, ačkoliv jde o typicky areálové vyjádření kvalitativně odlišných jevů. Proto je pojmenování „kartogram“ v tomto případě chybné. Připomeňme tedy, že kartogramem se rozumí takový druh mapy, na které jsou kvantitativní charakteristiky (převážně relativní) vyjádřeny prostřednictvím barvy nebo rastru. Přitom se vyjádření vztahuje na průměrnou hodnotu v kartograficky znázorněných plochách, např. ve čtvercích, v administrativních jednotkách, geomorfologických jednotkách či v jinak vymezených územních celcích. Kartodiagram je pak vyjádření kvantitativní charakteristiky pomocí diagramových značek, které mění své rozměry se změnou kvantity znázorňovaného jevu a mohou se vztahovat k plošné jednotce nebo bodu (kartogram se vztahuje jen k ploše). V obou případech však nerozhoduje, jak mnoho je znázorněno z topografického základu; v extrémním případě jsou znázorněny jen hrаницí územních jednotek, ke kterým se údaje vztahují.

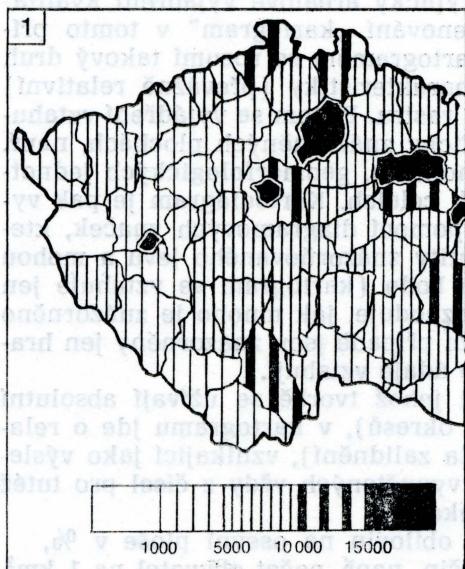
Na rozdíl od kartodiagramu, při jehož tvorbě se užívají absolutní hodnoty (např. počet obyvatel podle okresů), v kartogramu jde o relativní hodnoty (např. průměrná hustota zalidnění), vznikající jako výsledek dělení dvou absolutních hodnot, vypočtených vždy z čísel pro tutéž územní jednotku. Relace se uvažuje jako:

- poměr části k celku, např. podíl obilovin na osevní ploše v %,
- poměr dvou zcela nezávislých veličin, např. počet obyvatel na 1 km²,

- při vyjádření dynamičnosti jevu jako poměr velikosti jevu v novějším období k údaji o též jevu pro starší období; starší období se v takových případech uvádí s indexem 100 a mapa tedy znázorňuje procentuální přírůstek či úbytek jevu (např. vývoj obyvatelstva v letech 1970—1980).

V kartogramu se různá intenzita jevu vyjadřuje barevnou škálou nebo v jednobarevné formě hustotou rastru, při čemž se pokrývá příslušnou barvou či rastrem celá územní jednotka, znázorněná na mapě.

Tento poněkud obsáhlnejší úvod měl ujasnit hlavní zásady tvorby obou způsobů znázornění. V kartogramech proto nelze libovolně používat absolutní hodnot, znázorněných intenzitou barvy. Chybnej je tedy vyjádření ve formě kartogramu „absolutní, skutečné zaměstnanosti ve strojírenském průmyslu v jednotlivých okresech ČSSR, v tisících“ (takové je znění legendy) ve Sborníku ČSSZ 80:4:275 (Praha 1975), a to různou intenzitou rastru v okresech, jak je uvedeno na připojené ukázce č. 1. Je to totéž, jako kdybychom vyjadřovali lidnatost v evropských státech a Sovětský svaz s 270 miliony obyvatel znázornili tmavě, zatímco Belgii s necelými 10 miliony znázornili světlou barvou. Jsou sice výjimky, že i absolutní hodnoty lze znázornit kartogramem, avšak i tehdy jde o průměrnou hodnotu pro celou územní jednotku, přičemž se jedná téměř vždy o vážený průměr a koneckonců tedy o výpočty získané dělením. K takovým jevům patří znázornění střední nadmořské výšky, průměrného věku obyvatelstva, průměrné hodnoty ročních srážek apod. Obdobně, jsou-li vztažnými územními jednotkami geometricky stejné veliké plochy — čtverce, kruhy apod. (při kartometricky získaných údajích) — ztotožní se absolutní hodnota s relativní. Při čtvercové síti $1 \times 1 \text{ km}^2$ je vyjádření hustoty zálidnění (počet obyvatel na 1 km^2 plochy) vlastně i absolutním údajem: v každé jednotce žije určitý udaný absolutní počet obyvatel.

1. Vyjádření absolutních hodnot kartogramem. Výřez z mapy „Absolutní, skutečná zaměstnanost ve strojírenském průmyslu v jednotlivých okresech ČSSR (v tisících)“. Sborník ČSSZ, 80:4:275, Praha 1975. Chybnej vyjádření absolutních hodnot hustotou rastru. Lze si z této mapy učinit představu, že Praha má dominující postavení ve strojírenství?

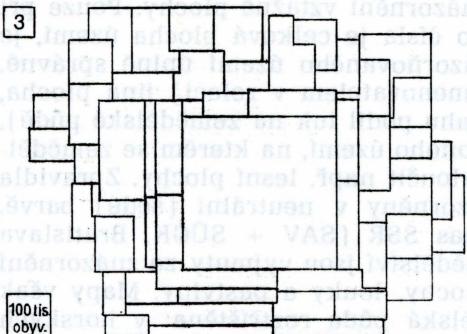
Kamenem úrazu bývá i otázka znázornění vztažné plochy. Pouze při vztahu, kdy jmenovatelem relativního čísla je celková plocha území, je pokrytí barvou (rastrem) celého znázorňovaného území úplně správné. Jestliže je však znázorněna plocha (jmenovatelem v relaci), jiná plocha, např. zemědělská půda (třeba při vztahu podíl luk na zemědělské půdě), měla by být barva či rastrem vyjmuta z onoho území, na kterém se zemědělská půda nevyskytuje. Znamená to vyloučit např. lesní plochy. Zpravidla bývají tyto „vyloučené“ plochy znázorněny v neutrální (šedé) barvě. Jiným způsobem řeší znázornění Atlas SSR (SAV + SÚGK, Bratislava 1980). Na kartogramech v oddíle zemědělství jsou vyjmuty ze znázornění relativních hodnot lesy, zastavěné plochy, louky a pastviny. Mapy však působí nezvykle tam, kde je zemědělská půda roztríštěna: v horských údolích, v místech častého střídání zemědělských kultur s nezemědělskými plochami. Je to patrné na ukázce čís. 2. Přitom na těchto mapách bylo často použito vyjádření relativních hodnot dvojího druhu současně: barevně i rastrem. V takovýchto případech je proto třeba „vztažné plochy“ alespoň více generalizovat, netřídit tyto plochy a ponechat tak více prostoru kvůli názornosti.

2. Znázornění vztažné plochy. Otázka znázornění vztažné plochy je problematická. Na mapách zemědělství Atlasu SSR jsou vybarveny různou barvou (podle intenzity znázorňovaného jevu) pouze plochy zemědělské půdy (na naší ukázce černé; jde o oblast Liptova a Oravy). Představíme-li si, že i tyto malé plochy jsou vybarveny obec po obci jinou barvou, pak obraz o znázorňovaném jevu je sice správný, ale ne vždy přehledný.

Daleko složitější je otázka správnosti, jestliže jmenovatelem (na mapě onou vztažnou plochou) není vlastně plocha, ale jiný jev. Především při znázorňování obyvatelstva (příklad: počet narozených dětí na 1000 obyvatel) přisuzujeme ploše na mapě jiný rozměr než by ve skutečnosti měla mít. V relaci na obyvatelstvo by tedy Praha s 1 milionem obyvatel měla mít na mapě $10 \times$ větší plochu než okres Mladá Boleslav s 10× menším počtem obyvatel. Této slabině odpomáhají sice anamorfické mapy (u nás v četných pracích Z. Murdycha), avšak na nich jsou hraniče územních jednotek již tak zkresleny, že je lze identifikovat jen velmi obtížně (viz obr. č. 3). Zvláště tehdy, leží-li nejzalidnější oblasti uprostřed území. To je případ Prahy, kde okolní jednotky (např. okresy) dosťavají nepřirozený tvar. Nejhodnějším řešením, chceme-li dodržet naprostě věrný obraz, je však forma kartodiagramu, kde je v každé územní jednotce znázorněna geometrická značka (kruh, čtverec), jejíž plocha je přímo úměrná velikosti jmenovatele ve znázorňované relaci. Uvnitř plochy této značky lze rastrem či barvou znázorňovat intenzitu jevu. Takové řešení je pak zcela přesné. Pro obyvatelstvo je takové „ekvidemické znázornění“ předmětem úvahy J. Pravdy (1980).

3

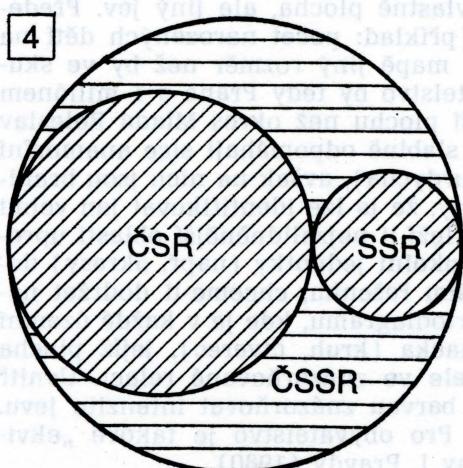

3. Anamorfní mapa. Anamorfní mapy si-
ce zpřesňují vztažnou plochu (v tomto
případě počet obyvatel v okresech Čech),
jsou však bez popisu natolik zkresle-
ny, že ani zkušený geograf nedovede
územní jednotky dobře identifikovat.
Z ukázky Z. Murdycha (1976).

100 tis
obyv.

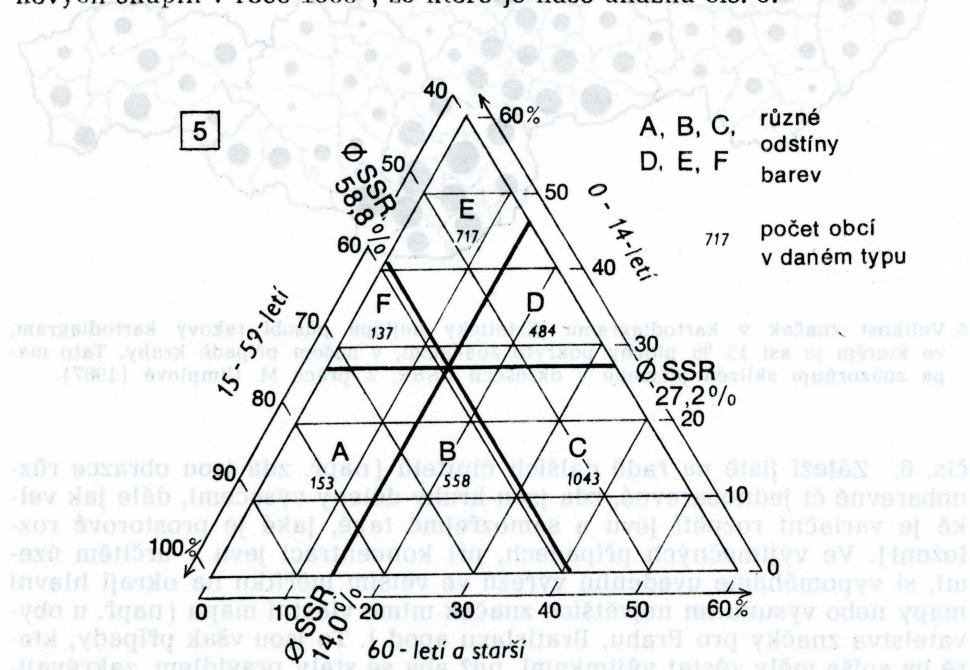
Přímá úměra velikosti zobrazovaného jevu s plochou znázorněné geometrické značky je také podstatou nevhodnějšího vyjádření v kartodiagramu (lineární závislost). Jestliže, při značné variační šířce jevu, si pomáháme nelineární závislostí, zpravidla odmocninovou (např. \sqrt{N}), logaritmickou (např. log. \sqrt{N}) nebo goniometrickou (např. sin. \sqrt{N}), je to vždy proto, že z nedostatku místa na mapě potřebujeme velké značky zmenšit; dopouštíme se však přitom vědomě určité nepřesnosti. Na prostém nepochopením, končícím hrubou chybou, je však snaha odměřovat z poloměru kruhu velikost jevu. Na jisté mapě průmyslu ČSSR je uvedena legenda: „ $r_{mm} =$ počet pracovníků v krajích (v tis.) : 20“. Kruhy na mapě byly tedy konstruovány tak, že poloměr v milimetrech se rovnal dvacetitisícině počtu pracovníků. Tato úměra nejenže je nesprávná, ale navíc velké kruhy dělají většími a malé menšími než by měly být, tedy pravý opak toho, co se chce docílit. Na připojené ukázce čís. 4 jsou podle této legendy uvedeny kruhy pro ČSSR, ČSR a SSR. Na první pohled je patrné, že plocha kruhu pro ČSR a SSR není v souhrnu totožná s plochou kruhu pro ČSSR.

4

4. Nelineární závislost v kartodiagramech.
Existují i kartogramy, ve kterých se
dá odměřit z poloměru (nebo průmě-
ru) absolutní velikost jevu. Že to je
nesprávné, demonstruje další ukázka.
Plocha ČSR a SSR není zde viditelně
totožná s plochou pro ČSSR. V tomto
případě jde o počet obyvatel.

5. V kartodiagramech je časté užívání kruhů dělených na výseče. V odborném slangu se takovým kruhem říká „terče“, třebaže tyto obrazce sportovní terče vlastně nepřipomínají ani v jiných jazycích mi není obdobný termín znám. Používání dělených kruhů je však vhodné jen pro takové jevy, pro něž je charakteristická prostorově značná rozdílnost znázorňovaného jevu v lokalitách či územních celcích, např. při znázorenní průmyslu. Avšak tam, kde struktura jevu se územně mění málo, je velikost výsečí obtížně porovnatelná, a proto není tento způsob vhodný. Např. v zemědělství jsou v podílech osevních ploch obilovin, pícnin a ostatních plodin mezi okresy ČSR tak malé rozdíly, že vizuální vjem z mapy nedovede dobře odhalit prostorovou diferenciaci. V ještě větší míře tomu tak je v některých jevech obyvatelstva, např. ve věkovém členění na tři základní kategorie. V okresním srovnání ČSR kolísá např. podíl předprodukтивního obyvatelstva pouze mezi 19,7—27,8 %; lidské oko takové nepatrné rozdíly ve výsečích malých kruhů obtížně vnímá. Aby byly rozdíly mezi územními jednotkami patrné, je vhodné v takových případech spíše typologické členění. Při členění jevu na tři základní části se to děje pomocí trojúhelníku (v legendě), ve kterém se vyznačí rozpětí jednotlivých vyčleněných typů. Přihlíží se při tom k četnosti výskytu, která se nejlépe zjistí právě vyznačováním na obdobném trojúhelníku. Tento způsob byl použit ve shora uvedeném Atlasu SSR. Názorně je tato metoda podána na mapě X — 42 „Členění obcí podle hlavních věkových skupin v roce 1960“, ze které je naše ukázka čís. 5.

5. Členění jevu podle tří základních částí v kartogramu. Ukázka legendy mapy v Atlasu SSR, mapa X — 42 „Členění obcí podle hlavních věkových skupin v roce 1960“. V legendě je patrné, že základní členění na tři skupiny je kombinováno ukazatelem, zda jde o rozložení nad nebo pod průměrem SSR. Vzniklo tak 6 typů, vyjádřených na mapě barvou. Výsledek znázorněný na mapě je zdařilý.

-bo Také konstrukce značek absolutních hodnot v plynulé stupnici (na rozdíl od intervalové) by při lineární závislosti měla tvořit v legendě parabolu bez ohledu na to, že se mnozí konstruktéři legendy domnívají, že by se měla kružnice vměstnat pod parabolu.

Otázku, jak velké by měly být geometrické obrazce, lze ve většině případů zodpovědět v tom smyslu, aby obrazce nepokrývaly jiné území, než pro které je příslušná značka konstruována. Jinak řečeno, v každé územní jednotce by měla být možnost znázornění nejen absolutní hodnoty značkou, ale i relativní hodnoty vybarvením plochy — samozřejmě mimo příslušnou geometrickou značku. M. Cimplová (1967) zkoumala, jaké je optimální zaplnění geometrickými značkami v kartodiagramech. Z její práce, a zvláště z mapových ukázek, je patrno, že nevhodnější je — a esteticky nejlépe působí — jestliže je zaplněno geometrickými obrazci asi 15 % plochy území na mapě, jak lze vidět i na připojené ukázce

[6]

6. Velikost značek v kartodiagramu. Esteticky nejlépe působí takový kartodiagram, ve kterém je asi 15 % plochy pokryto značkami, v našem případě kruhy. Tato mapa znázorňuje sklizeň ječmene v okresech ČSSR. Z práce M. Cimplové (1967).

čís. 6. Záleží jistě na řadě dalších činitelů (např. zda jsou obrazce různobarevné či jednobarevné, zda jsou kruhy děleny výsečemi, dále jak velké je variační rozpětí jevu a samozřejmě také, jaké je prostorové rozložení). Ve výjimečných případech, při koncentraci jevu v určitém území, si vypomáháme uvedením výrezů ve větším měřítku na okraji hlavní mapy nebo vysunutím největších značek mimo vlastní mapu (např. u obyvatelstva značky pro Prahu, Bratislavu apod.). To jsou však případy, které by spíše měly zůstat výjimkami, než aby se staly pravidlem, zakrývajícím nedostatečnou přípravu tvorby kartodiagramu.

Naše stať poukázala na ty případy, ve kterých se nejčastěji dopouštějí sestavitelé omylů. Na grafických příkladech pak demonstrovala nejzávažnější z těchto chyb. Problematika tvorby obou druhů znázornění je ovšem daleko širší.

L iter at u r a :

- ARNBERGER E. (1966): Handbuch der thematischen Kartographie. 554 str., Franz Deuticke, Wien.
- BARANSKIJ N. N., PREOBRAŽENSKIJ A. I. (1962): Ekonomičeskaja kartografija. 286 str., Geografgiz, Moskva.
- CIMPLOVÁ M. (1967): Návrh kartografických zobrazovacích metod pro mapy zemědělství středních měřítek. Výzkumná zpráva. 54 str., Geografický ústav ČSAV, Praha.
- MURDÝCH Z. (1976): K otázce předmětu a klasifikace metod anamorfózy mapy. Acta universitatis Carolinae — Geographica, Supplementum. XI:1976:97—105, UK, Praha.
- PRAVDA J. (1980): Niektoré teoretické problémy kartografie a kartografickej interpretácie. 134 str., Geografický ústav SAV, Bratislava.
- SALIŠČEV K. A. (ed., 1976): Kompleksnyje regionalnyje atlasy. 638 str., IMU, Moskva.
- WITT W. (1967): Thematische Kartographie. 384 str., Gebrüder Jänecke Verlag, Hannover.

S um m a ry

CHOROGRAMS AND DIAGRAM MAPS. ERRORS AND DEFICIENCIES IN CONSTRUCTING THEM

Chorograms and diagram maps are the most frequently used means of representing phenomena in thematic maps although there occur errors and deficiencies in creating them, which depreciate the result. This paper deals with the main of these errors.

The chorogram is used to express relative values as the ratio of two quantities. They are represented by means of colour or hatching in the appropriate territorial unit. It is also wrongly used to express absolute values as can be seen in map 1. Distinguishing areas by colour according to the denominator of the relation (e. g. in agricultural maps with regard to the area of agricultural land) is theoretically correct, however, the result is not always satisfactory. Map 2 shows the scatter of agricultural found as depicted in the agricultural maps of the Atlas of Slovakia. Also modifying map areas with regard to the number of inhabitants in expressing demographic phenomena in anamorphic maps (the districts of Bohemia in map 3) distorts the shapes of territorial units to such an extent that they cannot be identified if a description is not given.

In constructing a diagram map, the size of geometric figures is not always well determined to achieve mutual proportionality of areas (linear dependence). Circles divided into sectors are only suitable if the differences in dividing a phenomenon are large (not, for example, to show the age groups of inhabitants where the differences in the shares of the 3 basic age groups are territorially negligible). It is then more suitable to differentiate the areas by several colours, determined with the aid of a triangle, as can be seen in Fig 5 (three groups further divided into over-average and under-average with regard to the average for Slovakia). It has been determined that it is most convenient if the symbols take up 15 % of the map area. This can be seen in map 6. The paper also points out further deficiencies in constructing these two types of cartographic representation.

(Pracoviště autora: Geografický ústav ČSAV, Na Slupi 14, 128 00 Praha 2.)

MIROSLAV STŘÍDA, JANA RUNŠTUKOVÁ, VĚRA VANÍČKOVÁ

ČESKOSLOVENSKÁ GEOGRAFICKÁ LITERATURA V ROCE 1983

Rok 1983 byl publikacně velmi bohatý, i když ne ve všech sledovaných částech. Konala se různá sympozia a konference, z nichž byla otiskena řada sborníků a dokumentů. Rozvoj teoretické základny a zvýšená aktivita geografů ve výzkumu i geografů z povolání ožívuje především všeobecnou geografií, geomorfologii a část o obyvatelstvu a sídlech. Naproti tomu ubývající aktivita české kartografické produkce se nakonec projevuje poklesem i v regionálním oddíle. Dá se očekávat, že podobný vývoj bude pokračovat i v letošním roce, který je rokem kongresovým.

Tematické rozšíření bibliografie o biografickou část a oddíl zahraničních zemí, k němuž došlo loni, se pomalu vživá a výběr vhodných citovaných titulů projevuje mírný vzestup. Celkový přehled geografické a příbuzné literatury o Československu vydané u nás i v zahraničí, doplněný o práce obecně geografické a práce o zahraničních zemích vydané pouze u nás, přináší široký výběr okolo 590 citací článků, zpráv, referátů, knižních publikací, map a dalších prací vyšlých během roku 1983. Díla s vročením 1982, pokud nebyla ještě citována, označujeme *.

Soubor VŠEOBECNÁ GEOGRAFIE A BIOGRAFIE, tvoří letos přes 13 % celého přehledu. Ve své obsáhlější části Všeobecná geografie referuje o závažnějších článcích, knižních publikacích a učebnicích teoretické, metodické či didaktické a encyklopedické povahy. Část Biografie je obohacena o narůstající generaci šedesátníků. Citované životopisy jsou většinou zhodnoceny přehledy prací.

Regionální soubor ČESKOSLOVENSKO zůstává stále těžším, když představuje téměř čtyři pětiny celoročního přehledu. Je rozdělen jako obvykle do čtyř tematických oddílů a sedmi částí. Oddíl O b e c n é p r á c e shrnuje informace z celého území republiky, z celého Slovenska nebo ČSR, které nebylo možno zařadit jednoznačně do žádné z tematických částí. Je letos o něco obsáhlější, hlavně zásluhou většího počtu vydaných map pro území celého Československa.

Bohatší je i oddíl Fyzické geografie, tentokrát zvláště zásluhou většího počtu citovaných geomorfologických prací. Jeho obě části Geomorfologie a část Klimatologie, hydrologie, biogeografie, pedologie jsou letos opět přibližně stejně zastoupeny.

Dále vzrostl zpravidla nejrozsáhlější oddíl S o c i á l n í a e k o n o m i c k á g e o g r a f i e, který zahrnuje i práce regionálně demografického a socioekonomického směru. Část Obyvatelstvo, sídla je stále v pořadí zájmu, což se projevuje zvýšením počtu prací hlavně sídelně geo-

grafického i urbanistického zaměření. Tematická část Hospodářství, zahrnující práce z vlastní ekonomické geografie, včetně geografie cestovního ruchu a jiných služeb, je svým rozsahem sotva poloviční než předcházející část.

Méně než v předchozích letech je zastoupen oddíl *Regionální práce*. To platí zejména pro jeho část Krajina a regionalizace, která přináší jednak statí k samotné regionalizaci, regionálnímu plánování, krajině a životnímu prostředí, jednak větší či menší regionální studie, ale jen tři mapy. Část Turistické mapy a průvodce se vcelku rozsahem neliší od poměrů minulých let.

V souboru ZAHRANIČNÍ ZEMĚ zaznamenáváme jen knihy, články a mapy pokud přinášejí relativně větší množství geografických informací o zahraničních zemích, o světě a jeho oblastech. Hlavní část zde tvoří mapy, obchodně ekonomicke sborníky Pressfoto a díla z edice Zeměmi světa nakladatelství Svoboda.

Obsah a uspořádání citací vychází ze zásad vyhlášených Mezinárodní geografickou unií pro Bibliographie géographique internationale i z příslušné československé státní normy o bibliografické citaci (ČSN: 01 0197). Výběrová bibliografie je sestavena na základě prací došlých během roku 1983 a do konce prvního čtvrtletí 1984 do fondů Základní geografické knihovny a Geologické knihovny přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, ve spolupráci se Základní knihovnou ČSAV a knihovnami Geografických ústavů ČSAV a SAV. Údaje o celostátní mapové produkci poskytuje zejména Ústřední archív geodézie a kartografie. Odborné konzultace zajišťuje bibliografické oddělení Státní knihovny ČSSR Praha—Klementinum.

Přes tuto mnohostrannou spolupráci nelze vyloučit, že pozornosti unikají některá díla — zvláště sborníkové, lokální a regionální publikace s částečně geografickou problematikou, vydávané národními výbory, hospodářskými, kulturními a jinými institucemi. Proto se obracíme na autory a vydavatele, aby v zájmu úplnosti výběru zaslali tyto práce nebo separáty vždy do březnové uzávěrky na adresu Základní geografické knihovny přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, Albertov 6, 128 43 Praha 2. Také ostatním čtenářům Sborníku ČSGS jsme vděčni za jejich připomínky k bibliografii, které rádi podle našich možností využijeme.

Každoročně uveřejňovaný přehled o československé geografické literatuře je zároveň podkladem pro selekci v Bibliographie Géographique Internationale, kterou vydává C. N. R. S. — laboratoř Intergéo v Paříži z pověření organizace UNESCO pod záštitou Mezinárodní geografické unie.

BIBLIOGRAPHY OF CZECHOSLOVAK GEOGRAPHY IN 1983

The annual bibliographical review presents a wide selection of original and processed articles, reports, papers, books, maps and other regional materials on Czechoslovakia published in the year 1983. It is completed by some general, methodological and theoretical studies. Several works appeared before 1983 and those not yet mentioned are marked by *.

The bibliography is divided into three main units. The unit GENERAL GEOGRAPHY AND BIOGRAPHY consists of two parts: „General Geography“ and „Biography“.

The regional unit of CZECHOSLOVAKIA represents four fifths of the whole bibliography and is further divided into four sections and seven parts. Studies and other works concerning the whole Czechoslovak, Slovak or Czech territory not corres-

ponding to any following thematic part are classified as Generalities. The Physical geography is divided into the part of „Geomorphology“ and the part of „Climatology, Hydrology, Biogeography, Pedology“, both parts almost of the same extent. The following section of Human Geography comprises the larger part of „Population, Settlements“ including documents on urban geography and regional demography, and the part of „Economics“ containing agricultural, industrial, transports geography and other economic geography. The section Regional Works consists of a larger part of „Landscape and Regionalization“ dealing with environmental and regional problems, and the part of „Guide books and Maps“.

The newly introduced unit FOREIGN COUNTRIES comprises the works by Czech and Slovak authors only and is not further divided.

The bibliography of Czechoslovak Geography has been compiled in the Central Geographical Library of Charles University with the assistance of the Geological Library, geographical libraries of the Czechoslovak and Slovak Academy of Sciences, the Bibliographical Department of the State Library (Praha—Klementinum) and with the Central Archives of Geodesy and Cartography.

Moreover, this annual review became the main source concerning Czechoslovakia for the yearbook INTERNATIONAL GEOGRAPHICAL BIBLIOGRAPHY edited by C. N. R. S. — Laboratory Intergéo in Paris under the auspices of the International Geographical Union.

VŠEOBECNÁ GEOGRAFIE A BIOGRAFIE — GENERAL GEOGRAPHY AND BIOGRAPHY

Všeobecná geografie — General Geography

- BENEŠ J., BLAHŮŠEK Z.: Metodika hodnocení životního prostředí v území. Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 3:205—209. 1 mp. Praha, Terplan.
- BLAHŮŠEK Z. v. BENEŠ J.
- BLAŽEK M. v. RIEDLOVÁ M.
- BRABEC F. v. RIEDLOVÁ M.
- BUCHAR J.: Zoogeografie. Praha, SPN 1983, 199 s., obr., tab., grafy. — Vysokoškolská učebnice.
- ČAPEK R.: Dálkový průzkum Země z družic. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 4:298—309. 7 tab., lit. Praha, Academia.
- ČERNOHORSKÝ P.: K teorii globálních problémů. Ekonomický časopis 31, 1983, č. 5: 502—514. Bratislava, Veda.
- ČINČURA J. a kol.: Encyklopédia Zeme. Bratislava, Obzor 1983. 717 s., obr.
- DOUBRAVA J.: K otázkám modernizace metod a forem vyučování zeměpisu na středních školách. Přírodní vědy ve škole 34, 1982/83, č. 8:313—315. Praha, SPN.
- DRDOŠ J. v. MAZÚR E.
- DRGOŇA V.: Formování základních chorických krajinných struktur: geoekologické přístupy. Geografický časopis 35, 1983, č. 4:353—373. 3. obr., 1 tab., 1 mp., lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- FRIČOVÁ H., KÜHNL K.: Regionální geografie — její didaktické ztvárnění a význam pro všeobecné vzdělání. I.—III. Přírodní vědy ve škole 34, 1982/83, č. 8:307—312, č. 9:350—354, č. 10:387—391. 2 schéma. Praha, SPN.
- GOTTLIEB M., PAVLŮ J.: Vazby mezi krajinou, zemědělstvím a osídlením. Zemědělská ekonomika 29, 1983, č. 6:469—480. 1 obr., 1 tab., res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- GÖTZ A.: Význam kartografické automatizace pro geografii. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 1:63—66. Lit. Praha, Academia.
- HADAC E., MOLDAN B., STOKLASA J.: Ohrožená příroda. Biosféra — člověk — technosféra. Praha, Horizont 1983. 275 s., fot., lit.
- HAMPL M.: K problematice sociálně geografických pravidelností. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:182—186. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- HANUŠIN J.: Hydroenergetická diferenciácia krajiny ako výsledok vzťahu krajinná štruktúra — hydrologický proces. Geografický časopis 35, 1983, č. 1:65—77. 1 schéma, res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- HETTEŠ M.: Systémový přístup geografie ku štúdiu ekonomickeho priestoru. Ekonomika oblastí, 1983, č. 8:46—54. Res. rus. Ostrava, Výzk. ústav rozvoje oblastí a měst.
- * HIPMAN P.: Názorné zobrazování složitějších jeskynních systémů. Československý kras 33, 1982:13—25. 7 obr., res. angl. Praha, Academia.

- *Hlavné smery vo využívaní samočinných počítačov v geografii. Brno, GÚ ČSAV 1982. 209 s. — Studia geographica 74.
- HORNÍK S., NOVOTNÁKOVÁ J.: Pokus o obecné vyjádření vztahů mezi složkami fyzicko-geografické a krajinné sféry pomocí pojmového aparátu množinové matematiky. Sborník prací ped. fak. Univ. J. E. Purkyně 81, 1983, č. přír. věd 13:107—117. 11 obr., res. rus., něm. Brno, Univ. J. E. Purkyně.
- HYNEK A., TRNKA P.: Fyzická geografie a krajinná ekologie. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:97—103. 1 tab., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- HYNEK A., TRNKA P., WOKOUN R.: Vztah fyzické, socioekonomickej a regionálnej geografie — konvergencie nebo divergence? Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:27—34. Lit., 1 tab., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- IVANIČKA K.: Vývoj paradigm socioekonomickej geografie na svete a v Československu a jeho vztah k transformácii paradigmu svetovej vedy. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:169—181. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- IVANIČKA K.: Základy teórie a metodológie socioekonomickej geografie. Bratislava, SPN 1983. 448 s.
- * KOLEJKOVÁ J.: Aproximace elementárneho potenciálu územia. Zprávy GÚ ČSAV 18, 1981, č. 4:242—263. 11 obr., 3 tab., lit., res. rus., něm. Brno, GÚ ČSAV.
- KOLEJKOVÁ D.: Návrh koncepcie niektorých druhov analytických map životného prostredia. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 4:277—288. 2 mp., lit., res. angl. Praha, Academia.
- KONEČNÝ M.: Utilization of computing technology in solving selected geographical tasks. Scripta fac. sci. nat. Univ. Purk. Brun. 13, 1983, č. 10 (Geographia): 423—436. 6 obr., lit., text i res. angl. Brno, Přírodrověd. fak. UJEP.
- KRCHO J.: Teoretická koncepcia a interdisciplinárne aplikácie komplexného digitálneho modelu reliéfu pri modelovaní dvojdimenzióvných polí. Geografický časopis 35, 1983, č. 3:265—291. 14 obr., lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- KŘÍZ H.: Hydrologie podzemních vod. Praha, Academia 1983. 289 s. Tab., grafy., fot., lit. — Vysokoškolská učebnice.
- KŘÍZ H.: Zásoby vody na Zemi. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 1:55—65. 2 obr., 2 tab. Praha, Academia.
- KÜHN L. v. FRIČOVÁ H.
- LAUERMANN L.: K problematice kartografické generalizace na všeobecně geografických mapách odvozených z topografických map. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:255—263. 5 obr., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- MAZUR E., DRDOŠ J., URBÁNEK J.: Krajinné syntézy — ich východiská a smerovanie. Geografický časopis 35, 1983, č. 1:3—19. Lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- MEINICKE R., ŠUPKA J.: Výchova žáků k ochraně životního prostředí — důležitý úkol komunistické výchovy ve výuce geografie. Sborník prací ped. fak. Univ. J. E. Purkyně 81, 1983, č. přír. věd 13:125—133. Res. rus., něm. Brno, Univ. J. E. Purkyně.
- Mičian L.: The systems approach to landscape and the sciences realizing it with a special aspect to the system of geographical sciences. Ekológia 2, 1983, č. 4:421—429. 2 obr., lit., res. slov., rus. Bratislava, Veda.
- MIŠTERA L.: Geografie průmyslu — geografie závodu. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:212—217. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- MOLDAN B. v. HADAC E.
- NOVOTNÁKOVÁ J. v. HORNÍK S.
- NOVOTNÝ J.: Prognózování rozvoje oblasti (území). (Symposium) Automatizované systémy řízení a plánování sociálního rozvoje v územních celcích ASR/PSÚ, 1983: 56—59. Praha, Dům techniky ČSVTS.
- PANOŠ V.: Krasovění — součást epigeneze karbonátových hornin. Acta Univ. Palack. Olom., fac. r. nat. 74, 1983, Geographica — Geol. 21:31—50. Lit., res. rus., angl. Praha, SPN.
- PATERA A.: Sopečné výbuchy a klíma. Lidé a země 32, 1983, č. 10:466—470. 4 obr., 1 tab. Praha, Academia.
- PAVLÍK Z.: Populace a svět. Ročenka Lidé a země 1984:38—45. 3 obr., fot., 1 tab. Praha, Academia 1983.
- PAVLŮ J. v. GOTTLIEB M.

- PLACHÝ S.: Dálkový průzkum Země. Věda a život 28, 1983, č. 12:849—851. 3 obr. Praha, Horizont.
- PLUSKAL M.: Nové pojetí výuky ekonomické geografie na základní škole a její přínos pro studium na středních školách. Acta Univ. Palack. Olom., fac. r. nat. 74, 1983, Geographica — Geol. 21:51—67. Lit., res. rus., angl. Praha, SPN.
- POKORNÝ J.: Automatizace v kartografii. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké symposium, 1983:264—270. 1 obr., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- POKORNÝ J., TOUŠEK V.: Automatizovaný kartografický systém EC 7942 a možnosti jeho použití při vytváření mapových podkladů v územních celcích. (Symposium) Automatizované systémy řízení a plánování sociálního rozvoje v územních celcích ADŘ/PSÚ, 1983:140—144. Praha, Dům techniky ČSVTS.
- Populační vývoj v kontextu společenského rozvoje. 1. část. Sborník úvodních referátů mezinárodní demografické konference konané ve Smolenicích ve dnech 2.—5. května 1983. Praha, Čs. dem. spol. při ČSAV 1983. 193 s. Text čes., rus., tab., grafy. — Acta demographica VI/1.
- POŠTOLKA V.: Význam a využití geografie v územně plánovací činnosti. Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 1:42—45, 1 fot. Praha, Terplan.
- PRAVDA J.: K otázce kategorií a zákonov v kartografii. Geodetický a kartografický obzor 29, 1983, č. 12:307—313. 1 obr., lit., res. rus., něm., angl., franc. Praha, SNTL.
- PRAVDA J.: Kartografické aspekty tvorby syntetických map. Geodetický a kartografický obzor 29, 1983, č. 8:200—205. 3 obr., res. rus., něm., angl., franc. Praha, SNTL.
- PRAVDA J.: Rozvoj teorie mapy v ČSSR. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké symposium, 1983:248—254. Lit., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- PRAVDA J.: Zákon kartogramu a problém vyjadrovania nerozlohouvých charakteristik. Geografický časopis 35, 1983, č. 2:136—159. 11 obr., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- PYŠEK J.: Některá netradiční válcová zobrazení a jejich porovnání. Geodetický a kartografický obzor 29, 1983, č. 6:141—152. 24 obr., 3 tab., res. rus., něm., angl., franc. Praha, SNTL.
- RADVÁNI P.: Město a jeho obraz. Geografický časopis 35, 1983, č. 4:395—407. Lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- RIEDLOVÁ M., BLAŽEK M., BRABEC F.: Obecná ekonomická geografie. Praha, SPN 1983. 269 s.
- ROSÍK L.: Jak se tvoří zemědělské hospodářské mapy. Ekonomika pořádkohospodářstva 22, 1983, č. 6:281—283. Bratislava, Príroda.
- STEHLIK J.: Problém početního maxima lidské populace světa — konfrontace názorů. Demografie 25, 1983, č. 2:109—119. Lit., res. rus., angl. Praha, Panorama.
- STEHLIK O.: Komplexní snímkovací experiment dálkového průzkumu Země jako předmět a metoda geografického výzkumu. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké symposium, 1983:278—282. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- STOKLASA J. v. HADAC E.
- ŠIMO E.: Hydrologické procesy v krajině — možnosti ich poznania a priestorovej interpretácie. Geografický časopis 35, 1983, č. 4:408—418. Lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- ŠUPKA J.: Výchova žáků a studentů k péči o životní prostředí v geografii. Sborník prací ped. fak. Univ. J. E. Purkyně 81, 1983, ř. přfr. věd 13:135—155. Lit., res. rus., něm. Brno, Univ. J. E. Purkyně.
- ŠUPKA J. v. MEINICKE R.
- TOUŠEK V. v. POKORNÝ J.
- TRNKA P. v. HYNEK A.
- UHLÍŘ J.: Poslání, práce a služby střediska dálkového průzkumu Země. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké symposium, 1983: 283—287. Liblice, GÚ ČSAV.
- URBÁNEK J. v. MAZUR E.
- VAHALA V.: Nástin východisek prognózy geografie. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké symposium, 1983:11—21. 1 tab. písl., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- VAŠKO J.: Automatizace v přípravě nástrojů pro řízení územního rozvoje. (Symposium) Automatizované systémy řízení a plánování sociálního rozvoje v územních celcích ASŘ/PSÚ, 1983:66—78. Praha, Dům techniky ČSVTS.

VOLKO W.: Řízení datových fondů v územně plánovací činnosti. (Sympozium) Automatizované systémy řízení a plánování sociálního rozvoje v územních celcích ASR/PSÚ, 1983:78—85. Praha, Dům techniky ČSVTS.

WOKOUN R. v. HYNEK A.

Základy kartografie. Soubor nástenných tabulí. Odp. red. J. Svoboda. Praha, Kartografie 1981. 67 × 97 cm. 7 m. l., 1 sv. metodický text.

Základy kartografie. Súbor nástenných tabúl. Odp. red. J. Svoboda. Bratislava, Slovenská kart. 1983. 67 × 97 cm. 7 m. l., 1 sv. metodický text.

Biografie — Biography

* Akademik Jaroslav Purš šedesátičetný. Historická geografie 20, 1982:7—13. Praha, Ěstav čs. a svět. dějin ČSAV.

BOHÁČ Z.: Prof. MUDr. Ervín Černý, CSc., sedmdesátičetný. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 3:245—246. Praha, Academia.

HANZLÍK J.: Karol Gottlieb Windisch (život, dielo a jeho vplyv na rozvoj geografie na Slovensku). Geografický časopis 35, 1983, č. 4:374—394. Lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.

* KRÁL V.: Sto let od narození profesora J. V. Daneše. Geomorfologická konference 1982:11—15. Res. angl. Praha, UK.

KRŠKA K.: Prof. dr. Mikuláš Konček, DrSc., zemřel. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 1:77—78. 1 fot. Praha, Academia.

KVITKOVIČ J.: Za ing. Jozefom Plančárom, DrSc. Geografický časopis 35, 1983, č. 3:341—343. Bratislava, Veda.

KVITKOVIČ J.: Za prof. RNDr. Mikulášom Končekom, DrSc., členom korešpondentom ČSAV a SAV. Geografický časopis 35, 1983, č. 1:88—91. Bratislava, Veda.

LUKÁČ J.: Člen korespondent ČSAV a SAV Mikuláš Konček (12. 4. 1900 — 16. 8. 1982). Věstník ČSAV 92, 1983, č. 1:77—78. Praha, Academia.

LUKNIŠ M.: RNDr. Eduard Šimo, CSc., šestdesiatročný. Geografický časopis 35, 1983, č. 3:337—340. Bratislava, Veda.

MAZUR E.: K šestdesiatinám RNDr. Jána Vereška, CSc. Geografický časopis 35, 1983, č. 3:334—336. Bratislava, Veda.

MUCHA L.: Ing. Vladimír Vahala, DrSc., šedesátičetný. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 1: 74—76. 1 fot. Praha, Academia.

POKORNÝ O.: Dr. Jaroslav Vaniš šedesátníkem. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 1:76—77. 1 fot. Praha, Academia.

PRIKRYL E. V.: Josef Homolka — český kartograf v uhorských službách. Geografický časopis 35, 1983, č. 1:78—87. 1 fot., lit., res., angl. Bratislava, Veda.

SKOKAN L.: RNDr. Karel Stránský (1936—1982). Sborník ČSGS 88, 1983, č. 3:250—252. 1 fot. Praha, Academia.

SLÁDEK J.: Životní jubileum dr. Miroslava Střídy, CSc. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 3: 246—249. 1 fot. Praha, Academia.

TRÁVNÍČEK D.: 75 let od úmrtí Jana Palackého. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 2:150—151. Praha, Academia.

TRÁVNÍČEK D.: Sto let od narození Jiřího Čermáka. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 4:310. Praha, Academia.

ČESKOSLOVENSKO — CZECHOSLOVAKIA

Obecné práce — Generalities

Atlas ČSSR. Odp. red. J. Ščipák. 7. nezm. vyd. Bratislava, Slovenská kartografia 1983. 40 mp. l., text 14 s. Formát 33 × 23 cm.

Atlas ČSSR. Odp. red. J. Svoboda. 9. vyd. Praha, Kartografie 1983. 42 mp. l., text 16 s. Formát 33 × 25 cm.

Autoatlas ČSSR. 1 : 400 000. Odp. red. L. Herichová. 12. vyd. Bratislava, Slovenská kartografia 1983. 51 mp. l., text 127 s.

Autoatlas ČSSR. 1 : 400 000. Herausgegeben für DDR (LKG Leipzig). Přeprac., obnov. a akt. vyd. Praha, GKP (1983). 61 mp. l., text 134 s. Formát 24 × 15 cm.

Autokarte der ČSSR. 1 : 1 000 000. Bratislava, Slovenská kartografia 1983. Formát 44 × 73 cm.

Automapa ČSSR. 1 : 800 000. Odp. red. E. Aunická. 7. čes. vyd. Praha, GKP 1983. Formát 53 × 100 cm.

- Automapa ČSSR. Vybrané služby motoristom. 1 : 1 000 000. Odp. red. L. Herichová. 2. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 44 × 83 cm.
- BOHÁČ Z. (red.): Historická geografie 21. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV 1983. 391 s.
- BREZÁK J.: Sústava ukazateľov štatistiky životného prostredia v ČSSR. Ekonomika oblastí, 1983, č. 14:17—33. Res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- Carte routière de la ČSSR. 1 : 100 000. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 44 × 73 cm.
- ČASLAVKA I.: Třicet let úsilí o standardizaci geografického názvosloví. Geografický význam v Československej akademii vied 1952—1982, vedecké symposium, 1983: 298—303. Res. rus. Liblice, GÚ ČSAV.
- Česchoslavakija. Spravočnaja karta 1 : 1 000 000. 1 mp. l., formát 82 × 51,5 cm. Ukazatel geografičeskikh nazvanij 13 s. Moskva, GUGK 1983.
- * Československá socialistická republika. Mapa 1 : 1 000 000. Odp. red. J. Svoboda. Praha, Kartografie 1982. Formát 45 × 80 cm.
- Československá socialistická republika — Horopis a vodopis. Mapa 1 : 500 000. Odp. red. J. Svoboda. Praha, GKP 1983. Formát 128 × 173 cm. Celastik.
- * Československá socialistická republika, politická mapa. 1 : 1 500 000. Odp. red. M. Hajčíková. Bratislava, Slov. kartografia 1982. Formát 40 × 60 cm.
- Československá socialistická republika, reliéfna mapa. 1 : 1 000 000. Odp. red. L. Ebner. 7. nezm. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 53 × 87 cm.
- * Československá socialistická republika, všeobecnozemepisná mapa, 1 : 1 500 000. Odp. red. M. Hajčíková. Bratislava, Slov. kartografia 1982. Formát 40 × 60 cm.
- Československo v letech 1918—1938. Mapa 1 : 1 000 000. Odp. red. M. Medková. Praha, Kartografie 1983. Formát 86 × 118 cm. Celastik.
- Československo v letech 1938—1939. Mapa 1 : 1 000 000. Odp. red. M. Medková. Praha, Kartografie 1983. Formát 86 × 118 cm. Celastik.
- Československo v letech 1945—1960. Mapa 1 : 1 000 000. Odp. red. M. Medková. Praha, GKP 1983. Formát 86 × 106 cm. Celastik.
- Československo v letech 1960—1980. Mapa 1 : 1 000 000. Odp. red. M. Medková. Praha, GKP 1983. Formát 86 × 106 cm. Celastik.
- Čísla pro každého 1983. Praha, SNTL 1983. 285 s., tab.
- DELONG B.: Využití dálkového průzkumu Země v národním hospodářství. Geodetický a kartografický obzor 29, 1983, č. 9:221—226. Lit., res. rus., něm., angl., franc. Praha, SNTL.
- * Didaktika geografie. Výběrová bibliografie za rok 1981. Praha, Pedagog. fak. UK 1982. 281 s.
- * Ekonomický vývoj 1981: ČSSR — ČSR — SSR — kraje — okresy. Praha, SEVT 1982. 213 s., tab.
- * Encyklopédia Slovenska. Zv. 6. Bratislava, Veda 1982. 774 s.
- Geografický výzkum v Československé akademii vied 1952—1982. M. Střída (red.) Liblice, GÚ ČSAV 1983. 303 s.
- Geologická stavba ČSSR. Mapa 1 : 1 500 000. Odp. red. V. Vokálek. 7. vyd. Praha, GKP 1983. Formát 42 × 59 cm.
- GÖTZ A.: Kartografie v ČSAV 1952—1982. Geografický výzkum v Československé akademii vied 1952—1982, vedecké symposium, 1983:235—240. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- * HALÁSEK D.: Prognózy vedeckotechnického rozvoje a oblastní hledisko. Ekonomika oblastí, 1982, č. 7:31—45. Res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- HOLEK T.: Klasifikace úrovně ekonomicko-spoločenského rozvoje mikrooblastí (okresů) ČSR ve vztahu k VTR. Ekonomika oblastí, 1983, č. 8:3—19. 3 tab., 1 mp., 2 schemata, res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- HOROVÁ M., NOVÁK V.: Kartografický výzkum v Československé akademii věd. Geografický výzkum v ČSAV 1952—1982, vedecké symposium, 1983:241—247. Liblice, GÚ ČSAV.
- HRABÁK J.: Přehled vývoje a vydávání turistických map v ČSR. I.—III. Turista 22, 1983, č. 4:138—139, č. 5:172, č. 6:212—213. 3 obr. Praha, Olympia.
- HRNČIAR D.: Úskalia pri skracovaní toponým v kartografických dielach. Onomastický zpravodaj ČSAV 24, 1983, č. 3:336—339. Praha, Ústav pro jazyk český ČSAV.
- JELEČEK L.: Historická geografie v Československej akademii vied a v Československu 1952—1982. Geografický výzkum v ČSAV 1952—1982, vedecké symposium, 1983: 107—116. Lit., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- JELEČEK L.: Historická geografie v Československej akademii vied a v Československu 1952—1982. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 3:213—222. Lit., res. angl. Praha, Academia.

- KELE F., MARIOT P.: *Krajina, ľudia, životné prostredie*. Bratislava, Veda 1983. 70 s., obr.
- KELE F. v. MARIOT P.
- KRIŽAN M.: Rozvoj krajov v základných smeroch hospodárskeho a sociálneho rozvoja národných republík. *Ekonomika oblastí*, 1983, č. 10:50—61. Res. rus. Ostrava, Výzk. ústav rozvoje oblastí a mest.
- KRÍŽ J. v. STREJČEK J.
- KUBÍKOVÁ J. v. STREJČEK J.
- LUKNÍŠ M.: K vývinu geografického poznávania Slovenska. *Geografický časopis* 35, 1983, č. 3:225—246. Lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- * Mapa správного rozdelení ČSSR. Měř. 1 : 1 000 000. 7. vyd. Praha, Kartografie 1982.
- MARIOT P.: *Geografia cestovného ruchu*. Bratislava, Veda 1983. 248 s., obr.
- MARIOT P., KELE F.: Využitie Atlasu SSR v školskej praxi. *Pôrodne vedy ve škole* 34, 1982—83, č. 5:189—190, č. 6:229—230, č. 7:270—271, č. 8:316—317, č. 9:354—356. Praha, SPN.
- MARIOT P. v. KELE F.
- * MARŠÁKOVÁ M., PODHAJSKÁ Z.: *Bibliografie chránených častí prírody v ČSR za rok 1967—1969*. Praha, SÚPPOP 1982. 112 s.
- MATEJŮ P.: K některým aspektům diferenciace životních podmínek v sociálně prostorové struktuře ČSSR. *Sociologický časopis* 19, 1983, č. 4:394—410. 5 schémat, 3 grafy, lit., res. rus., angl. Praha, Academia.
- MAUR E.: Manufakturní období kapitalismu v českých zemích. *Výběrová bibliografie literatury z let 1970—1979*. *Hospodářské dějiny* 11, 1983:251—309. Res. rus., něm., angl. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.
- NOVÁK V. v. HOROVÁ M.
- NOVÁKOVÁ M., TYLOVÁ M.: *Bibliografie české onomastiky 1979—1980*. Onomastický zpravodaj ČSAV 24, 1983, č. 1—2:243—291. Rejstřík. Praha, Ústav pro jazyk český ČSAV.
- PODHAJSKÁ Z. v. MARŠÁKOVÁ M.
- * PRIKRYL L. V.: *Slovensko na starých mapách*. Martin, Osveta 1982. 176 s., obr. Road map of ČSSR. Měř. 1 : 1 000 000. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 44 × 73 cm.
- ROUĽOVÁ Z.: První tituly nových mapových edic Automapa ČSSR 1 : 200 000 a Poznáváme Československo 1 : 200 000 před vydáním. *Geodetický a kartografický obzor* 29, 1983, č. 10:265—266. 1 obr., res. rus., něm., angl., franc. Praha.
- RUNŠTUKOVÁ J. v. STRÍDA M.
- SLEPIČKA A.: Územní aspekty sociálně ekonomického rozvoje venkova ve vztahu k životnímu prostředí. *Zemědělská ekonomika* 29, 1983, č. 6:453—446. 4 tab., res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- SNOPEK B.: Národní bohatství Československa. Praha, SNTL 1983. 131 s., tab.
- Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1983. Praha, SNTL 1983. 698 s., tab.
- Statistické přehledy 1983. Praha, Panorama. 12 čísel.
- STREJČEK J., KUBÍKOVÁ J., KRÍŽ J.: *Chránime naši prírodu*. Praha, SPN 1983. 425 s., 8 vol. mo. oml.
- STRÍDA M., VANÍČKOVÁ V., RUNŠTUKOVÁ J.: Československá geografická literatura v roce 1982. *Sborník ČSGS* 88, 1983, č. 3:223—243. Res. angl. Praha, Academia.
- STRÍDA M., TOUŠEK V.: Ekonomickeogeografický výzkum v ČSAV. *Geografický výzkum v Československé akademii věd* 1952—1982, vědecké symposium, 1983:147—155. Lit., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- SVÍTEK M.: Datová základna ISÚ v r. 1982. *Územní plánování a urbanismus* 10, 1983, č. 3:168—170. 1 obr. Praha, Terplan.
- ŠEVČÍK F.: Výchova k péci o životné prostredie v geografii. *Sborník prací ped. fak. Univ. Palack. v Olomouci*, 1981, Geografie 3 (Problemý současné geografie): 119—146, Lit., res. rus., něm. Praha, SPN.
- TOUŠEK V. v. STRÍDA M.
- TRÁVNÍČEK D.: K vývoji české historické geografie po druhé světové válce. *Geografický výzkum v Československé akademii věd* 1952—1982, vědecké symposium, 1983:122—126. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- TYLOVÁ M. v. NOVÁKOVÁ M.
- VANÍČKOVÁ M. v. STRÍDA M.
- ŽUREK O.: Aktuální problémy dlouhodobého výhledu ČSSR a ČSR. *Ekonomika oblastí*, 1983, č. 10:3—12. Res. rus. Ostrava, Výzkum. ústav rozvoje oblastí a mest.

Geomorfologie — Geomorphology

- * BALATKA B., SLÁDEK J.: Typizace reliéfu kvádrových pískovců České vysočiny, Geomorfologická konference: 61—68. 2 tab., res. angl. Praha, UK 1982.
- BODLÁK P., DOMEČKA K., VYLÍTA B.: Karlovarská vřideleň deska. Geologický průz-
kum 25, 1983, č. 5:132—135. 3 tab., 1 obr., res. rus., angl., něm. Praha, SNTL.
- * BUČKO Š.: Zrýchlená lineárna erózia v povodí Nitry. Geomorfologická konference:
95—104. 3 obr., lit., res. něm. Praha, UK 1982.
- BUZEK L.: Erozní procesy v Moravskoslezských Beskydech. Geografický výzkum v Čes-
koslovenské akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983: 35—42. 3 tab.,
lit., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- CULEK M.: Geomorfologické poměry v povodí Ponávky mezi Lelekovicemi a Jehnicemi.
Sborník ČSGS 88, 1983, č. 3:189—198. 1 obr., lit., res. angl. Praha, Academia.
- CZUDEK T.: Morfometrie a vývoj asymetrických údolí východní části Nízkého Jeseníku.
Čas. Slez. Muz. Opava, ř. A, 32, 1983, č. 2:159—180. 13 obr., 14 tab., lit., res. něm.,
rus. Opava, Slezské muzeum.
- CZUDEK T.: Reliéf a fosilní zvětraliny v okolí Bruntálu. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 4:
289—297. 3 obr., lit., res. něm. Praha, Academia.
- ČAPEK R., LACKOVÁ D.: Reliéf Československa I, II, III, IV. Přírodní vědy ve škole
35, 1983—84, č. 1:32—35, č. 2:74—77, č. 3:111—113, č. 4:149—152. 3 mp., 1 tab.
Praha, SPN.
- * ČINČURA J.: Vzťahy medzi reliéfom a sídlami v kotlinách Slovenska. Geomorfologic-
ká konference: 85—94. 3 obr., 2 tab., res. něm. Praha, UK 1982.
- * DEMEK J.: Zarovnané povrchy České vysočiny. Geomorfologická konference: 37—45.
6 obr., lit., res. angl. Praha, UK 1982.
- DOMEČKA K. v. BODLÁK P.
- * DUDA J.: Geografie konkávních antropogenních forem reliéfu montánní geneze na
území Moravy I. Sborník prací ped. fak. Univ. Palack. v Olomouci, 1981, Geo-
grafie 3 (Problémy současné geografie): 5—34. 12 tab., lit., 8 graf. příl., res.
rus., něm. Praha, SPN.
- * DUDA J.: Příspěvek k vyhodnocení antropogenních degradací reliéfu na Moravě.
Geomorfologická konference: 147—158. 7 tab., res. rus. Praha, UK 1982.
- DUDEK A. v. MÍSAR Z.
- HAVLENA V. v. MÍSAR Z.
- * HOCHMUTH Z.: Vysokohorský kras skupiny Červených vrchov v Západních Tatrách
vo vzáťahu k pleistocénemu zařadneniu. Geomorfologická konference: 243—250.
1 obr., res. něm. Praha, UK 1982.
- * HRÁDEK M.: Zásady strukturně geomorfologické klasifikace a regionalizace České
vysočiny. Geomorfologická konference: 47—52. 2 obr., res. angl. Praha, UK 1982.
- * IVAN A.: Členité okraje zlomových ker v okolí Brna a jejich morfostrukturální a kli-
mamorfogenetické aspekty. Zprávy GÚ ČSAV 18, 1981, č. 4:201—232. 11 obr.,
lit., res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- * IVAN A.: Některé morfostrukturální rysy reliéfu na granitoidech Českého masívu. Geo-
morphologická konference: 53—60. Lit., res. angl. Praha, UK 1982.
- IVAN A. v. KVĚT R.
- JAKÁL J.: Krasový reliéf a jeho význam v geomorfologickém obrazu Západních Karpát.
Geografický časopis 35, 1983, č. 2:160—183. 4 obr., 3 profily, lit., res. rus., angl.
Bratislava, Veda.
- KOS J.: Vývoj reliéfu Tomanovské doliny v Západních Tatrách. AUC Geographica 18,
1983, č. 1:41—57. 10 fot., 2 mp., res. něm. Praha, UK.
- * KOŠTÁLIK J.: Terasy Popradu od Podolinca po Mníšek nad Popradom vo svetle
nových výskumov. Geomorfologická konference: 105—114. 4 obr., res. něm. Pra-
ha, UK 1982.
- * KRÁL V.: Zarovnané povrchy České vysočiny. Soubor prací. Praha, Př. f. UK 1982.
315 str. — Doktorská disertace.
- KREJČÍ J.: K otázce stáří náplavů v nivě Dyje u Břeclavi. Sborník ČSGS 88, 1983,
č. 2:97—106. 1 mp., lit., res. něm. Praha, Academia.
- KRCHO J.: Náčrt teoretickej koncepcie komplexného digitálneho modelu terénu a je-
ho niektorých interdisciplinárnych aplikácií. Geodetický a kartografický obzor
29, 1983, č. 10:255—265. 9 obr., lit., res. rus., něm., angl., franc. Praha, SNTL.

KVĚT R., IVAN A.: Fotolineamenti v oblasti tachovsko-domažlického příkopu. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 3:256—259. 3 mp. Praha, Academia.

LACKOVÁ D. v. ČAPEK R.

- * LYSENKO V.: Fázovitost vývoje jeskyní v Českém krasu. Geomorfologická konference: 185—190. 3 obr., res. angl. Praha, UK 1982.
- * MACOUN J.: Geomorfologie glacigenických sedimentů Opavské pahorkatiny. Geomorfologická konference: 129—138. 3 obr., res. něm. Praha, UK 1982.
- * MADÉRA E.: Současný stav výzkumu krasových jevů v okolí Sovince. Geomorfologická konference: 221—232. 7 obr., res. něm. Praha, UK 1982.
- MIDRIAK R.: Morfogenéza povrchu vysokých pohorí. Bratislava, Veda 1983, 513 s., 5 vol. mp.
- * MICHAELI E.: Geomorfológia Podhradskej kotliny. Zborník Pedag. fak. v Prešově 18, Prírodné vedy 1, 1981:341—367. 7 obr., 2 schémata, 2 vol. mp., lit., res. rus., angl. Bratislava SPN.
- MÍSAŘ Z., DUDEK A., HAVLENA V., WEISS J.: Geologie ČSSR I. Český masív. Praha, SPN 1983. 333 s., obr., tab. — Vysokoškolská učebnice.
- MITTER P.: Geomorfologická rajonizácia krasu Malých Karpát. Slovenský kras 21, 1983:3—34. 6 obr., lit., res. angl. Martin, Osveta.
- * NEMČOK A.: Zosuvy v slovenských Karpatoch. Bratislava, Veda 1982. 318 s., obr., fot., 1 vol. mp.
- * NOVODOMECKÝ R.: Geomorfologická regionalizácia na príklade Levočských vrchov. Geomorfologická konference: 115—122. Res. angl. Praha, UK 1982.
- NOVODOMECKÝ R.: Morfometrická analýza Čergova. Zborník Pedagog. fak. v Prešově 18. Prírodné vedy 1, 1981:327—340. 5 vol. mp., lit., res. rus., něm. Bratislava, SPN.
- PELIŠEK J.: Kryogenní a pseudokrasové formy rul v oblasti Žďárských vrchů. Geologický průzkum 25, 1983, č. 12:351—353. 3 fot. Praha, SNTL.
- * PIPEK P.: Morfostrukturální analýza Dačické kotliny a východní části Novobystřické vrchoviny. Geomorfologická konference: 159—168. 3 obr., res. angl. Praha, UK 1982.
- * PŘIBYL J.: Jeskynní systém na podzemní Punkvě a jeho postavení v Moravském krasu. Geomorfologická konference: 215—220. 2 tab., res. angl. Praha, UK 1982.
- RUBÍN J.: Kamenná moře. Turista 22, 1983, č. 12:430. Praha, Olympia.
- RUBÍN J.: Topografie chráněných geomorfologických výtvorů v ČSSR I. Přírodní vědy ve škole 34, 1982—83, č. 6:234—235. Praha, SPN.
- RYBARÍK V.: Soupisy československých lomů a stavebních hmot. Geologický průzkum 25, 1983, č. 2:42—45. 1 obr., res. rus., angl., něm. Praha, SNTL.
- SAMUEL P.: Balvanový proud u Lhotky. Turista 22, 1983, č. 5:157. 1 fot. Praha, Olympia.
- SLÁDEK J. v. BALATKA B.
- STANKOVIAŃSKY M.: Geomorfologické pomery krasových území Malých Karpát. Geomorfologická konference: 233—242. 1 obr., res. rus. Praha, UK 1982.
- STANKOVIAŃSKY M.: Směr výskumu súčasných exogennych reliéfotvorných procesov na Slovensku a pokus o ich klasifikáciu. Geografický časopis 35, 1983, č. 4: 419—425. 2 tab., lit. Bratislava, Veda.
- STÁRKA V.: Za tajemstvím Ragáče. Turista 22, 1983, č. 7: 239—240. 1 obr. Praha, Olympia.
- * SVATON M.: Vědy o Zemi — Suplement I. Seznam zkrátek. Praha, Základ. knihovna ČSAV 1982. 67 s.
- ŠPŮREK M.: Menhiry v Čechách z hlediska geologie. Geologický průzkum 25, 1983, č. 4:119—120. 2 obr. Praha, SNTL.
- * TULIS J.: Vznik a vývoj systému Stratenská jaskyňa — Dobšinská ľadová jaskyňa. Geomorfologická konference: 251—256. 1 obr., res. angl. Praha, UK 1982.
- VÍTEK J.: Chráněné geologické výtvory v Cerové vrchovině. Geologický průzkum 25, 1983, č. 7:217. Praha, SNTL.
- * VÍTEK J.: Karrentypen in den Quadersandsteinen des Böhmisches Massivs. Petermanns Geographische Mitteilungen 126, 1982, č. 1:17—21. 7 obr., Gotha, VEB H. Haack.
- VÍTEK J.: Skalní útvary na Skalném v Hostýnských vrších. Památky a příroda 8, 1983, č. 7:440—441. 4 fot., res. rus., angl., něm. Praha, Panorama.
- * VÍTEK J.: Příspěvek ke geomorfologii chráněných přírodních výtvorů Ostaš a Kočičí skály. Práce a studie — přír. 13/14:5—14. Pardubice, KSSPP 1982.
- * VÍTEK J.: Typy pseudokrasových tvarů v pískovcích české křídové pánve. Geomorfologická konference: 201—214. 8 obr., lit., res. angl. Praha, UK 1982.
- VYLITA B. v. BODLÁK P.
- WEISS J. v. MÍSAŘ Z.

ZAPLETAL L.: Progress in anthropogenic geomorphology 1950–1980. Acta Univ. Palack. Olom., fac. r. nat. 74, 1983, Geographica-geol. 21:103–124. Lit., res. čes., rus. Praha, SPN.

ŽEBERA K.: Když Říp soptil. Věda a život 28, 1983, č. 10:705–707. 2 obr. Praha, Horizont.

Klimatologie, hydrologie, biogeografie, pedologie

Climatology, hydrology, biogeography, pedology

- BÍLÍKOVÁ A.: Výskyt pesticídov v povrchových vodách ČSSR. Vodní hospodářství B, 33, 1983, č. 12:311–317. 1 obr., 6 tab., res. rus., angl. Praha, SZN.
- BÖHM V., ORLOV M. S., POSPÍŠIL P.: Poznámky k riešeniu ochrany podzemných vôd. Acta fac. rerum nat. Univ. Comen. — Formatio et protectio naturae 8, 1983: 3–10. Res. angl., rus. Bratislava, SPN.
- BRÁZDIL R.: Klimatologie — současnost a perspektivy. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952–1982, vědecké sympozium, 1983:62–69. 2 obr., lit., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- BRÁZDIL R. V. ŠAMAJ F.
- BUČEK A., LACINA J., RAUŠER J.: Pokroky biogeografie za posledních 30 let. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952–1982, vědecké sympozium, 1983:82–87. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- * BUZEK L.: Eroze proudící vodou v centrální části Moravskoslezských Beskyd. Praha, SPN 1981. 109 s., obr., fot., grafy, 5 vol. přísl. — Spisy Ped. fak. v Ostravě 45.
- ČABELKA J.: Hydraulický výzkum vodních děl vitavské kaskády. Vodohosp. čas. 31, 1983, č. 5:498–521. 16 obr., lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- DUDÁK M. v. MENDEL O.
- ELEK T.: Chránené vodo hospodárske oblasti v prírodnom a životnom prostredí. Životné prostredie 17, 1983, č. 3:157–161. 3 fot., 1 mp., 1 tab., res. angl., rus., něm. Bratislava, Veda.
- FULAJTÁR E., JAMBOR P.: Prognóza vplyvu sústavy vodných diel na Dunaji a dolnom Váhu na pôdne pomery príslahnej oblasti. Geografický časopis 35, 1983, č. 3:292–312. 2 mp., 5 tab., lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- HANUŠIN J.: Hydrogeografická diferenciácia krajiny ako výsledok vzťahu krajinná štruktúra — hydrologický proces. Geografický časopis 35, 1983, č. 1:65–77. 1 tab., lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- HORNÍK S., MATEJ V., NOVOTNÁKOVÁ J., SUCHÝ P.: Produkce biomasy jako indikátor změn faktorů a podmínek ve vegetačních stupních Středomoravských Karpat. Sborník prací ped. fak. Univ. J. E. Purkyně 81, 1983, ř. přír. věd 13:9–52. 2 tab., 3 grafy, 4 obr., res. rus., něm. Brno, Univ. J. E. Purkyně.
- HYÁNKOVÁ K., MELIORIS L., PITEVA K. E.: Úlohy a výsledky hydrogeochemického výskumu za účelom ochrany podzemných vôd bratislavskej oblasti. Acta fac. rerum nat. Univ. Comen. — Formatio et protectio naturae 8, 1983:11–23. 1 tab., 1 obr., res. angl., rus. Bratislava, SPN.
- JAMBOR P. v. FULAJTÁR E.
- JANSKÝ B.: Bedeutung der Frachten aus Quellen für die Qualität der Oberflächengewässer im tschechischen Einzugsgebiet der Elbe (Labe). AUC Geographica 18, 1983, č. 2:3–25. 15 obr., 3 tab., 7 vol. mp., res. čes. Praha, UK.
- KABELE J.: Jednotné číslování vodních toků v ČSR. Vodní hospodářství A, 33, 1983, č. 8:207–212. 2 obr., 2 tab., res. rus. angl. Praha, SZN.
- KAKOS V.: Hydrometeorologický rozbor povodní na Vltavě v Praze za období 1873 až 1982. Meteorologické zprávy 36, 1983, č. 6:171–181. 8 obr., 4 tab., lit., res. rus., angl. Praha, SNTL.
- KÁLALOVÁ D.: Jména rybníků na Jindřichohradecku. Onomastický zpravodaj ČSAV 24, 1983, č. 1–2:91–104. Praha, Ústav pro jazyk český ČSAV.
- KAMENÍK M.: Krátkodobé dešťové srážky v Jizerských horách. AUC Geographica 18, 1983, č. 2:27–52. 7 tab., 13 obr., res. franc.
- KARNIŠ J.: Erodovanost pôd a ich protierózna ochrana v okrese Prešov. Geografický časopis 35, 1983, č. 3:313–333. 1 mp., 4 obr., 12 tab., lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- KERZEOVÁ B.: Větrné poměry v jizersko-krkonošském masívu. Opera Corcontica 20, 1983:23–35. 12 obr., 5 tab., res. angl., rus. Praha, SZN.

- KOŠA J.: Zabezpečování potřeb vody. Plánované hospodářství 1983, č. 8:52—60. Praha, Panorama.
- KRIPPEL E.: Patrí Vihorlat do fytogeografickej oblasti Východné Karpaty? Biológia 38, 1983, č. 5:505—510. Bratislava, Veda.
- KŘÍŽ H., KŘÍŽOVÁ I.: Voda ve sněhu a ledu I, II. Přírodní vědy ve škole 35, 1983—84, č. 2:70—74, č. 3:108—111. 5 fot., 1 tab. Praha, SPN.
- KŘÍŽ H., VLČEK V.: Vývoj a perspektivy hydrogeografie. Geografický výzkum v Česko-slovenské akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium 1983:49—52. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- KŘÍŽOVÁ I. v. KŘÍŽ H.
- KURPELOVÁ M.: Agroklimatická charakteristika produktivity hlavných poľnohospodárskych plodín na Slovensku. Meteorologické zprávy 38, 1983, č. 1:26—28. 1 obr., 2 tab., res. rus., angl. Praha, SNTL.
- LACINA J. v. BUČEK A.
- LANKOVÁ S., MRÁZEK K.: Bilance jakosti povrchových tekoucích vod ČSR v letech 1976—1980. Vodní hospodářství B, 33, 1983, č. 11:284—286. 3 tab., res. rus., angl. Praha, SZN.
- MATEJ V. v. HORNIK S.
- MATEJÍČEK J.: Vodohospodářská problematika povodí Moravy. Vodní hospodářství A, 33, 1983, č. 6:142—145. 6 obr., res. rus., angl. Praha, SZN.
- MATULÍK J.: Vodohospodárske riešenie zásobovania jadrovej elektrárne Východné Slovensko úžitkovou vodou. Vodní hospodářství A, 33, 1983, č. 12:317—321. 8 tab., res. rus., angl. Praha, SZN.
- MELIORIS L. v. HYÁNKOVÁ K.
- MENDEL O., DUDÁK M.: Kontinuálny model odtoku zo zrážok s aplikáciou v povodí Laborca. Vodohospod. čas. 31, 1983, č. 3—4:271—287. 1 tab., 8 obr., lit., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- MRÁZEK K. v. LANKOVÁ S.
- MUNZAR J.: Výzkum podnebí Brna od počátku 19. století. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:74—81. 1 obr., lit., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- MURÍNOVÁ G., OSTROŽLÍK M.: Vertikálne zmeny relatívnej vlhkosti vzduchu v Tatrách a vo Východných Alpách. Geografický časopis 35, 1983, č. 1:50—64. 6 obr., 5 tab., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- NOVOTNÁKOVÁ J. v. HORNIK S.
- NOVOTNÝ S.: Vodní nádrže dyjsko-svratecké vodohospodářské soustavy. Vodní hospodářství A, 33, 1983, č. 6:145—150. 1 obr., 3 tab., res. rus., angl. Praha, SZN.
- *ONDRAČEK S.: Vliv Moravského krasu na některé chemické a fyzikální vlastnosti vod v tocích povodí Říčky. Československý kras 33, 1982:35—45. 1 mp., 3 grafy, res. angl. Praha, Academia.
- ORLOV M. S. v. BÖHM V.
- OSTROŽLÍK M. v. MURÍNOVÁ G.
- PACL J.: Duje v Tatrách fohn a monzún? Vysoké Tatry 22, 1983, č. 2:14—15. Bratislava, Obzor.
- PECH J.: Tornádo ve Všerubské vrchovině. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1968, vědecké sympozium, 1983:70—73. Liblice, GÚ ČSAV.
- PELIKÁN V.: Ochrana podzemních vod. Praha, SNTL 1983. 321 s., 133 obr., 74 tab., lit.
- PELÍŠEK J.: Půdní poměry lesů chráněné krajinné oblasti Šumava. Sborník Jihočeského muzea — Přír. vědy 23, 1983, č. 1:25—34. 4 fot., res. něm. České Budějovice, Jihočeské muzeum.
- PETROVIČ Š., ŠOLTÍS J.: Teplotné sumy za obdobie s priemernými dennými teplotami 5 °C a viac na Slovensku za roky 1951—1980. Meteorologické zprávy 38, 1983, č. 2:33—38. 3 obr., 2 tab., res. rus., angl. Praha, SNTL.
- PETROVIČ Š., ŠOLTÍS J.: Teplotné sumy z obdobia s priemernými dennými teplotami 10 °C a viac na Slovensku za roky 1951—1980. Meteorologické zprávy 38, 1983, č. 3:65—70. 3 tab., res. rus., angl.
- PITEVA K. E. v. HYÁNKOVÁ K.
- PLECHÁČ V.: K prognóze vývoje potřeb pitné vody. Vodní hospodářství A, 33, 1983, č. 12:309—316. 18 tab., lit., res. rus., angl. Praha, SZN.
- POLENKA E.: Perspektivy zásobování pitnou vodou v okrese Žďár nad Sázavou. Vodní hospodářství B, 33, 1983, č. 5:117—121. 1 obr., 2 tab., lit., res. rus., angl. Praha, SZN.
- POSPÍŠIL P. v. BÖHM V.

- PŘECECHTEL I.: Vývoj jakosti vody v údolní nádrži Přísečnice. *Vodní hospodářství* B, 33, 1983, č. 0:159—164. 2 obr., 3 tab., res. rus., angl. Praha, SZN.
- RAUŠER J. v. BUČEK A.
- SEKANINOVÁ D.: Pedogeografické mapy ČSR a možnost jejich využití pro studium potenciálu půdy. *Geografický výzkum v Československé akademii věd* 1952—1982, vedecké sympozium, 1983:293—297. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- * SEKANINOVÁ D.: Struktura půdního fondu v ČSR. *Zprávy GÚ ČSAV* 18, 1981, č. 4:232—242. Res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- SCHWARZ O.: Výškové vegetační stupně. *Krkonoše* 16, 1983, č. 4:16—19. 11 fot., res. rus. Vrchlabí, Správa Krkon. národního parku.
- SLABÁ N.: Přehled klimatických stanic ČSSR. *Meteorologické zprávy* 36, 1983, č. 2: 53—61. 2 tab. Praha, SNTL.
- SUCHÝ P. v. HORNIK S.
- ŠAMAJ F., VALOVIČ Š., BRÁZDIL R.: Extrémne denné úhrny atmosferických zrážok v ČSSR. *Meteorologické zprávy* 36, 1983, č. 1:14—21. 3 obr., 4 tab., res. rus., angl. Praha, SNTL.
- ŠIMO E.: Využitie fyzickogeografických analýz a syntéz územia ako základný predpoklad upresňovania a rozširovania teritoriálnej platnosti hydrologických výpočtov a predpovedí. *Geografický časopis* 35, 1983, č. 2:198—207. Res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- ŠOLTÍS J. v. PETROVIČ Š.
- TRŽILOVÁ B.: Kvalita vody tatranských plies. *Životné prostredie* 17, 1983, č. 1:44—47. 3 fot., 3 tab., res. angl., něm. Bratislava, Veda.
- TUREK O.: Metodické aspekty studie znečištění ovzduší oxidem siřičitým pro oblast hradecko-pardubickou. *Ochrana ovzduší*, příl. čas. *Vodní hospodářství* B, 15, 1983, č. 7:97—104. 5 obr., res. rus., angl. Praha, SZN.
- VACEK S.: Ekologie horní hranice lesa. *Krkonoše* 16, 1983, č. 7:20—24. 5 fot., 1 schéma, res. rus., něm., angl. Vrchlabí, Správa Krkon. národního parku.
- VACEK S.: Mikroklimatický výzkum v Labském dole v zimě 1977/78 se zaměřením na ekologii sněhové pokrývky. *Opera Corcontica* 20, 1983:37—68. 18 obr., 7 tab., res. angl., rus. Praha, SZN.
- VALOVIČ Š. v. ŠAMAJ F.
- VLČEK V. v. KRÍZ H.
- VOCŮ L.: Středolabská vodní cesta. *Přírodní vědy ve škole* 35, 1983—84, č. 4:153—155. 3 obr., 2 tab. Praha, SPN.
- * VYSOUDIL M.: Vliv reliéfu na průběh a intenzitu prohřívání přízemní vrstvy atmosféry v oblasti Rosicko-Oslavanska. *Sborník prací ped. fak. Univ. Palack. v Olomouci*, 1981, Geografie 3 (Problémy současné geografie): 39—78. 3 tab., 6 graf. příl., res. rus., něm. Praha, SPN.
- ZACHAR D.: Edafické a biotické funkce lesních ekosystémov Malých Karpát. Zvolen, Výskumný ústav lesného hospodářstva 1983. 114 s., tab., fot. — *Acta ecologica* 10.
- ŽIŽKOVÁ E.: Klimatografie Rakovnická se zřetelem na hospodářskou činnost. *Sborník ČSGS* 88, 1983, č. 1:33—47. 5 obr., 5 tab., lit., res. angl. Praha, Academia.

SOCIÁLNÍ A EKONOMICKÁ GEOGRAFIE — HUMAN GEOGRAPHY

Obyvatelstvo, sídla — Population, settlements

- ALEŠ M.: Population development in Czechoslovakia in 1982. *Demosta* 16, 1983, č. 1/2: 6—8. Praha, FSÚ—Inst. demografie.
- * ALEŠ M.: Structure d'âge de la population de la République socialiste tchécoslovaque au cours des années 1961—2000. *Demosta* 15, 1982, č. 4:9—12. 3 tab. Praha, FSÚ — Inst. demografie.
- Analýza vývoje obyvatelstva ČSR v roce 1982. Praha, ČSÚ 1983. 38 s., tab. — *Zprávy o rozboru, ř. Dem.*
- ANDRLE A.: Sídelní struktura jako prostorová stránka organizace společnosti ČSSR v roce 1980. *Geografický časopis* 35, 1983, č. 2:113—135. 3 mp., 9 tab., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- ANDRLE A., POJER M.: Dojíždka do zaměstnání do větších měst. *Územní plánování a urbanismus* 10, 1983, č. 6:373—389. 8 obr., 3 tab. Praha, Terplan.
- ANDRLE A., SRB V.: K územním hlediskům rozmištění obyvatelstva a pracovních sil. *Územní plánování a urbanismus* 10, 1983, č. 5:294—300. 8 tab., 2 grafy. Praha, Terplan.

- ANDRLE A., SRB V.: Obyvatelstvo činné v zemědělství podle sčítání lidu 1970 a 1980. Zemědělská ekonomika 29, 1983, č. 4:285—306. 18 tab., res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- ANDRLE A., SRB V.: Současné procesy populačního vývoje ČSSR a jejich význam pro geografii. Geografický časopis 35, 1983, č. 1:32—49. 13 tab., 2 grafy, res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- BAUEROVÁ J., JANČOVIČOVÁ J.: Postavení žen a rodin v ČSSR. Sociologický časopis 19, 1983, č. 2:225—237. 15 tab., res. rus., angl. Praha, Academia.
- BAUEROVÁ J., JANČOVIČOVÁ J.: Postavení žen a rodin v ČSSR. Sociologický časopis 19, 1983, č. 2:225—237. 15 tab., res. rus., angl. Praha, Academia.
- BĚLINA P.: Místopisný obraz Hradce Králové v době předhusitské. Historická geografie 21, 1983:315—335. 1 mp., res. rus., něm. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.
- * BOHÁČ Z.: Katastry — málo využitý pramen k dějinám osídlení. Historická geografie 20, 1982:15—87. 15 mp., res. rus., něm. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.
- BOHÁČ Z.: Vesnice v sídelní struktuře předhusitských Čech. Historická geografie 21, 1983:37—116. Mp., res. rus., něm. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.
- * BOHUŠ I.: Osudy tatranských osad. Martin, Osveta 1982. 266 s., il., res. rus., něm., angl., franc.
- BOROVÍČKA B., HRŮZA J.: Praha — 1000 let stavby města. Praha, Panorama 1983. 300 s., 227 obr., 71 plánků.
- Bratislava. Orientačná mapa stredu mesta. Odp. red. L. Herichová. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 43 × 50 cm. Text 8 s.
- ČAPLOVIC D., JAVORSKÝ F.: Zaniknutá výšinná středověká dědina na Spiši. Krásy Slovenska 60, 1983, č. 1:10—13. 2 fot. Bratislava, Šport.
- ČELECHOVSKÝ G., ŠIPLER V.: Města jako systémy. Praha, Academia 1983. 212 s., 50 obr., 16 kMd. pMloch. — Nové obzory vědy.
- * ČERNÝ E.: Dosavadní výsledky a závěry historickogeografického výzkumu zaniklých středověkých osad a jejich plužin na Drahanské vrchovině. Historická geografie 20, 1982:89—112. 1 mp., lit., res. rus., něm. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.
- ČERNÝ E.: Zaniklé středověké osady a jejich plužiny jako historickogeografický faktor ve středověké a dnešní krajině. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:134—138. 1 tab., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- ČESÁKOVÁ D. v. TESAŘOVÁ D. Československá socialistická republika. Literární mapa 1 : 500 000. Odp. red. J. Svoboda. Praha, GKP 1983. Formát 106 × 173 cm. Celastik.
- ČTRNÁCT P.: Dojížďka do zaměstnání podle výsledků sčítání 1980. Demografie 25, 1983, č. 3:221—233. 8 tab., res. rus., angl. Praha, Panorama.
- ČTRNÁCT P.: Sčítání lidu, domů a bytů jako zdroj informací pro geografický výzkum. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:193—198. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- ČTRNÁCT P.: Urbanizace v ČSR ve výsledcích sčítání lidu 1961—1980. Studia geographica 81, 1983:55—71. 5 tab., res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- * Dojížďka do zaměstnání podle výsledků sčítání 1980. Praha, ČSÚ 1982. 34 s.
- FERULÍK A.: K některým místním jménům na Boskovicku. Onomastický zpravodaj ČSAV 24, 1983, č. 1—2:48—65. Praha, Ústav pro jazyk český ČSAV.
- FORDINÁLOVÁ E.: Vystahovaleczo zo západného Slovenska v medzivojnovom období. Slováci v zahraničí 9, 1983:31—43. Tab. Martin, Matica slovenská.
- * Františkovy Lázně — plán města. Měř. 1 : 10 000. Odp. red. J. Samková. Praha, Kartografie 1982. Formát 42 × 52 cm.
- GABRIEL F. v. PANÁČEK J.
- GAJDA M.: Nový ÚPSÚ Most. Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 1:37—42. 2 obr. Praha, Terplan.
- GERSTNER M.: 450 let města Vrchlabí. Krkonoše 16, 1983, č. 10:2—3, 13—15. 2 fot., res. rus., něm., angl. Vrchlabí, Správa KRNAP.
- GULLOVÁ B.: Vplyv výstavby jadrových elektrární na formovanie osídlenia. Urbanita 1983, č. 39:56—57. 1 mp. Bratislava, Alfa.
- HAMERSKÁ H.: Územní struktury, jejich vazby a základní pojmy. Demografie 25, 1983, č. 4:334—343. Res. rus., angl. Praha, Panorama.
- * Harrachov. Orientační plán bez měř. Odp. red. L. Herichová. Bratislava, Slov. kartografia 1982. Formát 27 × 62 cm.
- Harrachov, středisko zimních sportů. Měř. 1 : 5 000. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Plastická mapa. Formát 23 × 58 cm. Účel. náklad pro Radu MNV v Harrachově.

- HAUSKRECHT I.: Nad územným plánom hl. mesta SSR Bratislavu. Projekt 25, 1983, č. 4:3—4: 2 fot., res. rus., něm., angl., franc. Bratislava, Obzor.
- HAVLÍK V.: K výsledkům prací na krajských koncepcích urbanizace a vývoje osídlení v ČSR. Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 2:79—82. Praha, Terplan.
- HAVLÍK V.: Sídelní regionální aglomerace a městské regiony a otázky jejich vymezení v ČSR. Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 6:364—367. Praha, Terplan.
- HLADKÝ M.: Perspektívny dlhodobý rozvoj osídlenia ČSSR. Urbanita 1983, č. 41—42:61—77. Mp., grafy. Bratislava, Alfa.
- HЛАВСА V., ВАНЧУРА J.: Malá Strana / Menší Město pražské. Praha, SNTL 1983. 311 s., obr., fot., 1 vol. map. příl.
- HRDΛIČKA M.: Hierarchická struktura okresu ČSR. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 3:199—209. 3 obr., 3 tab., lit., res. angl. Praha, Academia.
- HRDΛIČKA M.: Preference sídleních prostorů Čech. Demografie 25, 1983, č. 1:48—58. 4 tab., 5 grafů, res. rus., angl. Praha, Panorama.
- HROMADOVÁ L., JANOTA D. M.: Mestská pamiatková rezervácia Banská Štiavnica. Pamätky a pôroda 8, 1983, č. 1:11—15. 5 fot., res. rus., angl., něm. Praha, Panorama.
- HRÔZA J.: Praha — město a územní plán. Architektúra a urbanismus 17, 1983, č. 3: 149—168. 12 obr., res. rus., angl., něm. Bratislava, Veda,
- HRÔZA J. v. BOROVICKA B.
- HUML V.: Příspěvek k lokalizaci zaniklých feudálních sídel na Táborsku a v pražském okolí. Historická geografie 21, 1983:255—277. Obr., res. rus., něm. Praha; Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.
- HYLMAR A.: Komplexní bytová výstavba v ČSR v letech 1981 a 1982. Investiční výstavba 21. 1983, č. 12:415—420. 17 tab., res. rus., angl., něm. Praha, SNTL.
- CHALUPA P.: Prognózování potenciálu pracovních sil průmyslových regionů. Sborník prací ped. fak. Univ. J. E. Purkyně 81, 1983, č. přír. věd 13:93—105. Lit., res. rus., něm. Brno, Univ. J. E. Purkyně.
- * Jablonec nad Nisou — plán města. Měř. 1 : 10 000. Odp. red. J. Samková. Praha, Kartografie 1982. 62 × 63 cm.
- JANČOVIČOVÁ J. v. BAUEROVÁ J.
- JANOTA D. M. v. HROMADOVÁ L.
- JAVORSKÝ F. v. ČAPLOVIČ D.
- JEDLIČKA E.: Svitavy. Věda a život 28, 1983, č. 2:93—96. 8 fot. Praha, Horizont.
- * Jednotný číselník prostorových jednotek. 2. vyd. podle stavu ke dni 1. 1. 1981. Praha, FSÚ 1982. Díl 1. Systematické uspořádání. 244 s. Díl 2. Abecední uspořádání. 178 s.
- JELÍNEK J.: Kutná Hora. Věda a život 28, 1983, č. 11:781—785. 5 fot. Praha, Horizont.
- JIRMUS J.: Jihlava — doplnění průzkumů a rozborů modernizace bytového fondu. Architektura ČSR 42, 1983, č. 2:72—79. 21 obr., 3 tab., res. rus., angl., franc., něm. Praha, Panorama.
- KOMÁREK J. v. MIKSÍK J.
- KONVIČKA M.: Formování a problematika tvorby sídlištních aglomerací. Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 6:348—350. Praha, Terplan.
- KORČÁK J.: Územní růst československých měst. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 2:139—144. 5 tab., res. angl. Praha, Academia.
- Košice. Orientační plán. Měř. 1 : 8 000. Odp. red. L. Herichová. 3. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 81 × 52 cm.
- KOUBEK J.: Problémy naší populace. Ročenka Lidé a země 1984:40—55, 4 grafy, 3 obr., fot. Praha, Academia 1983.
- KOVÁŘ J.: Plodnost žen v oblastech ČSR 1961—1976. Demografie 25, 1983, č. 2:120—129. 2 tab., 4 grafy, res. rus., angl. Praha, Panorama.
- KRAJNÍK S., LUZUM J.: Kladno. Věda a život 28, 1983, č. 10:700—704. 8 fot. Praha, Horizont.
- KRAMPL B.: Projekt urbanizácie SSR a súčasnosť. Architektura ČSR 42, 1983, č. 4: 174—176. 6 mp., res. rus., angl., franc., něm. Praha, Panorama.
- KRŇÁVEK S.: Šumperk. Věda a život 28, 1983, č. 8:548—552. 6 fot. Praha, Horizont.
- KRŮČEK Z.: Aktuální otázky rozvoje venkova a venkovského osídlení. Ekonomika polohospodárstva 22, 1983, č. 9:426—428. Bratislava, Príroda.
- KUBÍN J.: Koncepce urbanizace a vývoje osídlení krajů ČSR. Ekonomika oblastí, 1983; č. 12:27—37. Res. rus. Ostrava, Výzk. ústav rozvoje oblastí a měst.
- KUX J.: Zaměstranost v ČSSR v mezinárodním srovnání. Statistika 1983, č. 8:393—405. 13 tab. Praha, Panorama.

- LABUDA J.: Staré mesto v Banskej Štiavnici. Krásy Slovenska 60, 1983, č. 2:18—21.
 7 fot. Bratislava, Šport.
- * Luhačovice — plán města. Měř. 1 : 10 000. Odp. red. J. Samková. Praha, Kartografie 1982. Formát 42 × 41 cm.
- LUZUM J. v. KRAJNÍK S.
- MARYÁŠ J.: Maloobchodní síť v systému osídlení ČSR. Studia geographica 81, 1983: 97—108. 2 tab., res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- MATEJK F.: Rozrušení lánové soustavy na panstvích Českomoravské vrchoviny. Vlastivědný věstník moravský 35, 1983, č. 2:184—186. Brno, Muzej. a vlastivěd. spol.
- MĚŘÍNSKÝ Z.: Poznámky k možnostem rekonstrukce území zaniklých středověkých vesnic na jižní a jihozápadní Moravě. Historická geografie 21, 1983:177—204. Mp., res. rus., něm. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.
- Michalovce, Zemplínska šírava. Orientačná mapa. Měř. 1 : 10 000, 1 : 5 000. Odp. red. L. Herichová. 2. přeprac. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 44 × 62 cm.
- MIKŠÍK J., KOMÁREK J.: Brno centrální zóna. Architektura ČSR 42, 1983, č. 6:61—64. 17 obr., res. rus., angl., franc., něm. Praha, Panorama.
- MORAVCOVÁ Š.: Analýza územního rozložení kvality a kvantity bytového fondu ve vztahu k potřebám modernizace. Výstavba a architektura 29, 1983, č. 2:38—42. 3 mp. Praha, VÚVA.
- MUSIL J., RYŠAVÝ Z.: Vývoj regionálních procesů v českých zemích v období 1869—1980. Demografie 25, 1983, č. 3:193—202. 8 tab., res. rus., angl. Praha, Panorama.
- NOVÁKOVÁ B.: Problematika výzkumu migrací na příkladu modelové oblasti (Ostrava). Studia geographica 81, 1983:201—210. Lit., res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- Obyvatelstvo starších věkových skupin podle výsledků sčítání 1980. Praha, ČSÚ 1983. 31 s. — Zprávy a rozbory, ř. Sčítání, 1983, č. 4.
- OČOVSKÝ Š.: Základné črtky životného prostredia kúpeľných miest. Životné prostredie 17, 1983, č. 1 : 21—26. 4 fot. Bratislava, Veda.
- * Ostrava — orientační plán města. Měř. 1 : 15 000. Odp. red. J. Chmelíková. Praha, Kartografie 1982. Formát 120 × 140 cm. 2 díly.
- PANÁČEK J., GABRIEL F.: Přehled pramenů k dějinám vesnického osídlení okresu Česká Lípa. Historická geografie 21, 1983:133—175. 6 obr., lit., res. rus., něm. Praha, Ústav čs. a svět. dějin.
- Pardubice — plán města. Měř. 1 : 12 000. Odp. red. J. Samková. 2. vyd. Praha, GKP 1983. Formát 42 × 72 cm.
- Partizánske. Orientačný plán. Měř. 1 : 5 000. Odp. red. L. Herichová. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 44 × 73 cm.
- PAULIŠ P.: Měděnec. Turista 22, 1983, č. 4:131. Praha, Olympia.
- * PAVLÍČEK J.: Sčítání lidu v letech 1900 a 1910 a jeho funkce jako národnostní statistiky na Ostravsku. Sborník prací Ped. fak. v Ostravě, řada C—17, 1982:57—71. 5 tab., res. rus. Praha, SPN.
- PECÁKOVA I.: Československé školy dnes a před šedesáti lety. Statistika 1983, č. 8—9: 406—411. 4 tab. Praha, Panorama.
- PIŠTORA L., SRB J.: Praha jako centrum dojížďky Středočeského kraje. Demografie 25, 1983, č. 3:234—241. 4 tab., 1 mp., res. rus., angl. Praha, Panorama.
- Plán Starého a židovského města pražského. Odp. red. E. Klímová. 4. uprav. vyd. Praha, GKP 1983. Formát 66 × 62 cm.
- * Plzeň — plán města. Měř. 1 : 15 000. Odp. red. J. Chmelíková. Praha, Kartografie 1982. Formát 62 × 83 cm.
- PODOBKÝ M.: Liberecká sídelní aglomerace. Architektura ČSR 42, 1983, č. 5:220—224. 13 obr., res. rus., angl., franc. něm. Praha, Panorama.
- Pohyb obyvatelstva v České socialistické republice v roce 1982. Praha, ČSÚ 1983, 390 s., tab.
- Pohyb obyvatelstva v Československé socialistické republice v roce 1982. Praha, FSÚ 1983. 296 s., tab.
- * Pohyb obyvatelstva v SSSR v r. 1980. Bratislava, SŠÚ 1981. 343 s.
- * POCHE E. a kol.: Umělecké památky Čech. Sv. 3. 1980. 538 s., obr.; sv. 4. 1982. 636 s., obr. Praha, Academia.
- POJER M. v. ANDRLE A.
- Populační vývoj ČSR v letech 1961—1980 podle výsledků sčítání. Praha, ČSÚ 1983. 51 s. — Zprávy a rozbory, ř. Sčítání 1983, č. 4.
- Praha. Pyramída č. 147. S. 4673—4704. Fot., grafy. Bratislava, Obzor 1983.
- Praha — plán města. Měř. 1 : 20 000. Odp. red. J. Chmelíková. 3. vyd. Praha, Kartografie 1983. Knižní vydání. 81 m. l., text 57 s.

- Praha — plán města. Měř. 1 : 20 000. Odp. red. J. Chmelíková. 5. vyd. Praha, GKP 1983. Formát 56 × 82 cm.
- * Praha — plán středu města. Měř. 1 : 15 000. Odp. red. J. Chmelíková. 3. vyd. Praha, Kartografie 1982. Formát 42 × 62 cm.
- Praha — plán středu města. Měř. 1 : 15 000. Odp. red. J. Chmelíková. 4. vyd. Praha, GKP 1983. Formát 32 × 62 cm.
- PROCHÁZKA R., ŠTROF A.: Příspěvek k osídlení Bořitova a Černé hory na Blanensku. Vlastivědný věstník moravský 35, 1983, č. 1:46—58. 5 obr., lit., res. něm. Brno, Muzeum, a vlastivědná spol.
- QUITT E.: Luhačovice se nemusí bát o svou budoucnost. Lidé a země 32, 1983, č. 3:126 —128. 5 fot. Praha, Academia.
- RICHTER M.: 750 let Sušice. Lidé a země 32, 1983, č. 6:257—260. 6 fot. Praha, Academia.
- RICHTER V. a kol.: Ústí nad Orlicí. Věda a život 28, 1983, č. 4:244—248. 8 fot. Praha, Horizont.
- RYŠAVÝ Z. v. MUSIL J.
- SCHEYBAL J. V.: Lidová architektura v severočeském pohraničí po roce 1945. Český lid 70, 1983, č. 2:93—102. 9 fot., res. něm. Praha, Academia.
- SILVAN J.: Rozvoj miest a mestských aglomerácií (referát spravodajcu). Urbanita 1983, č. 41—42:57—60. Bratislava, Alfa.
- SMETANA J.: Litoměřice. Věda a život 28, 1983, č. 7:477—481. 5 fot. Praha, Horizont.
- * SRB V.: L'urbanisation de la population en Tchécoslovaquie durant les années 1970—1980. Demosta 15, 1982, č. 3:7—11. 3 tab. Praha, FSÚ.
- SRB V.: Změny v národnosti obyvatelstva ČSSR v letech 1950—1980. Český lid 70, 1983, č. 2:66—76. 6 tab., res. něm. Praha, Academia.
- SRB V. v. ANDRLE A.
- SRB J. v. PIŠTORA L.
- SUCHÁNEK R.: K dalšímu rozvoji a formování ekonomické struktury Brna. Plánované hospodářství 1983, č. 6:1—22. Praha, Panorama.
- SILHAN J.: Grešlové Mýto. Vlastivědný věstník moravský 35, 1983, č. 2:142—152. Res. něm. Brno, Muzej, a vlastivědná spol.
- ŠIMEK M.: Projekce obyvatelstva ČSSR do roku 2000. Demografie 25, 1983, č. 1:77—82. 6 tab. Praha, Panorama.
- ŠIPLER V. v. ČELECHOVSKÝ G.
- STARHA I.: 750 let Jihlavy. Lidé a země 32, 1983, č. 10:442—443. 3 fot. Praha, Academia.
- ŠTROF A. v. PROCHÁZKA R.
- ŠTÚRIK S.: Martin. Věda a život 28, 1982, č. 3:169—172. 7 fot. Praha, Horizont.
- * Teplice — plán města. Měř. 1 : 10 000. Odp. red. J. Samková. Praha, Kartografie 1982. Formát 42 × 62 cm.
- TESAŘOVÁ D., ČESÁKOVÁ D.: Zdroje pracovních sil podle dosaženého vzdělání v roce 1980. Statistika 1983, č. 4:167—174. 8 tab. Praha, Panorama.
- THURZO I.: K vývinu koncentrácie obyvateľstva do miest s vyše 10 000 obyvateľmi a do okresných miest na Slovensku v rokoch 1969—1982. Geografický časopis 35, 1983, č. 2:209—215. 2 obr. Bratislava, Veda.
- TOMÁŠEK P.: Postavení Brna v migraci obyvatelstva. Studia geographica 81, 1983: 175—183. 2 tab., res. rus. Brno, GÚ ČSAV.
- TOUŠEK V.: Role měst v systému osídlení ČSR. Studia geographica 81, 1983:25—37. 3 tab., lit., res. rus., angl. Brno, GÚ CSAV.
- Úmrtnostní tabulky ČSSR, ČSR, SSR 1981, FSÚ 1983. 12 s. — Zprávy a rozbory, ř. Dem., 1983, č. 2.
- UNGER J.: Vesnice trvale zaniklé ve 13. až 15. stol. na okrese Břeclav lokalizované archeologickými nálezy (stav k roku 1982). Historická geografie 21, 1983:205—216. 1 mp., lit., res. rus., něm. Praha, Ústav čs. a svět. dějin.
- VANČURA J.: Výstavba a technika v Praze v době budování Národního divadla. Inženýrská výstavba 21, 1983, č. 6:186—193. 7 fot., 1 tab., res. rus., angl., něm. Praha, SNTL.
- VANČURA J. v. HLAVSA V.
- Věkové složení obyvatelstva v r. 1981. Praha, FSÚ 1983. 35 tab. — Zvl. stat. materiál, ř. Dem.
- * VENCÁLEK J.: Některé aspekty vývoje obyvatelstva Ostravy v letech 1971—1979. Sborník prací Ped. fak. v Ostravě, řada C—17, 1982:25—43. 5 obr., 19 tab., res. rus. Praha, SPN.
- VYSTOUPIL J.: Socioekonomická struktura a rekreativita obyvatelstva (na příkladu analýzy vnitřní struktury měst). Studia geographica 81, 1983:135—157. 7 obr., 6 tab., res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.

Vyškov. Věda a život 28, 1983, č. 1:17—20. 3 fot. Praha, Horizont.

VYTISKÁ J. a kol.: Regionální zvláštnosti využívání pracovních zdrojů ve dvouletce v moravských průmyslových oblastech. Slezský sborník 81, 1983, č. 4:242—269. 2 tab., res. rus. Praha, Academia.

Vývoj obyvatelstva v ČSSR v roce 1982. Praha, FSÚ 1983. 36 s. Zprávy a rozbory, ř. Dem.

Vývoj počtu a složení domácností v ČSR v letech 1961—1980 a prognóza na období do roku 2000. Praha, ČSÚ 1983. 47 s. — Zprávy a rozbory, ř. Dem, 1983, č. 1.

Vývoj vybraných měst ČSR v letech 1961—1980 podle výsledků sčítání. Praha, ČSÚ 1983. 78 s.

* WAHL A.: Dvacet pět let vývoje obyvatelstva Havířova. Sborník prací Ped. fak. v Ostravě, řada C—17, 1982:3—24. 10 obr., 22 tab., res. rus. Praha, SPN.

ZAHÁLKA J.: Některá demografická specifika Severočeského kraje. Demografie 25, 1983, č. 3:209—220. 9 tab., res. rus., angl. Praha, Panorama.

* ZALČÍK T. a kol.: Náměstie ako element obrazu mesta. Architektúra a urbanizmus 16, 1982, č. 4:193—214. 14 obr., lit., res. rus., angl., něm.

ZEMEK M.: Mikulov — perla jižní Moravy. Věda a život 28, 1983, č. 12:852—856. 6 fot. Praha, Horizont.

ŽUDEL J.: Sídelná sieť Slovenska na Lazarovej mape Uhorska z r. 1528. Geografický časopis 35, 1983, č. 3:247—264. 1 tab., 1 mp., res. rus., angl. Bratislava, Veda.

H o s p o d á r s t v í — E c o n o m i c s

BORECKÝ D.: Analýza lokalizační orientace průmyslu Brna. Studia geographica 81, 1983:237—247. 3 tab., res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.

DOBIĀŠ K., VOKÁL B.: Vývoj výnosů brambor v ČSR v letech 1961—1981. Ekonomika polnohospodárstva 22, 1983, č. 7:326—329. 2 tab. Bratislava, Príroda.

DOKTOR J. v. STANĚK P.

DVOŘÁK J.: Emise z provozu silničních motorových vozidel. Ochrana ovzduší, pMl. čas. Vodní hospodářství B, 15, 1983, č. 5:71—76. 12 tab., res. rus., angl. Praha, SZN.

Fakta o československém zahraničním obchodu. Příloha čas. Zahraniční obchod 36, 1983, č. 10. 43 s. Praha, Rapid.

FRANCIK J.: Účinněji ochraňovat a využívat zemědělský půdní fond. Ekonomika polnohospodárstva 22, 1983, č. 4:169—171. 4 tab. Bratislava, Príroda.

FRYČ J.: Koncepcie výstavby jižního železničního tahu v ČSSR. Mezinárodní dopravní přehledy 1982 — Rozvoj dopravní infrastruktury: 73—81. 2 tab., 2 obr. Praha, Nadas 1983.

HOFMANN G.: Železné hutě a obchodníci se železem v Čechách r. 1749. (Rozbor statistického hlášení.) Hospodářské dějiny 11, 1983:95—118. 1 tab., lit., res. rus., angl. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.

Hospodářsko-sociální vývoj severočeského hnědouhelného revíru v letech 1918—1938. Slezský sborník 81, 1983, č. 2:98—115. Res. něm. Praha, Academia.

CHALUPA P.: Vodní dílo Gabčíkovo—Nagyamaros jako příklad efektivní společné investiční politiky. Přírodní vědy ve škole 34, 1982—83, č. 5:197—198. 1 obr. Praha, SPN.

JURÁNEK S.: Zemědělství severní části Moravského krasu. Sborník prací ped. fak. Univ. J. E. Purkyně 81, 1983, ř. přír. věd 13:53—78. 8 tab., 1 mp., grafy. Brno, Univ. J. E. Purkyně.

KLOCOVÁ E. v. VITURKA M.

KOKTA J.: Dynamika pražské hromadné dopravy ve vztahu k časové dostupnosti centra města. AUC Geographica 18, 1983, č. 1:27—39. 2 tab., 1 mp., res. angl. Praha, UK.

* KOPAČKA L.: Elektroenergetika ve vývoji československého hospodářství po roce 1945. Historická geografie 20, 1982:203—247. 7 grafů, 4 tab., lit., res. rus., něm. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.

KOPAČKA L.: Historickogeografická analýza změn struktury československého průmyslu po roce 1945. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:127—133. Liblice, GÚ ČSAV.

KOREN P. v. STŘÍDA M.

KRAJÍČEK L.: Jaderná energetika v Československu. Přírodní vědy ve škole 34, 1982—83, č. 9:358—357. Praha, SPN.

KRATOCHVÍLOVÁ V.: České Inářství a průmyslová revoluce. Hospodářské dějiny 11, 1983:163—191. Lit., res. rus., angl. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.

KUBEC J.: Zapojení dunajské vodní cesty do dopravního systému ČSSR. Mezinárodní

- dopravní přehledy 1982 — Rozvoj dopravní infrastruktury: 189—200. 6 obr. Praha, Nadas 1983.
- KUBU N.: Turistická sezóna 1982 na památkových objektech ČSR. Památky a příroda 8, 1983, č. 4:217—222. 5 fot., tab., res. rus., angl., něm. Praha, Panorama.
- KUČERA M.: Charakteristika současného stavu chemického průmyslu. Ekonomika oblasti, 1983, č. 10:90—97. Res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- KURINEC J. v. SIVÁK E.
- * LEINWEBER L.: Tendence ve vývoji spotřeby zboží a služeb ve vybraných zemích a ČSSR. Životní úroveň 16, 1982, č. 1:5—35. 6 tab., res. rus., něm., angl. Bratislava, VÚ život. úrovne.
- MAREŠ J.: Český průmysl jako prostorový systém. Studia geographica 81, 1983:211—221. Res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- MAREŠ J.: Třicet let geografie průmyslu v Československé akademii věd. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké sympozium, 1983:206—211. Lit., res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- MATĚJČEK J., STEINER J., ŠMÍDOVÁ A.: Relace mezi průmyslem a výrobními řemesly v průmyslových oblastech ČSR (k roku 1930). Slezský sborník 81, 1983, č. 1: 7—30. 3 tab., res. něm. Praha, Academia.
- MATĚJKO M.: Chemicko-energetické využití uhlí jako faktor změny struktury výroby a osídlení v SHP. Výstavba a architektura 29, 1983, č. 1:51—63. 2 fot., 2 schéma. Praha, VÚVA.
- MAZÁČ V., OSTROLUCKÝ J., PUKL M.: Energetika na Ostravsku a její perspektivy do roku 2000. Ostrava, sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města 12, 1983:9—64. 4 tab., 16 fot., 6 schémat. Ostrava, Profil.
- MINAŘÍK B., MOTÝČKA A.: Příspěvek k vícerozměrnému typologickému třídění. (Jihočeský kraj). Statistika 1983, č. 7:295—301. 2 obr., 3 tab. Praha, Panorama.
- * MIRVALD S.: Pozitivní působení dopravy na obyvatelstvo a sídla v západocoeské lázeňské oblasti. Zprávy GÚ ČSAV 19, 1982, č. 1:39—41. Res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- MIŠTERA L.: Dominující postavení profilových závodů v územních komplexech. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 1:48—54. 1 tab., res. rus. Praha, Academia.
- MOTÝČKA A. v. MINAŘÍK B.
- NEMEC F.: Za ropou a zemním plynem. Věda a život 28, 1983, č. 9:621—623. 2 obr. Praha, Horizont.
- NOVÁK M.: Zahraniční cestovní ruch — forma mezinárodních ekonomických vztahů ve společenství RVHP. Praha, Academia 1983. 126 s. Tab., lit., res. rus. — Studie ČSAV 14.
- NOVOTNÝ K.: Rozmístění manufakturní výroby v Čechách kolem r. 1790. (Materiály). Hospodářské dějiny 11, 1983:5—94. 1 mp., lit., res. rus., angl. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.
- NULÍČEK J.: Cestovní ruch a jeho dopravní zabezpečení. Doprava 25, 1983, č. 3:198—202. Res. rus., něm., franc. Praha, Nakl. dopravy a spojů.
- OSTROLUCKÝ J. v. MAZÁČ V.
- PAVLŮV M.: Zúročňovací opatření v zemědělství ČSR na počátku 7. pětiletky. Ekonomika pořádnostopodářstva 22, 1983, č. 10:455—457. 4 tab. Bratislava, Príroda.
- PILOUS V.: Lomy, člověk, příroda. Krkonoše 16, 1983, č. 11:16—19. 7 fot., res. rus., něm., angl. Vrchlabí, Správa Krkonoš. národní parku.
- * PODHORSKÝ F.: Mapy dopravy v Atlase Slovenskej socialisticej republiky. Zprávy GÚ ČSAV 19, 1982, č. 1:42—45. Res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- POHORELÁ M. v. STRAŠIL F.
- PUKL M. v. MAZÁČ V.
- PYTLÍČEK M.: Agrokomplex střední Moravy. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 2:115—126. 1 mp., lit., res. rus. Praha, Academia.
- * PYTLÍČEK M.: Geografie agrokomplexu střední Moravy. Praha, SPN 1982. 200 s. Tab. a schéma v textu, 4 vol. mp. příl. — Acta Univ. Palack. Olom., fac. paedag., Geographica 4.
- PYTLÍČEK M.: Systémová analýza zemědělství střední Moravy. Sborník prací ped. fak. Univ. Palack. v Olomouci, 1981, Geografie 3 (Problémy současné geografie): 79—117. 12 tab., 14 graf. příl., lit., res. rus., něm. Praha, SPN.
- REPČIKOVÁ J.: Industrializácia a proces znižovania rozdielov v priemyselnej rozvinutosti územných celkov na Slovensku v období 1945—1960. Ekonomický časopis 31, 1983, č. 1:55—70. 13 tab. Bratislava, Veda.
- * ŘEHÁK S.: Geografická struktura dopravy a dopravní střediskovost v ČSR. Zprávy GÚ ČSAV 19, 1982, č. 1:25—29. Lit., res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.

- SIVÁK E., KURINEC J.: Aspekty a koncepcia rozvoja osobnej dopravy v Tatrách. Mezinárodní dopravní přehledy 1982 — Rozvoj dopravní infrastruktury: 49—62. 7 tab., 2 obr. Praha. Nadas 1983.
- SOJÁK J.: K potřebě jednotného ocenění půdy v ČSSR. Politická ekonomie 30, 1983, č. 7:680—692. Res. rus., angl. Praha, Academia.
- SOPKO A.: Ťažba a zdroje nerastných surovin. Bratislava, Alfa 1983. 195 s., tab., grafy.
- * Stabilní katastr. Obraz zemědělství v Čechách v polovině 19. století z pohledu oceňovacího aparátu. Praha, Geodetický ústav n. p. 1979. 89 s.
- STANĚK P., DOKTOR J.: Postavení zemědělství ČSSR a některých evropských států. Zemědělská ekonomika 29, 1983, č. 1:61—72. 13 tab., res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- STARÁ Z.: Rozvoj vodní dopravy. Plánované hospodářství 1983, č. 4:46—54. Praha, Panorama.
- * Statistická ročenka 1981. Praha, Min. zemědělství a výživy 1982. 563 s., tab.
- Statistická ročenka o půdním fondu v ČSSR podle údajů evidence nemovitostí. Praha, ČUGK 1983. 234 s., tab.
- STEINER J. v. MATEJČEK J.
- STRÁNSKÝ F.: Rozvoj dálnic a jejich další perspektiva. Mezinárodní dopravní přehledy 1982 — Rozvoj dopravní infrastruktury: 83—97. 2 obr., 12 tab. Praha, Nadas 1983.
- STRÁŠIL F., POHOŘELÁ M.: Plochy, výnosy a sklizně brambor v některých státech v letech 1961—1980. Zemědělská ekonomika 29, 1983, č. 4:319—325. 1 obr., 4 tab., res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- STŘÍDA M., KOREŇ P.: Těžký průmysl v geografickém prostředí Československa. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 2:107—114. 1 mp. pml., res. angl. Praha, Academia.
- SÝKORA Z.: Druhotné surovinové zdroje — součást národního bohatství. Praha, Svoboda 1983. 77 s.
- ŠMÍDOVÁ A. v. MATĚJČEK J.
- SPRINCOVÁ S.: Geografie cestovního ruchu a rekreace v ČSSR [vývoj tématického zaměření]. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké symposium, 1983:218—223. Liblice, GU ČSAV.
- ŠTEGNER L.: Přečerpávací vodní elektrárna Čierny Váh. Věda a život 28, 1983, č. 1:11—14. 3 fot. Praha, Horizont.
- Údaje a fakta k dopravní infrastrukturě (stav k 31. 12. 1980). Mezinárodní dopravní přehledy 1982 — Rozvoj dopravní infrastruktury: 229—235. Praha, Nadas 1983.
- * VAISHAR A., ZAPLETALOVÁ J.: Dopravní zabezpečení střediskové soustavy osidlení v Jihomoravském kraji. Zprávy GÚ ČSAV 19, 1982, č. 1:29—36. Res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- VITURKA M., KLOCOVÁ E.: Předpoklady rozvoje chovu skotu na základě racionálního využití vlastních zdrojů krmiv v krajích ČSR. Zemědělská ekonomika 29, 1983, č. 3:193—205. 5 tab., res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- VOKÁL B. v. DOBIAŠ K.
- Vývoj struktur osevních ploch podle výrobních oblastí. Zemědělská ekonomika 29, 1983, č. 8: pml. Statistické přehledy, 9 s. Praha, ÚVTIZ.
- WOKOUN R.: Raumanalyse des Kleinhandelsnetzes in Südmähren. Scripta fac. sci. nat. Univ. Purk. Brun. 13, 1983, č. 10:445—450. 1 tab. Brno, Přírodověd. fak. UJEP.
- ZAHÁLKOVÁ J.: Některé regionální aspekty poválečné výstavby v ČSSR. Statistika 1983, č. 2:77—86. 8 tab., 1 graf. Praha, Panorama.
- ZAPLETALOVÁ J. v. VAISHAR A.
- * ZÁPRAŽNÝ A.: Priemyselné regióny na Slovensku. Ekonomika oblastí, 1982, č. 7:46—54. 3 tab., res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- ZEMAN K.: Projekce stupně zapojení československého zpracovatelského průmyslu do mezinárodní dělby práce. Zahraniční obchod 36, 1983, č. 10:2—7. 4 tab., lit. Praha, Rapid.

REGIONÁLNÍ PRÁCE — REGIONAL WORKS

Krajina a regionalizace — Landscape and regionalisation

- BALATKA B., SLÁDEK J.: Jeskyně Sklepy v chráněné krajinné oblasti Český ráj. Památky a příroda 8, 1983, č. 5:305—310. 7 obr., res. rus., angl., něm. Praha, Panorama.

- BARTOŠ M. v. ŠKOPEK V.
- BUČEK A., LACINA J.: Ochrana přírody a krajiny v silně urbanizovaných oblastech (příklad brněnské aglomerace). Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 3: 176—181. 2 fot. Praha, Terplan.
- ČERHOVSKÝ J.: Dvacetiletí Krkonošského národního parku. Věda a život 28, 1983, č. 12: 857—859. Praha, Horizont.
- Českomoravská vrchovina (10). Automapa 1 : 200 000. Odp. red. L. Krčmářová. Praha, GKP 1983. 47 × 65 cm. Text 15 s.
- DRÁPAL M.: Das Rosice—Oslavany Gebiet als historisch entstandener Komplex und seine allmähliche Transformation. Scripta fac. sci. nat. Univ. Purk. Brun. 13, 1983, č. 10 (Geographia): 387—393. Text i res. něm. Brno, Přírodověd. fak. UJEP.
- DROPPA A.: Speleologický výskum Uhrovského krasu v Strážovských vrchoch. Slovenský kras 21, 1983:35—50. 4 obr., res. angl. Martin, Osveta.
- HAMPL M., JEŽEK J., KÜHNL K.: Sociálněgeografická regionalizace ČSR. Praha, Čs. dem. spol. 1983. 2. vyd. 246 s., tab., 3 vol. písl. — Acta demographica II.
- HERBER V. v. HYNEK A.
- HETTEŠ M.: Úloha vzdialnosti pri transformovaní priestorového sociálnoekonomickejho systému. Ekonomika oblastí, 1983, č. 14:70—83. 3 mp., 2 tab., res. rus.
- HOLEČEK M.: Pod Pavlovskými vrchy. Lidé a země 32, 1983, č. 9:396—400. 8 fot. Praha, Academia.
- HUSÁK V.: Chráněná krajinná oblast Šumava. Přírodní vědy ve škole 34, 1982—83, č. 5:195—197. Praha, SPN.
- HYNEK A. a kol.: Geografická analýza Rosicka-Oslavanska. Brno, Univ. J. E. Purkyně 1983. 101 s. — Folia fac. sci. nat. Univ. Purk. Brun., Geographia 16.
- HYNEK A., TRNKA P., HERBER V.: Landscape research of the Rosice—Oslavany area (mid—west Moravia, Czechoslovakia). Scripta fac. sci. nat. Univ. Purk. Brun. 13, 1983, č. 10 (Geographia): 401—408. 3 obr., text i res. angl. Brno, Přírodověd. fak. UJEP.
- CHALUPA P. v. MACKA M.
- * Chráněná území přírody ČSSR. Mapa 1 : 750 000. Odp. red. J. Švestka. 2. rozš. vyd. Praha, Kartografie 1982. Formát 52 × 117 cm.
- JAKUBEC B.: Krajina a voda. Věda a život 28, 1983, č. 2:97—100. 3 fot. Praha, Horizont.
- JEŽEK J. v. HAMPL M.
- JIŘÍČKA M.: Plánování sociálního rozvoje v zemědělství a jeho zabezpečení v územních celcích. Sborník ÚVTIZ Sociologie zemědělství 19, 1983, č. 1:1—8. Res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- JIŘÍČKA M.: Sociální a ekonomické indikátory životního prostředí. Sborník ÚVTIZ Sociologie zemědělství 19, 1983, č. 2:111—120. Res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- KĀŇA O. a kol.: Okres Opava. Ostrava, Profil 1983. Text 136 s., obr. písl. 127 s. Lit.
- KLINDA J.: Chránené územia, chránené přírodné výtvory a chránené přírodné památky SSR viazané na kras. Slovenský kras 21, 1983:157—186. 6 obr., tab., 1 vol. mp. Martin, Osveta.
- KOZOVÁ M.: Spatial arrangement of landscape elements and possibilities of its expression. Ekoľiga 2, 1983, č. 4:397—406. Lit., res. slov., rus. Bratislava, Veda.
- KREČMER V.: Zabezpečení vodohospodářských funkcí lesů v imisních oblastech. Vodní hospodářství A, 33, 1983, č. 11:281—288. 4 obr., lit., res. rus., angl. Praha, SZN.
- KRUMNIKL A.: Koncepte dalšího vývoje ostravsko-karvinského revíru včetně výstavby nových dolů v jižní (beskydské) oblasti a její vliv na plánování dlouhodobého výhledu sociálně-ekonomického rozvoje Severomoravského kraje a ostravsko-karvinské průmyslové aglomerace. Ekonomika oblastí, 1983, č. 9:15—42. 3 tab., 1 mp., 6 grafů, 1 schéma, res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- KÜHNL K. v. HAMPL M.
- KVITKOVIČ J. v. MAZUR E.
- LACINA J. v. BUČEK A.
- MACKA M., CHALUPA P.: Potenciál pracovních sil modelových pracovištních okrsků. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké symposium, 1983:199—205. 1 schéma, res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- MACHYČEK J.: Nauka o krajině a životním prostředí v rámci vyučování zeměpisu (geografie) na československých školách. Acta Univ. Palack. Olom., fac. r. nat. 74, 1983, Geographica-Geol. 21:7—30. Lit., res. rus., angl. Praha, SPN.
- MAJER J.: Studie životního prostředí okresu Mělník. Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 3:193—199. 6 obr. Praha, Terplan.
- MARIOT P.: Charakteristické črty integrálnych ekonomickogeografických regionov.

- Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké symposium, 1983:156—162. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- MARIOT P.: Regionálne aspekty cestovného ruchu v ČSSR. Zborník referátov II. konferencie o cestovnom ruchu v B. Bystrici. Sekcia geografov: 41—47. Banská Bystrica, Dom vedy a techniky 1983.
- MARŠÁKOVÁ M., SOBOTKA I.: Chráněné krajinné oblasti ve statistice (II). Památky a příroda 8, 1983, č. 1:38—40. 3 grafy, 4 tab., res. rus., angl., něm. Praha, Panorama.
- MATULA M.: Vztah administrativních jednotek k oblastnímu plánování. Ekonomika oblastí, 1983, č. 13:126—130. Res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- MAZÚR E., TARÁBEK K., KVÍTKOVIČ J.: Krajinné typy Východoslovenskej nížiny, ich potenciál a ochrana. Geografický časopis 35, 1983, č. 1:20—31. 1 mp., res. rus., angl. Bratislava, Veda.
- MIKLÓS L.: Formalizované hodnotenie krajiny. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 1:13—32. 6 obr., 1 tab., res. angl. Praha, Academia.
- MIKULA S.: Aplikace výsledků geografického výzkumu v řízení rozvoje území. Geografický výzkum v Československé akademii věd 1952—1982, vědecké symposium, 1983:224—228. Res. angl. Liblice, GÚ ČSAV.
- * MOJZEŠ M.: Zmeny štruktúry krajiny a ich význam v plánovaní. Ekonomika oblastí, 1982, č. 7:93—106. 2 tab., res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- MÓRO I.: Územný plán velkého územného celku Senica. Urbanita 1983, č. 39:5—18. 15 mp. Bratislava, Alfa.
- NÝVLT J.: Vybrané rozvojové problémy hradecko-pardubické aglomerace. Ekonomika oblastí, 1983, č. 11:92—99. Res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- Okres Blansko. Vlastivědná mapa 1 : 50 000. Odp. red. J. Svoboda. Praha, GKP 1983. Formát 127 × 83 cm. Celastik.
- PAULÍŠ P.: Za opály do Slánských vrchů. Turista 22, 1983, č. 5:169. Praha, Olympia.
- PĚNKAVA J.: Základní rozvojové problémy plzeňské a karlovarsko-chebské aglomerace. Ekonomika oblastí, 1983, č. 11:112—127. Res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- PIŠTORA L., SRB J.: Vztah hlavního města Prahy a příměstských okresů. Statistika 1983, č. 5:228—235. 8 tab. Praha, Panorama.
- PUČÁLKA R.: Fyzickogeografická charakteristika navrhované CHKO Litovelské Pomoraví. Acta Univ. Palack. Olom., fac. r. nat. 74, 1983, Geographica-Geol. 21:69—85. 2 obr., 3 tab., lit., res. rus., angl. Praha, SPN.
- RUBÍN J. a kol.: Nová chráněná území přírody v ČSSR. Ročenka Lidé a země 1984: 102—111. 2 mp., 1 tab., 1 fot. Praha, Academia 1983.
- RUŽIČKA M. a kol.: Ecological evaluation of the prerequisites for agricultural development in the catchment area of a water reservoir. Ekológia 2, 1983, č. 2: 199—209. 2 obr., res. slov., rus. Bratislava, Veda.
- RUŽIČKA M. a kol.: Evaluation methods of landscape stability on agricultural territories in Slovakia. Ekológia 2, 1983, č. 3:225—253. 4 obr., 12 tab., res. slov., rus. Bratislava, Veda.
- RYDLO J.: Nově zřízená chráněná území v okrese Pardubice. Památky a příroda 8, 1983, č. 2:109—112. 5 fot., 1 mp., res. rus., angl., něm. Praha, Panorama.
- SAMEK V.: Změny lesů vyvolané imisemi. Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 3:154—158. Praha, Terplan.
- * SKŘIVÁNEK F.: Umělé dutiny pod zemským povrchem. Geomorfologická konference: 191—200. 3 obr., res. něm. Praha, UK 1982.
- SLÁDEK J. v. BALATKA B.
- SOBOTKA I. v. MARŠÁKOVÁ M.
- SRB J. v. PIŠTORA L.
- SVOBODA J.: Dvacet let výzkumu a ochrany přírodních a kulturních hodnot Krkonoš. Opera Corcontica 20, 1983:11—22. Res. angl., rus. Praha, SZN.
- SVOBODA J.: Chráněná krajinná oblast České středohoří. Geologický průzkum 25, 1983, č. 3:87. Praha, SNTL.
- SVOBODA J.: Chráněná krajinná oblast Jeseníky. Geologický průzkum 25, 1983, č. 7: 216—217. Praha, SNTL.
- SVOBODA J.: Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko. Geologický průzkum 25, 1983, č. 8—9:263. Praha, SNTL.
- SVOBODA J.: Chráněná krajinná oblast Pálava (Pavlovské vrchy). Geologický průzkum 25, 1983, č. 6:182—183. Praha, SNTL.
- SÝKORA B. a kol.: Krkonošský národní park. Praha, SZN 1983. 276 s., obr., fot., 2 vol. mp., lit. (122 zázn.).

- ŠATNÝ V., ŠTURSA J.: Krkonoše. Lidé a země 32, 1983, č. 8:327—344. 7 fot. Praha, Academia.
- ŠIMA J.: Zemědělské podniky a životní prostředí. Zemědělská ekonomika 29, 1983, č. 6:447—457. 2 tab., res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- * ŠÍPKA E.: Dynamika návštěvnosti a sféry vplyvu slovenských jaskyň v decénii 1970—1979. Československý kras 33, 1982:69—77. 2 tab., 2 graf. znázornění, res. angl. Praha, Academia.
- ŠKOPEK V., BARTOS M.: The geoecological research of the selected anthropic stresses in the landscape of Šumava (Bohemian Forest). Ekológia 2, 1983, č. 2:173—198. 12 obr., lit., res. čes., rus. Bratislava, Veda.
- ŠKOUDLÍNOVÁ—HOTSKÁ A.: Ekoprogram Rakovník. (Symposium) Automatizované systémy řízení a plánování sociálního rozvoje v územních celcích ASŘ/PSÚ, 1983: 105—107. Praha, Dům techniky ČSVTS.
- ŠRÁMEK O.: Stromořadí v naší krajině. Vesmír 62, 1983, č. 3:80—83. 4 fot. Praha, Academia.
- ŠTĚPÁN J. (red.): Poslání národních parků při ochraně přírodních a kulturních hodnot území. Praha, Terplan 1983. 59 s., fot., tab. — Acta ecologica naturae ac regionis 1983.
- ŠTURSA J. v. ŠATNÝ V.
- TARÁBEK K. v. MAZÚR E.
- TRNKA P. v. HYNEK A.
- TÝNOVÁ R.: Vybrané problémy rozvoje ostravské aglomerace. Ekonomika oblastí, 1983, č. 11:100—111. Res. rus. Ostrava, Výzk. úst. rozvoje oblastí a měst.
- UNGERMANN J.: Zpětný pohled na efektivnost investic melioračního odvodnění v pramenných oblastech. Životné prostredie 17, 1983, č. 2:75—81. 3 obr., 2 tab., res. angl., rus., něm. Bratislava, Veda.
- URBAN F.: Chráněná krajinná oblast Šumava. Lidé a země 32, 1983, č. 12:540—544. 6 fot. Praha, Academia.
- VAISHAR A.: Geografická diferenciace některých sociálních faktorů životního prostředí ve vybraných městech a okresech ČSR. Územní plánování a urbanismus 10, 1983, č. 3:181—184. 3 mp. Praha, Terplan.
- * VANÍŠ J.: Historická geografie Lounska v druhé polovině 15. století. Historická geografie 20, 1982:127—186. 4 tab., 1 mp., 1 obr., res. rus., něm. Praha, Ústav čs. a svět. dějin ČSAV.
- VITURKA M.: Příspěvek k problematice regionální analýzy a syntézy na příkladu okresů ČSR. Studia geographicá 81, 1983:248—257. 2 mp., res. rus., angl. Brno, GÚ ČSAV.
- * ZACHAR D. a kol.: Les v krajine. Bratislava, Príroda 1982. 237 s., obr., tab.
- ZORKOVSKÝ V.: Za přírodními krásami do Slovenského krasu. Přírodní vědy ve školce 34, 1982—83, č. 10:372—375. 3 obr., 1 mp. Praha, SPN.

Turistické mapy a průvodce — Guide-books and Maps

- Autokempinky ČSSR '83. Měř. 1 : 1 000 000. Praha, GKP 1983. Formát 42 × 80 cm. + + vyd. do zahraničí.
- Beskydy. Měř. 1 : 100 000. 2. vyd. Odp. red. I. Beneš. Praha, GKP 1983. Formát 44 × 83 cm. — Soubor turistic. map.
- * Brněnská přehrada. Měř. 1 : 25 000. 2. vyd. Odp. red. I. Beneš. Praha, Kartografie 1982. Formát 22 × 52 cm. — Soubor turistic. map.
- České Budějovice — plán města. Měř. 1 : 15 000. 2. vyd. Odp. red. J. Samková. Praha, GKP 1983. Formát 56 × 72 cm.
- Československo A—Z. Průvodce na cesty. 2. rozšíř. vyd. Praha, Olympia 1983. 806 s., il.
- * Český ráj a Poděbradsko. Měř. 1 : 100 000. Odp. red. I. Beneš. 3. vyd. Praha, Kartografie 1982. Formát 83 × 44 cm. — Soubor turistic. map.
- ĎURČEK J.: Spiš. Malý turistický správovateľ. Krásy Slovenska 60, 1983, č. 6: příl. uvnitř s. 41—48, č. 7: příl. uvnitř s. 49—56. Bratislava, Šport.
- Jizerské hory. Praha, Olympia 1983. 331 s., 1 vol. mp. — Turistický průvodce ČSSR 15.
- * Kokořínsko — Liběchovsko. Měř. 1 : 50 000. 2. vyd. Odp. red. I. Beneš. Praha, Kartografie 1982. Formát 22 × 52 cm. — Soubor turistic. map.
- Krkonoše. Měř. 1 : 50 000. 3. vyd. Odp. red. I. Beneš. Praha, GKP 1983. Formát 44 × 83 cm. — Soubor turistic. map.
- * Lipenská přehrada. Měř. 1 : 50 000. Odp. red. I. Beneš. Praha, Kartografie 1982. Formát 83 × 22 cm. — Soubor turistic. map.

- LOMIČ V.: Okolí Prahy. Průvodce Olympia. Praha, Olympia 1983. 253 s., 1 mp.
- MISÍK V.: Využitie vodných tokov na rekreáciu a cestovný ruch. Krásy Slovenska 60, 1983, č. 2: pídl. uvnitř s. 9—15. 1 fot. Bratislava, Šport.
- Olomoucko. Měř. 1 : 100 000. Odp. red. I. Beneš. Praha, GKP 1983. Formát 44 × 83 cm. — Soubor turistic. map.
- * Orlické hory. Měř. 1 : 100 000. 2. vyd. Odp. red. I. Beneš. Praha, Kartografie 1982. Formát 82 × 44 cm. — Soubor turistic. map.
- Ostravsko. Měř. 1 : 100 000. Odp. red. I. Beneš. Praha, GKP 1983. Formát 44 × 83 cm. — Soubor turistic. map.
- * Prachovské skály. Měř. 1 : 10 000. 2. vyd. Odp. red. I. Beneš. Praha, Kartografie 1982. Formát 22 × 42 cm. — Soubor turistic. map.
- * RYBÁR C.: Czechoslovakia. Guidebook. Prague, Olympia 1982. 194 s.
- Slanské vrchy — Zemplínska Šírava — Izra. Letná turistická mapa. Měř. 1 : 100 000. 5. vyd. Odp. red. M. Belanová. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 44 × 52 cm. — Súbor turistic. map.
- * Slapská přehrada. Měř. 1 : 50 000. Odp. red. I. Beneš. Praha, Kartografie 1982. Formát 73 × 22 cm. — Soubor turistic. map.
- Strážovské vrchy. Letná turistická mapa. Měř. 1 : 100 000. 5. vyd. Odp. red. M. Oravcová. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 62 × 44 cm. — Súbor turistic. map.
- Veľká Fatra. Biela stopa SNP. Měř. 1 : 100 000. Odp. red. M. Belanová. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 63 × 52 cm. — Súbor turistic. map.
- VÍTEK J.: Žulovskou pahorkatinou. Lidé a země 32, 1983, č. 5:209—212. 5 fot., 1 mp. Praha, Academia.
- * Vranovská přehrada. Měř. 1 : 50 000. 2. vyd. Odp. red. I. Beneš. Praha, Kartografie 1982. Formát 42 × 22 cm. — Soubor turistic. map.
- Vysoké Tatry. Letná turistická mapa. Měř. 1 : 50 000. Odp. red. M. Ružek. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 55 × 73 cm. — Edícia turistic. map.
- Západné Tatry — Roháče. Letná turistická mapa. Měř. 1 : 50 000. Odp. red. M. Ružek. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 55 × 73 cm. — Edícia turistic. map.
- Západočeské lázně. Měř. 1 : 100 000. 2. vyd. Odp. red. I. Beneš. Praha, GKP 1983. Formát 44 × 83 cm. — Soubor turistic. map.

ZAHRANIČNÍ ZEMĚ — FOREIGN COUNTRIES

- Afrika. Měř. 1 : 8 000 000. 3. vyd. Odp. red. J. Ščipák. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 190 × 111 cm. Celastik.
- Atlas světa. 9. vyd. Odp. red. V. Vokálek. Praha, Kartografie 1983. 95 m. l., text 32 s.
- Atlas světa. 12. vyd. Odp. red. J. Ščipák. Bratislava, Slov. kartografia 1983. 95 m. l., text 31 s.
- * Atlas de poche. 13. vyd. ve francouzštině. Praha, Kartografie 1982. 41 m. l., text 72 s.
- * Austrália, Tichý a Indický oceán, obrysová mapa s metodickým návodom a aplikáciemi. Měř. 1 : 1 000 000. Odp. red. V. Kalčok. Bratislava, Slov. kartografia 1982. Formát 79 × 110 cm. Text v obálce.
- * Autoatlas Evropy. 2. vyd. Odp. red. M. Hajčíková. Bratislava, Slov. kartografia 1982. 46 m. l., text 89 s.
- Ázia, všeobecnozemepisná mapa. Měř. 1 : 8 000 000. 3. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1983. 190 × 160 cm. 4 díly. Celastik.
- BARTÁK V.: Světová surovinová situace. Revue obchodu, průmyslu, hospodářství 8, 1983, č. 4:13—17. 7 tab. Praha, Rapid.
- BENEŠ V. a kol.: Andská skupina. Praha, Pressfoto 1983. 287 s., tab. — Obchodně ekonomické sborníky.
- BENEŠ V. a kol.: Ghana. Praha, Pressfoto 1983. 166 s. — Obchodně ekonomické sborníky.
- BENEŠ V. a kol.: Pákistán. Praha, Pressfoto 1983. 159 s. — Obchodně ekonomické sborníky.
- BENEŠ V.: Politický a hospodářský vývoj Zimbabwe. Zahraniční obchod 36, 1983, č. 7—8: 8—11. Praha, Rapid.
- * BENEŠ V. a kol.: Španělsko, Andorra. Praha, Pressfoto 1982. 241 s.
- BÍNA J.: Politickogeografický přehled současného světa. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 2: 127—138. Lit. Praha, Academia.
- BRINKE J.: Austrálie a Oceánie. 2. přeprac. vyd. Praha, SPN 1983. 295 s.

- ČERNOHORSKÝ P.: Rozdíly mezi regiony rozvojového světa v 70. letech z hlediska výroby a spotřeby potravin. Zemědělská ekonomika 29, 1983, č. 4:273—284. 3 tab., res. rus., angl. Praha, ÚVTIZ.
- * Európa, politické rozdelenie. Měř. 1 : 4 000 000. 3. vyd. Odp. red. J. Ščipák. Bratislava, Slov. kartografia 1982. Formát 172 × 160 cm. Celastik.
 - Európa v rokoch 1914—1920. Měř. 1 : 5 000 000. Odp. red. P. Matula. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 86 × 121 cm. Celastik.
 - Európa v rokoch 1920—1939. Měř. 1 : 5 000 000. Odp. red. P. Matula. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 87 × 121 cm. Celastik.
 - * Evropa v letech 1815—1914. Měř. 1 : 5 000 000. Odp. red. M. Medková. Praha, Kartografie 1982. Formát 86 × 118 cm. Celastik.
 - * Evropa v letech 1914—1920. Měř. 1 : 5 000 000. Odp. red. M. Medková. Praha, Kartografie 1982. Formát 86 × 118 cm. Celastik.
 - * Evropa v letech 1920—1939. Měř. 1 : 5 000 000. Odp. red. M. Medková. Praha, Kartografie 1982. Formát 86 × 118 cm. Celastik.
- FÁREK J.: Hongkong. Praha, Pressfoto 1983. 124 s. — Obchodně ekonomické sborníky.
- * FILIP J.: Filipíny. Praha, Pressfoto 1982. 164 s. — Obchodně ekonomické sborníky.
 - HAJNÝ J., RYBÁK F.: Italská republika. Praha, Svoboda 1983. 259 s. — Zeměmi světa.
 - HOUŠKA V.: Rozdíly v úrovni výživy obyvatelstva ve světě. Statistika 1983, č. 8—9: 337—355. 3 grafy, 7 tab. Praha, Panorama.
 - * HOUŠKA V., KETTNER J.: Svět 1982. Čísla, data, fakta. Praha, Čs. strana soc. 1982. 412 s.
 - Kapesní atlas světa. 10. přeprac. vyd. Odp. red. J. Novotný. Praha, GKP 1983. 42 m. l., text 51 s.
 - KAŠPAR V.: Grenada. Lidé a země 32, 1983, č. 12:463—565. 2 fot., 1 mp. Praha, Academia.
 - KETTNER J. v. HOUŠKA V.
 - KLÍMA V.: Nigerijská federativní republika. Praha, Svoboda 1983. 243 s. Tab., fot., lit. — Zeměmi světa.
 - LAŠTOVICKA J.: Benin. Lidé a země 32, 1983, č. 9:413—416. 6 fot., 1 mp. Praha, Academia.
 - * LAUFER J.: Maďarsko. Průvodce Olympia. 3. akt. vyd. Praha, Olympia 1983. 242 s., tab., fot., 3 vol. mp. pMl.
 - LYSENKO V.: The evolution and the recent volcanic activity of Pichinchia, Ecuador. Sborník ČSGS 88, 1983, č. 1:1—12. 6 obr., res. čes. Praha, Academia.
 - MAREK J.: Islámská republika Pákistán. Praha, Svoboda 1983. 283 s. — Zeměmi světa.
 - * MOTOŠKA M.: Angola. Praha, Pressfoto 1982. 135 s. — Obchodně ekonomické sborníky.
 - Novinky literatury. Geologie — geografie. 1983. Praha, Státní knihovna ČSR. 4 čísla.
 - PECKA J.: Sjednocená republika Tanzanie. Praha, Svoboda 1983. 244 s. — Zeměmi světa.
 - PETRŮ P.: Francouzská republika. Praha, Svoboda 1983. 209 s. — Zeměmi světa.
 - PŘIBYL P.: Světová námořní doprava stagnuje. Revue obchodu, průmyslu, hospodářství 8, 1983, č. 10:42—43. 1 tab. Praha, Rapid.
 - * RÁCZ J.: Blízký východ. Bratislava, Obzor 1982. 656 s., fot.
 - RYBÁK F. v. HAJNÝ J.
 - Středná Evropa, všeobecnozemepisná mapa. Měř. 1 : 1 250 000. Odp. red. J. Ščipák. 2. akt. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 160 × 134 cm. Celastik.
 - Súbor map „Fyzickogeografická sféra“. Měř. 1 : 40 000 000. Odb. obsah J. Demek. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 67 × 97 cm.
 - Svet — priemysel a nerastné suroviny. Měř. 1 : 20 000 000. 2. akt. vyd. Odp. red. P. Matula. Bratislava, Slov. kartografia 1983. Formát 121 × 170 cm. 2 díly. Celastik.
 - ŠLACHTA M.: Gibraltar. Lidé a země 32, 1983, č. 8:373—375. 1 fot., 1 mp. Praha, Academia.
 - ŠLACHTA M.: Singapur. Lidé a země 32, 1983, č. 10:471—473. 3 fot. Praha, Academia.
 - STEPÁNEK P.: Španělsko. Andorra. Gibraltar. Praha, Olympia 1983. 215 s., fot., mp. — Průvodce Olympia.
 - * UKazatele hospodářského vývoje v zahraničí — 82. Praha, ÚVTEI 1982. 548 s.
 - VNR Pocket Atlas. 1. vyd. v angl. Praha, Kartografie 1983. 42 m. l., text 65 s.
 - Vreckový atlas sveta. 6. přeprac. vyd. Odp. red. J. Ščipák. Bratislava, Slov. kartografia 1983. 198 m. l., text 68 s.
 - * ZSSR — evropská část, všeobecnozemepisná mapa. Měř. 1 : 2 500 000. 2. akt. vyd. Odp. red. P. Matula. Bratislava, Slov. kartografia 1982. Formát 190 × 146 cm. Celastik.

Vladimír Pavlovič Maksakovskij šedesátníkem. Čestný člen Československé geografické společnosti při ČSAV, člen korespondent Akademie pedagogických věd SSSR a laureát Státní ceny SSSR profesor Vladimír Pavlovič Maksakovskij (naroden 4. června 1924), doktor geografických věd, patří mezi mladší generaci sovětských geografů formující se teprve po druhé světové válce a navazující na slavnou školu N. N. Baranského a geografické fakulty Lomonosovovy univerzity. Je žákem známého sovětského geografa I. A. Vitvera, který vtiskl svou osobitost geografii zahraničních zemí na Moskevské státní univerzitě. V. P. Maksakovskij, účastník Velké vlastenecké války, studoval geografii s výtečným prospěchem. Na katedře prof. I. A. Vitvera absolvoval aspirantuру a dosáhl vědeckého stupně kandidáta geografických věd.

V Moskevském státním pedagogickém institutu V. I. Lenina, největším v SSSR, postupně prošel vsemi pedagogickými stupni až po hodnost profesora. Stál v čele geografické fakulty institutu jako její děkan, po léta je vedoucím katedry ekonomické geografie. Vychoval s kolektivem spolupracovníků stovek geografů—učitelů, kteří přispívají ke společenskému uznání a angažovanosti předmětu. Pokračovatele má ve svých aspirantech.

Základním směrem jeho vědecké práce je ekonomická geografie socialistických zemí Evropy a geografie světového hospodářství. Z ekonomické geografie socialistických zemí vypracoval také své dizertace k obhájení vědecké hodnosti kandidáta i doktora geografických věd. Priority v jeho činnosti dosahuje didaktika geografie a tvorba učebnic. Profesor Maksakovskij navázal na tradice učebnic N. N. Baranského a I. A. Vitvera, jehož následnictví převzal v učebnici zeměpisu zahraničních zemí pro střední školy jako její hlavní autor.

Sotva se asi najde na světě jiný geograf, jehož jediná učebnice — ekonomická geografie zahraničních zemí pro 9. třídu střední školy, v doplněných a změněných vydáních dosáhla nákladu 32 miliónů výtisků! Učebnice je přeložena nejen do dvacáti jazyků národů SSSR, ale vyšla i anglicky, francouzsky, ve finštině a dokonce i v arabštině. Za tuto učebnici byl poctěn Státní cenou SSSR. Také vysokoškolská učebnice pro pedagogické instituty — Ekonomičeskaja i socialnaja geografija zahrubežnych stran — byly zpracovány pod jeho vedením (Prosvětlenie, Moskva, 1. díl, 1980, 335 s.; 2. díl 1981, 318 s., rec. ve Sborníku ČSGS 87, 1982).

Učebnice přináší nové metodické a metodologické přístupy, odpovídají modernímu pojetí zeměpisu v jeho spojení s životem a politicko-ideovým obsahem. Klade velký důraz na teoretické přístupy i v regionální geografii, na problémové pojetí a typologii zahrnující jak ekonomické, tak sociální složky geografie. Proto takřka každé nové vydání učebnic přináší nové pohledy.

V. P. Maksakovskij rozvíjí didaktiku geografie na základě své vědecké a odborné erudice. Jako dlouholetý člen redakční rady časopisu Geografija v škole publikoval mnoho statí na jeho stránkách. Jeho poslední práce Naučnyje osnovy školnoj geografii (Prosvětlenie, Moskva 1982, 93 s., rec. ve Sborníku ČSGS 88, 1983, s. 180–181) má z uvedených hledisek přímo fundamentální význam; shrnuje autorovy životní zkušenosti.

Autorita prof. Maksakovského v oblasti školské geografie je uznávána mezi všechny geografy pedagogických institutů i univerzit; je znám i četnými přednáškami a kursy ke zvyšování kvalifikace. Proto jej také ministerstvo školství SSSR ustanovilo předsedou geografické komise Vědeckometodické rady ministerstva a místopředsedou Vědeckometodické rady pro geografii. Poslední funkci zastává i na ministerstvu školství RSFSR.

Prof. Maksakovskij je úzce spjat se školskou reformou, jež probíhá v Sovětském svazu, s jejím obsahem a pojtem předmětu. Svými návrhy a podněty se podílí na nové

koncepcí geografie. Jeho učebnice pro střední i pro vysoké školy mu dávají dostatečný prostor k teoretické aplikaci, spojení jeho myšlenek se životní praxí. Pozornost zaslouhuje jeho pojetí „geografické kultury“, o jejíž formulaci a praktickou realizaci usiluje. Prof. V. P. Maksakovskij svým vědeckým a odborným zaměřením potvrzuje zkušenosť, že dobrý didaktik a teoretik školské geografie může být jen ten, kdo je také dobrým geografem, dosahuje výsledky na vědeckém poli.

Prof. Maksakovskij má úzké vztahy ke geografii socialistických zemí. Problematice geografie socialistických států se věnuje od svých prvních prací, a to především energetickým zdrojům a palivo-energetickému průmyslu socialistických zemí Evropy. První kniha k této základní problematice byla vydána již v r. 1958. V monografii *Toplivné resursy socialističeských stran Evropy* (Nedra, Moskva, 1968, 190 s.) autor rozpracoval původní problematiku, k níž se ještě jednou vrací další monografii *Topliva naja promyšlennost socialističeských stran Evropy* (Nedra, Moskva, 1975, 205 s.). Obě knihy vzbudily zájem nejen geografů, ale také socialistických energetiků. Monografie byly bohatě obsahově fundovaný i tabelárně, četnými kartogramy a kartodiagramy.

Vedle této odvětvové geografie v rámci států socialistické integrace věnoval svou pozornost Polsku ve stejnojmenné regionální monografii (Pošta, Prosvěšenie, Moskva, 1969, 206 s.) a v posledních letech vydal publikaci *Novostrojky SEV* (Znanie, Moskva, 1979, 48 s.). Publikoval o všech a takřka ve všech socialistických státech Evropy. Zajem o problematiku socialistických států jej přivedl jako spolupracovníka do Akademie věd SSSR — do Institutu ekonomiky mirový socialističeský systému chozjajstva a do Geografického ústavu Akademie věd, kde pracoval na úkolech souvisejících hlavně s ochranou životního prostředí a využitím přírodních zdrojů. Mnoho publikovaných statí vychází právě z problematiky těchto úkolů. Včlenil je i do dvou jím redigovaných sborníků *Voprosy geografii* (1974, 1983).

Redigoval více než 30 kolektivních monografií, sborníků vědeckých prací, učebních textů. Stará se, aby sovětská geografická věda byla známa v zahraničí, ale také, aby dobré výsledky zahraničních geografů se dostaly k sovětské geografické veřejnosti. Redigoval jeden ze svazků geograficko-etnografické řady *Strany i narody, slovníky Velké sovětské encyklopédie* a další. Je také členem redakčních rad nakladatelství Mysl, Progres a Prosvěšenie.

K dokreslení profilu prof. V. P. Maksakovského zbývá ukázat jej jako organizátora vědy, veřejného činitele a obětavého popularizátora geografie. Je aktivním funkcionářem moskevské Geografické společnosti a členem Národního komitétu sovětských geografů. Od r. 1976 je jako jediný sovětský geograf řádným členem komise pro výchovu a vzdělání Mezinárodní geografické unie. Prof. Maksakovskij měl možnost vystupovat na kongresech, sjezdech, sympoziozech ve všech socialistických státech, ale i v USA, Velké Británii, Německé spolkové republice, Nizozemí a dalších.

Má i své „hobby“ — studium geografických názvů zemí, symboliky vlajek a znaků. V jeho jubilejním roce vyde kniha — album *Flagi i gerby stran mira*, na níž spolupracoval. A plány? Ještě nejméně na jednu šedesátku: inovovat obsah školské geografie, dopracovat její vědecké základy, přetvořit geografické učebnice a v budoucnu připravit velkou monografii o světovém hospodářství.

O sovětských geografech je známo, že si bez ohledu na věk udržují svou svěžest, mladistvý vzhled a tvůrčí schopnosti. Prof. V. P. Maksakovskij není výjimkou a nebylo proto ani v tomto případě nadsázkou, když byl v úvodu vzpomenut jako příslušník mladší generace geografů.

Přejeme, aby tyto vlastnosti provázely jubilanta i do další šedesátky.

Ludvík Mištera

Prof. dr. ing. Josef Pelíšek, DrSc., pětasedmdesátníkem. Dne 20. srpna 1984 se dožil náš významný pedagog a kvartérní geolog prof. dr. ing. Josef Pelíšek, DrSc., 75 let. Jubilant je dlouholetým aktivním členem naší Společnosti. Založil a dlouhá léta vedl katedru lesnického půdoznalství a geologie na Vysoké škole zemědělské v Brně. Rozsah jeho vědecké činnosti je značně širší. Významně se zasloužil o rozvoj paleopedologie u nás, zejména studiem pohřbených půd ve spraších a nivách našich řek. Zabývá se i vátými písky. K průkopnickým pracím náležejí jeho studie krasových jevů, zejména krasových výplní a mikroklimatu jeskyní. Studoval i návaznost jeskynních patter na terasy řek.

Jubilant velmi úzce spolupracuje s našimi geografy. Podílel se na tvorbě půdních map v našich velkých kartografických dílech — Atlasu ČSSR a Československém vojenském atlasu. Jako spoluautor vytvořil zatím největší kartografické dílo o půdách —

soubor pedogeografických map ČSR v měřítku 1 : 200 000 s textovými vysvětlivkami, které vydal Geografický ústav ČSAV v Brně.

Profesor Pelfšek je rovněž autorem významných českých učebnic lesnického půdodznařství, autorem barevného atlasu půd ČSSR, monografie o výškové půdní stupňovitosti v ČSSR a dalších významných knižních publikací. Je členem mezinárodních vědeckých společností a zúčastnil se řady významných mezinárodních kongresů a zasedání (včetně geografických). Prováděl i výzkum v zahraničí.

V současné době jubilant věnuje značnou pozornost otázkám ochrany životního prostředí (např. kyselým deštům, ochraně krasových oblastí, poškozování lesů výfukovými plyny ap.). Je neustále vědecky i společensky velmi činný a do dalších let mu přejeme mnoho úspěchů ve vědecké práci i lidského štěstí.

Jaromír Demek

65 let prof. RNDr. Václava Němečka, CSc. Dne 16. září 1984 se dožívá 65 let prof. RNDr. Václav Němeček, CSc., známý severočeský fyzický geograf. Narodil se v Třešti, studoval na reálném gymnáziu v Telči a v letech 1945–1948 na filozofické a pedagogické fakultě Karlovy univerzity, později dálkově na Vysoké škole pedagogické v letech 1953–1957. Jako učitel působil na Litoměřicku (na školách v Ploskovicích, v Třebušině a na bývalé jedenáctileté střední škole v Litoměřicích).

Od r. 1961 pracuje na vysoké škole — na Pedagogické fakultě v Ústí nad Labem (původně pedagogickém institutu) jako odborný asistent, od r. 1973 jako docent a od r. 1981 jako profesor se specializací na fyzickou geografiu. V letech 1965–1973 si zvýšoval svou kvalifikaci přípravou kandidátské disertační práce na téma Geomorfologické poměry jz. okraje Českého středohoří a přilehlé části Dolnooharské tabule na přírodovědecké fakultě UK a dosáhl vědecké hodnosti CSc. V r. 1974, rovněž na přírodovědecké fakultě UK, získal titul RNDr. V letech 1972–1974 byl prof. dr. V. Němeček, CSc., vedoucím katedry geografie Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem a od r. 1973 do 1979 proděkanem PeF pro vědu a zahraniční styky.

Prof. Němeček patří k dlouhotým funkcionářům Severočeské pobočky ČSGS. Stál při jejím zrodu, byl jedním z hlavních organizátorů 9. sjezdu čs. geografů v Tepličích v r. 1962, je nositelem zlatého odznaku ČSGS. Vědecká práce prof. Němečka je zaměřena na geomorfologii Českého středohoří, nauku o krajině a fyzickou geografiu Severočeského kraje. Publikoval 32 hlavních vědeckých prací. Za svou činnost byl vyznamenán udělením titulu vzorný učitel a zasloužilý učitel. Do dalších let přejeme prof. Němečkovi mnoho zdraví a pracovních úspěchů.

Doplněk k přehledu hlavních publikací prof. dr. V. Němečka, CSc., uveřejněnému ve Sborníku ČSGS 84 (1979):2:150:

— Exkursionen im Nordböhmischen Bezirk. In: Kaulfuss W., Kramer M., Němeček V.: Physisch-geographische Exkursionen im Nordböhmischen Bezirk (ČSSR) und im Bezirk Dresden (DDR); str. 1–20. Pädagogische Hochschule, Dresden 1981.

— Nauka o krajině. 88 str., PeF, Ústí n. L. 1982.

— Geografie Severočeského kraje. I. Fyzická geografie: 112 str., PeF, Ústí n. L. 1983 (s kolektivem autorů) — v tisku.

Bohuslav Štěpán

K šedesátinám doc. dr. Jiřího Machyčka, CSc. Dne 8. srpna 1984 se v plné svěžestí a aktivitě dožil šedesáti let doc. dr. Jiří Machyček, CSc., vedoucí katedry geografie a didaktiky geografie přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Narodil se v Chlèbském na Českomoravské vrchovině, gymnázium vystudoval v Banské Bystrici a Prostějově. Na přírodovědecké fakultě brněnské univerzity získal aprobaci pro výuku zeměpisu a přírodopisu na středních školách a doktorát přírodních věd pro všeobecnou geografii, meteorologii a klimatologii.

Po několika letech služby v různých orgánech státní školské správy se stal odborným asistentem katedry geografie přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde se specializoval na meteorologii, klimatologii a teorii vyučování zeměpisu, v roce 1968 získal hodnost kandidáta geografických věd pro obor teorie vyučování zeměpisu, v roce 1971 se habilitoval a rok nato byl jmenován docentem pro tento obor.

V současné době je jubilant kromě své funkce vedoucího katedry proděkanem pro výchovně vzdělávací činnost a členem vědecké rady přírodovědecké fakulty UP i růz-

ných fakultních a univerzitních komisi, školitelem aspirantů a předsedou rigorózní komise pro teorii vyučování zeměpisu. V uplynulých letech se velmi angažoval v přípravě projektu a realizaci přestavby československé výchovně vzdělávací soustavy jako člen oborové komise pro přírodní vědy při ministerstvech školství ČSR a SSR a člen jejich subkomisi pro geografii a tvorbu a ochranu životního prostředí.

Již po několik volebních období je členem hlavního výboru Československé geografické společnosti při ČSAV a předsedou odborné komise HV ČSGS pro školskou geografii a aktivním členem Československé meteorologické společnosti při ČSAV.

Rozsáhlá je i jubilantova činnost publikační. Uveřejnil na devadesát odborných a vědeckých prací, zaměřených převážně na problematiku didaktiky geografie, celostátních učebních textů, odborných posudků a recenzí. K tisku je připravena učebnicová monografie, zabývající se moderní metodologií výuky geografie a určená pro vysokoškolské posluchače. V oboru didaktiky geografie se věnuje i vědeckovýzkumné činnosti a svoje teoretické poznatky i závěry si i při svém velkém zaneprázdňení ověřuje ve školské praxi jako externí učitel Gymnázia Jiřího Wolkera v Prostějově. Kromě toho přednáší klimatologii a meteorologii i pro vysokoškolské posluchače odborného studia ochrany přírodního prostředí na přírodovědecké fakultě UP. U svých středoškolských i vysokoškolských žáků je velmi oblíben jak pro svoje hluboké znalosti, tak pro svůj lidský přístup a pochopení pro jejich starost.

Jubilantovo působení výrazně ovlivnilo rozvoj čs. geografie i vývoj jím vedeného geografického pracoviště na přírodovědecké fakultě UP. Za úspěšnou činnost mu byl ke Dni učitelů v roce 1974 udělen titul zasloužilého učitele. Kromě toho ocenilo jeho působení i vedení Univerzity Palackého v Olomouci udělením vysokých vyznamenání a poct u příležitosti 400. výročí založení olomoucké univerzity a 25. výročí jejího obnovení.

Přejeme doc. dr. Jiřímu Machyčkovi, CSc., aby při svém životním výročí nejen s uspokojením rekapituloval svoje dosavadní úspěchy a bohatou činnost, ale aby ještě dlouhá leta se mohl při plném zdraví věnovat oboru, jehož rozvoj se mu stal životním posláním.

Vladimír Panoš

K životnímu jubileu doc. JUDr. Stanislavy Špringové, CSc. Ke konci letošních prázdnin oslavila své významné životní jubileum docentka ekonomické geografie na přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého dr. Stanislava Špringová.

Doc. Špringová pochází z Olomouce, kde také absolvovala reálné gymnázium. Po skončení druhé světové války vystudovala a graduovala na právnické fakultě brněnské univerzity. Po ukončení vysokoškolských studií pracovala jako asistentka v Ústavu pro studium plánování Univerzity Palackého v Olomouci. Je třeba dodat, že od roku 1945 se podílela jako jednatelka Akčního výboru vysokoškolského studentstva na přípravných akcích, které vedly k obnovení olomoucké univerzity.

Interní aspirantská studia už v ekonomické geografii vykonala pod vedením prof. dr. M. Blažka na Vysoké škole ekonomické v Praze. V roce 1959 úspěšně obhajuje svoji kandidátskou disertaci na téma „Hospodářská geografie severní Moravy a severozápadního Slezska“. V tomtéž roce začala přednášet na katedře geografie přírodovědecké fakulty v Olomouci, kde působí dodnes. V roce 1966 se dr. Stanislava Špringová habilituje prací „Geografie cestovního ruchu (na příkladu rekreační oblasti Jeseníků)“ a získává vědeckopedaagogickou hodnost docenta ekonomické geografie.

Ve své pedagogické práci se jubilantka věnuje zejména přednáškám a cvičením z obecné ekonomické geografie. Vychovala dlouhou řadu geografů — učitelů i odborných pracovníků. Vedla desítky diplomových i dalších studentských prací. Doc. Špringová též působí velmi aktivně jako oponentka při kandidá茨kých obhajobách na jiných vysokých školách.

Vědeckovýzkumná práce doc. Špringové je zaměřena zvláště na geografii cestovního ruchu a rekrece. Patří mezi první autory v ČSSR, kteří se touto problematikou v poválečném období začali zabývat. Tematiku geografie rekrece též dlouhodobě zkoumá v rámci úkolů státního plánu základního výzkumu. O pracovitosti jubilantky svědčí i bibliografie publikovaných prací, která čítá na 130 položek.

Doc. dr. S. Špringová uskutečnila řadu zahraničních cest. Absolvovala studijní pobyt ve Francii na univerzitě v Aix-en-Provence v Centre des études du tourisme. O výsledcích svých prací referovala na mezinárodních kongresech v Londýně, Montrealu, Moskvě, Tokiu, Paříži a na regionální konferenci v Budapešti. Z její iniciativy vznikla v r. 1972 pracovní skupina pro geografii cestovního ruchu při Mezinárodní geografické unii (IGU). Tato skupina je od roku 1980 komisí a doc. Špringová se významně

podílí na její činnosti.

Dlouholetá členka ČSGS (od r. 1954) pracuje v sekci pro ekonomickou geografii při hlavním výboru i jako členka výboru středomoravské pobočky ČSGS. Docentka Sprincová se účasní sjezdů československých geografů, na kterých referuje o výsledcích své práce.

Posláme doc. JUDr. Stanislavě Sprincové upřímná a srdečná blahopřání a přežeme jí, aby mohla ještě dlouho pracovat na výchově mladé generace geografů i ve vědeckovýzkumné práci ku prospěchu československé geografie.

Výběr z hlavních publikací:

- Předpoklady rozvoje cestovního ruchu v oblasti Jeseníků. ČSTV Praha, str. 64, 1958.
- Sídla na severní Moravě a v severozápadním Slezsku 1930—1950. Sborník Vlastivědného muzea v Olomouci B VI/1960, s. 103—112. Olomouc 1960.
- Rajonizace severní Moravy v geografické literatuře. Acta Univ. Palackianae Olomuc., F. R. N. 8, s. 91—112. 10 kartogr. přísl., Olomouc—Praha, SPN 1960.
- Hospodářská geografie severní Moravy a severozápadního Slezska. Acta Univ. Palackianae Olomuc., F. R. N. 14, s. 127—222. SPN, Praha 1964.
- The Regionalization of Tourism. In: Economic Regionalization, s. 191—193, Academia, Praha 1967.
- Osbolažsko. Některé ekonomickogeografické problémy izolované oblasti. Acta Univ. Palackianae Olomuc., F. R. N. 20. VII. str. 305—339, SPN, Praha 1967.
- Cestovní ruch jako činitel rajónotvorný. Acta geologica et geographică Univ. Comenianae, Econ.-Geographica 8, s. 197—219. Bratislava 1967.
- Etapové město jako zvláštní typ městských funkcí. Sborník ČSSZ 73, 3, s. 261—265, Praha 1968.
- Příspěvek ke geografii cestovního ruchu na příkladu rekreační oblasti Jeseníků. Acta Univ. Palackianae Olomuc., F. R. N. 23, Geogr.-Geol. VIII, s. 81—237, SPN, Praha 1980. (Též samostatně: Geografie cestovního ruchu v Jeseníkách, Vlastivědný ústav v Šumperku, 157 str. Šumperk 1969.)
- Geografie cestovního ruchu v ČSSR. Sborník ČSSZ 74, 3, s. 234—237. Praha 1969.
- Le tourisme et le problème des territoires en déclin dans les pays industriels. Studia geographicá 10, s. 146—158. Geografický ústav ČSAV, Brno 1971.
- The functional changes of rural settlements in the backward regions. Studia geographicá 21, s. 167—175. Geograf. ústav ČSAV, Brno 1971.
- Die Fremdenverkehrszonnen um Olomouc. Acta Univ. Palackianae Olomuc., F. R. N. 35, Geol.-Geol. XI, s. 217—245, SPN, Praha 1971.
- Olomouc als Standort der gesamtstaatlichen Gartenbauausstellungen. Acta Univ. Palackianae Olomuc., F. R. N. 35. Geogr.-Geol. XI, s. 247—259, SPN, Praha 1971.
- Tourism: One of the reasons for the devastation of the environment. 22nd Intern. Geogr. Congress I, s. 671—672. Montreal 1972.
- K některým základním otázkám prostorové optimalizace u vodních ploch. Sborník Geografie a výzkum životního prostředí. Studia geographicá 24, GÚ ČSAV, str. 71—76, Brno 1972.
- Města střední velikosti jako města universitní. (K 400. výročí založení olomoucké univerzity). Acta Univ. Palackianae Olomuc., F. N. R. 42, Geogr.-Geol. XIII, s. 163—195, SPN, Praha 1973.
- Malá Morávka a Karlov. Studie o funkčních změnách v horských obcích, vyvolaných cestovním ruchem. Acta Univ. Palackianae Olomuc., V. N. R. 42, Geogr.-Geol. XIII, s. 147—162, SPN, Praha 1973.
- L'influence des transports sur le tourisme d'étapes. Etudes de géographie des transports, s. 49—52, Louvain 1974.
- Změny v síti etapových měst cestovního ruchu. Současné problémy ekonomické geografie, k 80. narozeninám prof. dr. J. Korčáka, Studia geographicá 52, s. 191—200, GÚ ČSAV, Brno 1975.
- Changes in the Location of Second Homes in the Jeseníky Mountains in the Period of the Tourism Boom. Sborník ČSSZ 81, 1, s. 69—74, Praha 1976.
- Úvod do geografie cestovního ruchu. Učební text pro posluchače přírodověd. fak., 86 str., Olomouc, 1. vydání 1975, II. vydání 1981.
- Geographical aspects of second-home living. International Geography 76, 23rd. intern.-Geogr.-Congress, Addit. Vol. 12, s. 153—156, Moskva 1976.
- Tourism and recreation as object of geographic investigations. Society and Leisure 4, s. 97—115, Praha 1975.

- Beitrag zum Problem der fremdenverkehrsgeographischen Aufgliederung von Rumänen. *Acta Univ. Palackianae Olomuc.*, F. R. N. XV, t. 50, Geogr.-Geol., str. 121—140, SPN, Praha 1977.
- K některým otázkám geografie cestovního ruchu a rekreace v SSSR ve světle moskevských sympozijí 1969 a 1972. *Acta Univ. Palackianae Olomuc.*, F. R. N. 50, s. 141—154, SPN, Praha 1977.
- Olomouc comme centre du Tourisme et point de départ pour la région karstique de la Moravie du Nord. *Actes du 6e Congrès intern. de Spéléologie VII*, s. 297—303, Academia, Praha 1977.
- Vývoj geografie cestovního ruchu v Polsku a v Československu. *Studia geographica* 61, s. 109—117, GÚ ČSAV, Brno 1977.
- Zur Methodik der Bewertung der negativen Einflüsse der Erholungsaktivitäten auf die Umwelt (Beispiel des Naherholungsgebietes von Jihlava). *Acta Univ. Palackianae Olomuc.*, F. R. N. 58, Geogr.-Geol. XVII, s. 175—196, SPN, Praha 1978.
- Recent Development of the Geography of Tourism and Recreation in the European socialist Countries. *Acta Univ. Palackianae Olomuc.*, F. R. N. 58, Geogr.-Geol. XVII, s. 159—173, SPN, Praha 1978.
- L'influence des résidences secondaires sur la structure et l'aspect architectural des villages montagnards. *Internat. Symposium: Tourism — Factor for national and regional development*, s. 288—294, Sofia 1979.
- The impact of recreation on Settlement Structure. *Sborník ČSGS* 84, 4, s. 282—286, Praha 1979.
- Historical Changes caused by Recreation in settlement Structure. Abstracts of Papers, 24th Internat. Geogr. Congress, vol. 3, s. 108—109, Tokyo 1980.
- Verkehrsbedingte Umstrukturierung der Naherholungszonen. *Geographie—Rekreation—Territorium*. Greifswalder Geograph. Arbeiten 1, s. 136—140, Ernst-Moritz-Arndt-Univ., Greifswald 1980.
- Die thematische Entwicklung der Erholungsgeographie im Spiegel der internationalen Geographenkongresse 1956—1976. *Acta Univ. Palackianae Olomuc.*, F. R. N. 68, Geogr.-Geol. XIX, s. 101—123, SPN, Praha 1980.
- Quelques problèmes concernant la consommation d'espace par les résidences secondaires en Tchécoslovaquie. La consommation d'espace par le tourisme et sa préservation. 2e, s. 391—396, Aix-en-Provence 1981.
- Structural Changes in Mountain Settlement Network caused by Tourism. Alpinism and Tourism and other problems of the Geography of Tourism. Frankfurter Wirtschafts- und Sozialgeograph. Schriften, Heft 1, J. W. Goethe-Univ. Frankfurt/Main, s. 67—72, 1982.
- Some Remarks on Historical Changes in Settlement Network caused by Recreation. Proceedings of Hist. Geography IGU Congress, Section 9, s. 172—175, Kokon Shoin Co., Chiyodaku. Tokyo 1982.
- Aktuelle Probleme der Erholungsgeographie auf den internationalen geographischen Weltkongressen in Moskau und Tokyo. *Acta Univ. Palackianae Olomuc.*, F. R. N. 74, Geogr.-Geol. XXI, s. 86—102, SPN, Praha 1983.
- New trends in the dynamism of Second homes. Expansion into the not attractive areas from the tourist point of view. *Sborník ČSGS*, 89, 2, s. 164—169, Praha 1984.
- 25 Jahre fremdenverkehrsgeographische Untersuchungen an der Universität in Olomouc. *Acta Univ. Palackianae Olomuc.*, v tisku.

Václav Gardavský

Václav Zajíček — 60 let. Narodil se v učitelské rodině v Kutné Hoře (27. 10. 1924). Studentská léta prožil na Českomoravské vrchovině; gymnázium vystudoval v Havlíčkově Brodě, kde absolvoval i totální nasazení do konce války. Po osvobození vystudoval v Praze vodohospodářský směr vyšší průmyslové školy stavební a na univerzitách v Praze a Brně geografií s geologickou. Zaměřil se na regionální hydrologii a problematiku podzemních vod.

V padesátých letech působil jako pracovník a pak vedoucí oddělení podzemních vod ve VÚ vodohospodářském v Bratislavě, kde zpracovával první podklady pro přípravu vodních děl na Dunaji. V této souvislosti se účastnil mezistátních jednání ve Vídni a Budapešti. V druhé polovině padesátých let a v dalším období se — již jako pracovník VÚ vodohospodářského Praha — věnoval hodnocení zdrojů podzemních a povrchových vod pro vodárenské zásobování měst a řešení inovačních úloh, v nichž se spojuje využití povrchových a podzemních vod při aplikaci hydrotechnického článku umělých infiltrací. Jde v podstatě o téma širšího regionálního dosahu, v nichž je

nutno řešit i vazby k dalším prvkům v krajině a v hospodářském procesu, často v ekologických a ekonomických souvislostech. Tyto zkušenosti využil v 6. a 7. pětiletce při působení v roli koordinátora státních úkolů v tématice „voda a životní prostředí“.

Pro své práce používá poznatků vyplývajících ze spolupráce s dalšími čs. institucemi i ze zahraničních zkušeností. Ty získal při pracovním působení, při stážích, účasti na kongresech apod. Při těchto příležitostech referoval také o výsledcích svých prací, např. na báňské akademii ve Freibergu o hodnocení režimu podzemních vod v uhlíkových revírech, na ředitelství vodárenské společnosti v Paříži a na BRGM ve Fort-de-France o umělých infiltracích v ČSR, na univerzitě ve Varšavě a na IC v Tunisu o hodnocení zásob podzemních vod, na vysoké škole technické v Curychu a na úřadu Světové zdravotnické organizace v Ženevě o ekologických principech využívání vodních zdrojů, na Lomonosovově univerzitě v Moskvě o funkci vodohospodářského faktoru v oblastním rozvoji, ve vědeckém středisku Toši v Tokiu o uplatnění umělé podzemní akumulace vod v boji proti suchu tropických a subtropických krajin.

Kromě své činnosti ve VÚV přednáší dr. Václav Zajíček externě na katedře životního prostředí přírodnovědecké fakulty UK a na katedře kartografie a fyzické geografie je členem rigorózní zkušební komise. Pracuje též v tematice životního prostředí RVHP, v Čs. výboru pro hydrologii při ČSAV, v ČSVTS, v složkách národních výborů a po řadu let je členem výboru středočeské pobočky ČSGS.

Vybrané publikace:

- Spodné vody na Váhu pred stavbou vodných diel a po ich dokončení. — Vodohospodársky časopis 1:1/2:35—50. Vydav. SAV, Bratislava 1953.
- Spodné vody v podmienkach Žltého ostrova. — Vodohospodársky časopis 2:2:117—138. Vydav. SAV, Bratislava 1954.
- Očekávané změny hydrologických poměrů po vybudování zdrže u Szegedu. — Vodní hospodářství 4:9:16—20. SNTL, Praha 1954.
- Zanikání Skalnatého plesa ve Vysokých Tatrách a sanační práce k jeho záchrane. — Ochrana přírody 12:1:16—27, Praha 1957.
- Podzemní vody v bratislavském prostoru. — Vodní hospodářství 9:5:17—24. SNTL, Praha 1959.
- A Kisalföld csehszlovák részének talajvizeli (s M. Gyalokayem). — Földrajzi értesítő 9:1:31—53. Akadémiai Nyomda, Budapest 1960.
- Vztahy povrchových a podzemních povrchových vod (s 3 spoluautory). 175 str., vyd. SAV, Bratislava 1960.
- Application of the Hydrological Method for the Evaluation of Non-Permanent Flow of Alluvial Ground Water. — IARH — Ninth Convention 19:1:1—8. IARH, Belgrade 1961.
- Coordination des méthodes hydrologiques et expérimentales pour l'établissement des prévisions concernant les eaux souterraines des zones alluvionnaires du Danube (s V. Hájkem). — 3ème conf. inter. des pays danubiens sur les prévisions hydrologiques 6:1:3—38. Institut de recherches hydrotechniques, Bucureşti 1965.
- Zur Problematik der Bilanzbewertung von Grundwässern in Tagebaureviereien. — Freiberger Forschungshefte 16:1:121—131. VEB Deutscher Verlag für Grundstoffindustrie, Leipzig 1966.
- Zhodnocení možnosti použití umělého doplňování podzemních vod v Československu z hlediska výchozích podmínek. — Sborník konference ČSVTS „Umělá infiltrace“, str. 53—90. MLVH, Praha 1969.
- Využití akumulované podzemní vody ve vodárenském poli. — Sborník semináře „Hydraulické problémy v zásobování vodou“, str. 111—123. ZP VTS VÚV, Praha 1971.
- Novye elementy ispolzovaniija i primeněniya vodnyh resursov v ČSSR. — Sem. UNESCO „Vlijaniye čelovečeskoj dějatelnosti na hidrologičeskiye processy“, str. 24—33, MGU, Moskva 1972.
- Výstavba přehrada na Sázavě v souvislosti s vodním dílem Želivka a její usměrnění sídelními faktory oblasti. — Přehradné dny 1972, Zborník ref. I, str. 283—290. SVTS, Bratislava 1972.
- Effects of Urbanization, Agriculture, Forestry and Industrial Development on the Hydrological Cycle. — UNESCO—WMO Meeting on Hydrological Problems in Europe, str. 50—64. IHD, Bern 1973.
- Význam hydrologických podkladů pro umělou akumulaci podzemních vod. — Vodohospodársky časopis 23:4—5:480—490. Vydav. SAV, Bratislava 1975.

Voda a životní prostředí člověka. — Přírodní vědy ve škole 28:7, 8, 9, 10:272—392.
SPN, Praha 1977.

Podmínky pro umělou infiltraci a akumulaci podzemní vody v sedimentárních horninách. — Vodní hospodářství 29B:5:113—117. SZN, Praha 1979.

La sécheresse et l'utilisation des méthodes géographiques dans les solutions pratiques. — 24e Congrès international de géographie; Abstracts vol. 4:54—55. O. C. Inst. of Geoscience, Tsukuba 1980.

Innovations in regional tasks of water protection and utilization. — Sborník ČSGS 85:1:33—43. Academia, Praha 1980.

Funkce a význam experimentálních a reprezentativních povodí v Československu. — Acta universitatis Carolinae, Geographica 16:2:77—93, Praha 1981.

Problematika odvodnění zemědělských půd ve vodárenských povodích. — Sborník referátů ze semináře Vodohospodářské problémy odvodnění zemědělských půd, str. 24—37. KV SZ ČSVTS, Plzeň 1983.

Miroslav Novák

Ing. dr. Václav Novák, CSc., šedesátníkem. Dne 12. 9. 1984 se dožil šedesáti let kartograf ing. dr. Václav Novák, CSc., předseda jihomoravské pobočky Československé geografické společnosti. Narodil se v Kobylnicích, okres Brno—venkov. Hned po osvození se stal posluchačem přírodovědecké fakulty univerzity v Brně. Studium na fakultě zakončil v roce 1948 a v roce 1949 byl prohlášen doktorem přírodních věd. Současně od roku 1946 studoval vysokou školu technickou v Brně a v roce 1952 byl prohlášen inženýrem zeměměřictví. V roce 1977 získal vědeckou hodnost kandidáta geografických věd.

V letech 1946—1952 jubilant pracoval jako asistent Zeměpisného ústavu brněnské univerzity. V období 1952—1953 byl vědeckým pracovníkem Kabinetu pro geomorfologii ČSAV v Brně. Poté přešel do funkce odborného asistenta katedry geografie a geologie fakulty přírodních věd Vysoké školy pedagogické v Olomouci, kde pracoval v letech 1953—1959 a byl též pověřen vedením zeměpisného ústavu. Po reorganizaci této vysoké školy přešel v roce 1959 do Kartografického a reprodukčního ústavu v Modré—Harmónii a v roce 1961 do Ústavu geodézie a kartografie v Brně. Od roku 1967 pracuje jako samostatný vědecký pracovník v Geografickém ústavu ČSAV v Brně, kde se osvědčil v různých vědeckých a vědecko-organizačních funkcích. Za svou činnost v ČSAV obdržel při oslavách 30. výročí založení této naší vrcholné organizace čestný diplom.

Jádro jubilantovy vědecké činnosti tvoří práce z oboru kartografie. Významné jsou jeho příspěvky k poznání mapové tvorby u nás. Již v roce 1951 podává v práci Wielandovy mapy Slezska (Slezský sborník, s. 289—299, 484—503, Opava) kritické zhodnocení mapové tvorby na území Slezska, v roce 1958 se zabývá Passyho a Bayerovou mapou Moravy (Sborník Musejního spolku, s. 128—139, Brno), v roce 1969 analyzuje mapu Moravy z de Jodeova atlasu z roku 1593 (Studia geographica 1, s. 153—160, Brno). V roce 1972 se věnoval nejstarším mapám Moravy (text a faksimile 4 map, Brno), v roce 1973 analyzoval geografické a kartografické dílo J. A. Komenského (Studia geographica 34, s. 33—34, Brno) a v roce 1975 pak nejstarší národnostní mapy Moravy a přilehlé části Slezska (Studia geographica 52, s. 149—160, Brno).

Ještě významnějším příspěvkem k rozvoji naší kartografie a geografie jsou práce v tematické kartografii. Z teoretického hlediska je pozoruhodná práce o tvorbě syntetických map z roku 1971 (Studia geographica 21, s. 193—197, Brno), ve které uvažuje možnost konstruování komplexních syntetických map, obsahujících jak dominantní analytické prvky, tak i výsledky jejich syntézy. Souborně se znázorňovacími metodami tematických map zabývá ve výzkumných zprávách dílčího úkolu Státního plánu základního výzkumu II-5-3/5. Je autorem vysokoškolských skript (Základy kartografie a topografie, 174 str., VŠP, Olomouc 1954) a podílel se na matematicko-geografické a kartografické části Vitáskova Fyzického zeměpisu I (Praha 1953).

Své teoretické poznatky uplatnil při tvorbě velkého množství tematických map, z nichž zejména uvádí mapy Souboru map fyzickogeografické regionalizace v měřítku 1 : 500 000, vydaných Geografickým ústavem ČSAV v letech 1972—1976 a pozdějších map ekonomickogeografické regionalizace. Novákovy práce se osvědčily i na úseku školních map (např. mapa Litosféra 1 : 120 mil. vydaná Kartografii, n. p., v roce 1982). Jubilantovy práce byly publikovány i v zahraničí, např. v díle Atlas der Donauländer v Rakousku (např. hypsometrická mapa, mapa reliéfu, vývoj měst, dojížděka do zaměstnání ap.), v souboru map Thematicsche Karten zur Welt von heute v NSR ap. Vý-

znamně se podílel i na mezinárodních kartografických dílech, jako je např. Mezinárodní geomorfologická mapa Evropy 1 : 2,5 mil., kterou zpracovala komise geomorfologického výzkumu a mapování IGU.

Jubilant je činný i na úseku pedagogické činnosti na vysokých školách. Přednášel kartografií, matematickou geografii a regionální geografii na vysokých školách v Brně, Olomouci a v Ostravě.

Rozsáhlá je jeho popularizačně vědecká činnost, která zahrnuje články z regionální geografie a historické kartografie, vědeckopopulární filmy, pořady v televizi i přednášky v rozhlasu. Byl i členem redakčních rad Zeměpisu ve škole (1954–1958), Moravské vlastivědy (1955–1959), Zpráv Geografického ústavu ČSAV a Studia geographica (1970–1979).

Velký kus práce vykonal V. Novák v naší Společnosti, jejímž členem je od roku 1945. Pochází pracuje v různých funkcích — od pobočky přes odborné skupiny až po ústřední výbor. V současné době je předsedou výboru jihomoravské pobočky a vedoucím odborné skupiny pro kartografiu naší Společnosti. Přes různá protivenství se nedal odradit a za uplynulých téměř 40 let vykonal pro naši geografii řádný kus práce. Do dalších let přejeme jubilantovi dobré zdraví a hodně úspěchů v další vědecké práci.

Jaromír Demek

K šedesátinám Vlastimila Mosteckého. Doc. RNDr. V. Mostecký, CSc., pracovník katedry geografie Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem, se dožil 5. 8. 1984 šedesáti let. Jubilant se narodil v Jindřichově Hradci, kde prožil své dětství a školní léta a maturoval v r. 1943 na reálném gymnáziu. Po nasazení v nacistickém Německu (1943–1945) studoval na přírodovědecké fakultě UK v Praze přírodopis a zeměpis.

Ještě před ukončením univerzitního studia začal v r. 1947 svou učitelskou dráhu na gymnáziu v Kladně a pokračoval v ní později na gymnáziích v Chomutově a Litoměřicích. Zájem o vědeckou práci ho zavedl do paleontologického oddělení Národního muzea v Praze (1959–1961). Pobyt v Národním muzeu určuje vědeckou orientaci jubilanta pro další léta.

Z rodinných důvodů odchází z Prahy a nastupuje od 1. 9. 1961 učitelské místo na Pedagogické fakultě v Ústí nad Labem. Od vstupu na fakultu usiluje V. Mostecký o získání plné kvalifikace vysokoškolského učitele. Po obhájení kandidátské disertační práce v oboru paleontologie na přírodovědecké fakultě UK v Praze v r. 1967 se habilitoval v r. 1969 na téže fakultě ze zoopaleontologie u akademika V. Pokorného.

Výsledkem dosavadní vědecké činnosti V. Mosteckého je na 30 publikovaných pracích z geologie a fyzické geografie. Převládají práce paleontologické, z nichž nejvýznamnější jsou:

— Beitrag zum Erkennen der Pferde aus dem Jungpleistozän. Sborník PF Ústí n. L., řada přírodních věd, s. 143–213, SPN, Praha 1966.

— Jungpleistozäne Säugetiere aus der „Chlupáč – Höhle“ aus dem Hügel „Kobyla“ bei Koněprusy. Sborník Národního muzea XXV B, přírodní vědy 1:1–55, Praha 1969.

V. Mostecký spojuje ve své osobě vysokoškolského učitele s erudovaným vědeckým pracovníkem. Je v kolektivu spolupracovníků i studentů oblíben zejména pro svou mírnou přátelskou povahu a skromnost.

Přejeme jubilantovi do další pedagogické i vědecké práce pevné zdraví a mnoho úspěchů.

Václav Němeček

60 let dr. M. Skalického, CSc. Dne 15. září 1984 se dožívá 60 let RNDr. Miloslav Skalický, CSc., náměstek ředitele Výzkumného ústavu pedagogického v Praze.

Dr. Skalický maturoval na gymnáziu v Kostelci nad Orlicí a po osvobození studoval na Karlově univerzitě v Praze. Po ukončení studia na pedagogické fakultě, kde získal aprobatu zeměpis–dějepis–občanská nauka, působil řadu let jako učitel na všeobecně vzdělávacích školách. V roce 1963 se stal odborným pracovníkem VÚP Praha, kde si v průběhu let 1965–1979 dále zvyšoval kvalifikaci, a to formou dálkového studia geografie na přírodovědecké fakultě UK a v rámci vědecké aspirantury v oboru didaktika geografie.

Svou praktickou a teoretickou činnost zasvětil dr. Skalický plně didaktice geografie a problematice výuky zeměpisu na základních a středních školách. Zpracoval řadu studií o koncepci geografického vzdělávání, je autorem zeměpisných učebnic, metodických příruček a řady učebních pomůcek, sestavil několik učebních programů a přispěl

k rozvoji teorie i praxe výuky zeměpisu mnoha odborně metodickými články, publikovanými v metodických časopisech pro učitele.

Svou tvůrčí práci v didaktice geografie dr. Skalický završil působením na přírodovědecké fakultě UK, kde jako externí učitel téměř deset let přednášel tuto disciplínu a přispěl tak ke kvalitní didaktické přípravě budoucích učitelů.

Svou prací a organizační činností v oblasti školské geografie přispěl dr. Skalický k modernizaci výuky zeměpisu na všeobecně vzdělávacích školách a zasloužil se o prohloubení vědeckého přístupu ke koncepci geografického vzdělávání.

Přejeme dr. Skalickému do dalších let hodně zdraví a osobních úspěchů.

Hana Fričová

Dr. J. Bechný — 60 let. PhDr. Jaroslav Bechný je jedním z nejzasloužilejších členů Československé geografické společnosti při ČSAV. Téměř 20 let pracoval ve výboru severomoravské pobočky a dále pobočky, která se z ní vyčlenila. Byl jedním z hlavních organizátorů 8. sjezdu čs. geografů v Opavě 1957 a 11. sjezdu 1969 v Olomouci i autorem dvou tisků, které byly vydány k témto sjezdům. V r. 1972 byl na 12. celostátním sjezdu vyznamenán diplomem Za zásluhy o geografii.

Jaroslav Bechný se narodil 18. července 1924 ve Valašském Meziříčí. Po maturitě na gymnáziu v rodném městě studoval v letech 1945–1949 na Univerzitě Karlově a stal se středoškolským profesorem zeměpisu a dějepisu. Touha po dalším vzdělání přivedla J. Bechného na Univerzitu Palackého, na níž v letech 1954–1959 vystudoval ještě třetí aprobacní obor – matematiku. Od r. 1956 působil více než 20 let na gymnáziu a střední ekonomické škole v Opavě. Dva roky přednášel jako externí učitel na katedře zeměpisu pedagogické fakulty, avšak nabídnuté místo interního vysokoškolského učitele nepřijal v r. 1955 ani v r. 1970. Úsilí o zeměpisné poznání vedlo J. Bechného k realizaci mnoha studijních cest do zahraničí a v r. 1982 k dosažení doktorátu na přírodovědecké fakultě UK.

Publikační činnost J. Bechného se nejvýrazněji projevila v komplexně pojatých regionálních geografických pracích. Vydání jeho knihy Geografie okresu Nový Jičín (Krajské nakl. Ostrava 1963, 160 s. a 97 graf. příloh) bylo hodnoceno jako významná osvětová edice. Další regionální práce J. Bechného charakterizují okresy Bruntál (1958) a Opava (1959 a 1966). Nejnovější publikací J. Bechného je šíře neznamá komplexní geografická charakteristika obce Hoštálkovy (okres Bruntál), která vyšla v reprezentativní tiskové úpravě v rozsahu 18 stran se 14 grafickými přílohami jako úvod knihy Hoštálkovy v r. 1981. Zeměpisné příspěvky J. Bechného vyšly i ve Sborníku ČSZ 1972, v Lidé a země 1953 a 1959, v časopise Naše vlast 1957, v regionálních vlastivědných zpravodajích aj. Úspěšná byla i pedagogická činnost J. Bechného. Podle námětu L. Zapletalova se spoluprací s ním realizovala na gymnáziu v Opavě učebna, která v letech 1965 až 1969 — před výstavbou učebny na gymnáziu v Olomouci–Hejčíně — byla snad nejdokonaleji vybavenou specializovanou zeměpisnou učebnou v ČSR. J. Bechný v ní působil jako mimořádně vzdělaný zeměpisec a dobrý didaktik, jako vlastenecký učitel a člověk vysokých mravních hodnot. Do dalších let přejeme dr. Bechnému pokračování v jeho úspěšné zeměpisné činnosti.

Ladislav Zapletal

Profesor dr. Antoni Wrzosek 1908–1983. V polovině prosince 1983 zemřel v Krakově po dlouhé chorobě přední polský geograf, profesor Antoni Wrzosek. Byl známým a uznávaným ekonomickým geografem, který se nejvíce zabýval problematikou Polska, Německa a celé střední Evropy.

Narodil se v Krakově v červenci 1908. Studoval na Jagelonské univerzitě, kde byl žákem profesorů L. Sawického a J. Smoleňského. Po získání doktorátu hned po studiích (1933) krátce pracoval jako asistent prof. B. Zaborského na Varšavské univerzitě a pak v Baltském ústavu v Gdyni a v Toruni. Potom se stal zástupcem ředitele Slezského ústavu v Katovicích. O otázky Slezska se zajímal i v období okupace, kdy tajně připravoval lexikon sídel Opolského i Dolního Slezska, který vyšel až po válce.

Hned po osvobození věnoval A. Wrzosek veškerou svou pozornost vědecké i společenské činnosti na znovu získaných územích s cílem přispět k jejich integraci s ostatními částmi Polska. Byl členem vědecké rady Úřadu osidlovacích a přesídlovacích studií znovu získaných území. Nejprve pracoval v Katovicích, později ve Vratislaví, kde z jeho četných funkcí je třeba se zmínit, že byl ředitelem tamějšího Ředitelství územního plánování a rektorem Vysoké školy ekonomické. Tato škola mu v roce 1977 udělila titul doktor honoris causa.

V roce 1955 se prof. Wrzosek vrátil do Krakova na katedru ekonomické geografie Jasełonské univerzity. Tam se zabýval geografií průmyslu, cestovního ruchu i regionální geografíí evropských zemí. V souvislosti s tím byl redaktorem svazku Evropa v titulu Geografia Powszechna a díla Słownik Geograficzny Europy. Vychoval 250 magistrů, 13 doktorů a přivedl k habilitaci mnoho pozdějších docentů a profesorů.

Vědecká a společenská činnost prof. Wrzoska byla oceněna udělením titulu čestného člena geografických společností Slovenska (1970), Československa (1975) a Polska (1976). Výsledkem jeho zájmu o Československo bylo mnoho uveřejněných studií, mezi nimiž vyniká monografie Czechosłowacja — Zarys ogólnej geografii kraju (Warszawa 1960, 266 str., topografická barevná mapa v příloze). Výsledkem jeho 55leté vědecké aktivity je okolo 190 zveřejněných studií a vědeckých prací. Byl odměněn též čestným titulem zasloužilý učitel.

Vynikající erudice prof. Wrzoska se opírala jak o dokonalou paměť, tak o prostoru představivost. Způsob zpracování svých prací zakládal hlavně na popisné regionální a kartografické metodě. Různé mapy byly neodlučitelným nástrojem při jeho studiích, a to při analýze i syntéze. V polské ekonomické geografii se stal posledním z předních představitelů odcházející generace krakovské školy. Pracoval v Polomí i ve Slezsku, ale nejvěrnější zůstal Krakovsku, odkud pocházel, které procestoval křížem krážem a odkud, pro nás nezapomenutelný, odešel navždy.

*Stanisław W. Berezowski
(Přeložil M. Holeček)*

Dr. Ivan Honl zemřel. V Praze zemřel dne 27. února 1984 ve věku 86 let (narodil se 24. 1. 1898) historický geograf, kartograf a toponomastik JUDr. a PhDr. Ivan Honl. Jeho životní dílo bylo zhodnoceno ve Sborníku ČSGS 83, 1978:2:135—136, bibliografií jeho kartografických prací uveřejnil sborník Historická geografie 17, 1978, s. 488—504. V poslední době pracoval dr. Honl spolu s doc. E. Procházkou na skriptech ČVUT Úvod do dějin zeměměřictví, I—IV, Praha 1976—1985.

Ludvík Mucha

Zpráva o činnosti pracovní skupiny Geomorfologický výzkum a mapování Mezinárodní geografické unie (IGU) za období 1981—1984. Pracovní skupina Geomorfologický výzkum a mapování byla ustavena na mezinárodním geografickém kongresu v Tokiu v roce 1980. Jejím úkolem bylo pokračovat v práci dřívější stejnojmenné komise IGU. Prezidentem pracovní skupiny byl jmenován výkonným výborem IGU prof. dr. H. Th. Verstappen (Nizozemí) a viceprezidentem doc. dr. J. Demek, DrSc. (ČSSR). Řádnými členy byli zvoleni profesor A. A. Asejev (SSSR), prof. dr. Clifford Embleton (Velká Británie — vědecký sekretář), prof. dr. J. E. Gellert (NDR), prof. dr. H. Leser (Švýcarsko) a prof. dr. Sten Rudberg (Švédsko).

Pracovní skupina si vytýčila následující hlavní úkoly:

- a) dokončení Mezinárodní geomorfologické mapy Evropy 1 : 2 500 000, a to zejména dokončení kartografického zpracování autorských originálů mapy a předání mapy do tisku v Kartografickém a geodetickém podniku, n. p., v Praze,
- b) přípravu a publikaci knihy Geomorfologie Evropy; kniha bude sloužit jako vysvětlivky k Mezinárodní geomorfologické mapě Evropy, avšak současně představuje i významnou monografii o georeliéfu tohoto kontinentu.

Dokončení kartografického zpracování autorských originálů Mezinárodní geomorfologické mapy Evropy je zajištováno Geografickým ústavem ČSAV (dr. I. Marešová). V roce 1983 byly předány do tisku v Kartografickém a geodetickém podniku, n. p., v Praze 3 listy mapy a list obsahující barevnou legendu mapy.

Byla dokončena monografie Geomorfologie Evropy pod vedením editora prof. dr. Clifforda Embletona (Velká Británie). Kniha byla vydána koncem roku 1983 v nakladatelství Macmillan Press v Londýně. Kniha má jednak obecnou část, jednak regionální, v níž jsou popsány geomorfologické regiony Evropy podle nového členění zpracovaného komisí IGU. Na přípravě monografie se podílelo 20 členů pracovní skupiny. Kniha má 465 stran a přes 200 map a dalších ilustrací.

V uvedeném období dále pracovní skupina publikovala monografii J. Demek — C. Embleton — H. Kugler: Geomorphologische Kartierung in mittleren Maßstäben (H. Haack, Gotha 1982, 254 str.) a N. V. Bašenina et al.: Legend to the International Geomorphological Map of Europe (Sixth version, revised by C. Embleton, I. Marešová and A. Matoušek, Brno, 1983, 24 str.).

V září 1981 uspořádala pracovní skupina společné zasedání s pracovní skupinou

IGU Geomorfologie říčních a pobřežních nížin v Nizozemí. Na zasedání byla přednesena řada referátů týkajících se geomorfologického mapování nížin, zejména pak geomorfologie Nizozemí. Na terénních exkurzích se mohli účastníci seznámit s říčními rovinami Rýna, Waalu a Meuse (Maasy), vnitrozemskými i pobřežními přesypovými oblastmi, pobřežními tvary a antropogenními tvary nizozemské kulturní krajiny (viz podrobnou zprávu v našem časopise 1982). Na pracovním zasedání byla zhodnocena práce pracovní skupiny a vytěženy úkoly pro další léta, zejména na úseku aplikovaného geomorfologického výzkumu, dálkového průzkumu ap.

V září 1982 bylo uspořádano druhé zasedání pracovní skupiny v Heidelbergu (NSR). Hlavní pozornost byla věnována dokončení Mezinárodní geomorfologické mapy Evropy a knihy Geomorfologie Evropy. Na zasedání navazovala jednodenní exkurze do Odenwaldu a do Hornorýnského prolomu, kde účastníci studovali výsledky podrobného geomorfologického mapování.

V září 1983 se pak uskutečnilo třetí zasedání pracovní skupiny v Domášově (ČSSR). Na pracovním zasedání prezident prof. Verstappen zhodnotil postup přípravy Mezinárodní geomorfologické mapy Evropy a dr. A. Matoušek, CSc., podal zprávu o pokrocích v tisku mapy. Byla zhodnocena i činnost pracovní skupiny pro zprávu IGU, zejména pokrok ve vydání monografie Geomorfologie Evropy. Na semináři Geomorfologie horských oblastí přednesli členové pracovní skupiny řadu referátů, zejména o aplikovaném geomorfologickém mapování, glaciálních tvarech ve Švédsku, geomorfologii Špicberk, geomorfologických mapách národního atlasu NDR a dalších (viz podrobnou zprávu v tomto časopise 1984). Během dvoudenní exkurze se členové mohli seznámit s geomorfologií Hrubého Jeseníku, Rychlebských hor a jejich podhůří.

V srpnu 1984 se konalo čtvrté (předkongresové) zasedání pracovní skupiny v Rakousku.

Ve zprávě výkonnému výboru IGU žádá pracovní skupina o další prodloužení činnosti na období 1984–1988. Jako hlavní úkoly pro toto období zůstávají dokončení tisku Mezinárodní geomorfologické mapy Evropy 1 : 2 500 000, rozvoj aplikovaného geomorfologického mapování, využití metod dálkového průzkumu v geomorfologickém mapování a rozšíření záběru činnosti pracovní skupiny na rozvojové země.

Jaromír Demek — Clifford Embleton

Symposium o geografii cestovního ruchu ve středohorách a v podhorských oblastech se konalo ve dnech 11.–16. 10. 1983 v Banské Bystrici. Uskutečnilo se jako sekce II. mezinárodní konference o cestovním ruchu, organizované především pro ekonomické pracovníky Domem techniky ČSVTS v Banské Bystrici ve spolupráci s řadou institucí vládních, vysokoškolských a vědeckovýzkumných. Symposia se zúčastnilo 28 geografů, z toho 14 zahraničních. Po odborné stránce je připravil a program jako koordinátor zajišťoval dr. P. Mariot, CSc., pracovník Geografického ústavu SAV.

První den probíhal společný program s II. konferencí. Geografové se aktivně zúčastnili dvěma příspěvky. P. Mariot v závěru referátu o regionálních aspektech cestovního ruchu v ČSSR navrhl kategorizaci rajónů cestovního ruchu podle rozdílů v kvalitě potenciálu krajiny pro cestovní ruch (rajóny dlouhodobé rekrece, typu homogenního) a podle vzdálenosti ke střediskům poptávky (rajóny krátkodobé přiměstské rekrece, typu nodálního). Oba tyto typy rajónů člení na řadu subtypů. B. Barbier (univ. Aix-Marseille, Francie) v referátu Vlivy lyžařských středisek na horské přírodní prostředí konstatoval mimořádný rozvoj zimních sportů v poválečném období, které vyvolalo potřebu vybudovat 330 nových středisek a vybavit je celkem 3400 lyžařskými vlekly mimo jiná zařízení. Tento vývoj se odraží v mnohostranném působení na složky přírody i socioekonomickej sféry.

Další den bylo na samostatném zasedání geografické sekce předneseno 11 referátů, které lze podle tematického zaměření rozdělit do několika skupin. Je to problematika rekrece v oblastech horských, pahorkatiných i nížinných, v oblastech přiměstských a problematika ochrany prostředí v souvislosti s rekreačním cestovním ruchem, ať už obecně, nebo v horských oblastech.

K prvnímu tématu hovořila E. Otrubová (univ. Bratislava) v referátu o významu slovenských hor pro cestovní ruch (zejména předpoklady, vybavenost zařízeními a vývoj návštěvnosti). P. Gräf (univ. Mnichov, NSR) sledoval aktuální aspekty zimního cestovního ruchu v německé části Alp a jejich podhůří, který dosahuje až 40 % z celoročního počtu přenocování, a v němž stále více dominuje krátkodobý domácí cestovní ruch. Při vysokém tlaku na dosavadní vybavení, jehož kapacita je vyčerpána, nestačí pro budování dalších zařízení iniciativa jednotlivých obcí a dochází za tímto účelem k jejich sdržování. P. Weber (univ. Münster, NSR) se zabýval zvláštní

formou rekrece — podnájmy u zemědělců. Rekreanti na jedné straně velmi oceňují přednosti venkovského prostředí, na druhé straně vyžadují vybavenost, odpovídající nárokům moderního bydlení, čímž dochází k narušování venkovského prostředí. S. Šprincová charakterizovala jednotlivé etapy vývoje druhého bydlení v ČSSR. Pozornost věnovala etapě poslední, pro kterou je typický rychlý růst a rozšiřování objektů individuální rekrece do oblastí turisticky méně atraktivních. G. Škvarčeková (Výzk. ústav cest. ruchu, Bratislava) studuje možnosti využití termálních vod, jejichž velká koncentrace je v Podunajské nížině. Po příslušném vybavení zařízení lze toto rekreačné dosud nevyužívané území zafudit i oficiálně mezi oblasti cestovního ruchu. W. Deja (univ. Poznaň, PLR) podává návrh hodnocení potenciálu krajiny v okolí měst střední velikosti (na příkladu Gniezna). O. Rogalewski (SGP Varšava) ve vystoupení o ochraně přírodního prostředí v turistických oblastech jako problému celého národního hospodářství i územního plánování věnoval pozornost zejména kolizím cestovního ruchu s jinými hospodářskými odvětvími, při kterých rekreační cestovní ruch nemá pozici rovnocenného partnera a musí vždy ustoupit. Jen statuty národních parků zajišťují možnost hájení rekreačních zájmů. Na obdobné téma, více regionálně zaměřené, hovořil další polský geograf J. Wyrzykowski (univ. Wrocław) v referátu Některé problémy tvorby a ochrany geografického prostředí v rekreačních prostorách na území Polska. Provádí charakteristiku rekreačních prostorů v souvislosti s koncepcí ochrany přírody. Tyto geografické výzkumy by měly sloužit jako výchozí podklady pro územní plánování. G. Gruber (NSR) se zabýval problémy cestovního ruchu a ochrany prostředí v národních parcích Rakouska. Poukázal přitom na nedostatky, působené nejednotností správy jednotlivých parků, které jsou vedeny příslušnými spolkovými zeměmi, ačkolи záležitosti ochrany prostředí jsou v rukou státu. M. Stenzelová (univ. Salzburg, Rakousko) probírala řadu zvláštností cestovního ruchu na Novém Zélandu (zejm. mimořádná převaha domácího cestovního ruchu, vysoká mobilita obyvatel, velká obliba speciálních rekreačních aktivit). J. Vystoupil (Geografický ústav ČSAV, Brno) referoval o dlouhodobých výzkumech územní problematiky cestovního ruchu a rekrece v ČSR. Těžiště jeho práce je v podchycení územní organizace druhého bydlení jak podle umístění objektů, tak ve vztahu ke stálým bydlištěm vlastníků. Další kartografické znázornění připravuje podle výsledků sčítání z r. 1980. Pořad uzavřel B. Barbier (předseda komise pro geografii cestovního ruchu a rekrece při Mezinárodní geografické unii) zprávou o akcích chystaných komisí pro příští léta. V roce 1984 bude v souvislosti s konáním světového geografického kongresu Paříž—Alpy pozornost komise zaměřena na horské oblasti. Akce na další léta se budou týkat zejména cestovního ruchu ve velkých městech a problematiky cestovního ruchu a rekrece v rozvojových zemích.

Jednání sympozia přineslo řadu zajímavých témat. Umožnilo srovnat zaměření výzkumných problémů zemí socialistických a kapitalistických. Většina zmíněných referátů je zveřejněna ve Sborníku II. konference — 2. svazek: Sekcia geografov (vydal Dom techniky ČSVTS Banská Bystrica, říjen 1983), který byl připraven před zahájením konference. Obsahuje i referáty, jejichž autoři se jednání nemohli osobně zúčastnit.

Po skončení jednání v Banské Bystrici se uskutečnily dvě exkurze. První, jednodenní, byla společná s účastníky II. mezinárodní konference a její trasa vedla do oblasti Oravy k tamějším turistickým atraktivitám (národní kulturní památku Oravský hrad, muzeum oravské dědiny Zuberec—Brestová a Roháče).

Druhá, třídenní exkurze byla určena pro účastníky geografického sympozia. Zahrnovala návštěvu turistických atraktivit různých typů. Poskytla možnost seznámení s širokou problematikou cestovního ruchu a rekrece v navštěvených lokalitách, s vývojem jejich turistické vybavenosti, problémy návštěvnosti, změny a politiky cestovního ruchu i problémy ochranářskými. Účastníci navštívili Nízké Tatry, Slovenský raj, Spišský hrad, Levoču, Vysoké Tatry, Slovenské národní muzeum v Martině a Státní lázně v Piešťanech, včetně exkurze do tamní hotelové školy. Program exkurz lze označit za úspěšný a velmi informativní. Setkal se s živým zájmem zahraničních i našich účastníků.

Sympozium i exkurze potvrdily dynamický rozvoj a vysokou úroveň cestovního ruchu na Slovensku.

Stanislava Šprincová

VIII. sympózium Stáleho seminára univerzitných geografov krajín RVHP 1.—4. novembra 1983 v Libliciach a v Prahe. Sympozia Stáleho seminára univerzitných geografov socialistických krajín majú už viacročnú tradíciu a priniesli veľmi pozitívne

výsledky. V r. 1976—1983 sa na týchto seminároch zúčastnilo 282 geografov socialistických krajín, prednieslo sa 154 referátov k rozmanitým, hlavne ekonomicko- a regionálno-geografickým problémom a k otázkam metodiky vyučby a prípravy vysokoškolských kádov. Od prvého sympózia, ktoré zorganizovala Moskovská univerzita r. 1976, ďalšie sa konali v Blagojevgrade, Bratislave, Varne, Berlíne, Budapešti, opäťovne v Moskve. Posledné sympózium opäť pripravila ČSSR, menovite katedra ekonomickej a regionálnej geografie prfrodovedeckej fakulty Karlovej univerzity vedená doc. RNDr. V. Gardavským, CSc.

Na VIII. sympóziu Stáleho seminára univerzitných geografov, ktoré sa konalo v Libliciach, zúčastnilo sa celkom 43 geografov zo 7 socialistických krajín (ZSSR, BLR, NDR, PLR, MLR, Kuba, ČSSR). Význam, ktorý zasadiam Stáleho seminára prikladajú socialistické krajiny, vyplýva zo skutočnosti, že sa ho zúčastnili poprední geografi socialistických krajín z oblasti ekonomickej, regionálnej a fyzickej geografie. Sovietsku delegáciu viedol dekan Geografickej fakulty MGU prof. G. I. Ryčagov, BLR doc. Z. Demerdžiev, PLR prof. M. Bernát, NDR prof. H. Harke, PLR doc. S. Paczka, Kuba prof. A. Cabo a ČSSR prof. O. Bašovský a doc. V. Gardavský.

Sympózium sa sústredilo na riešenie 2 základných problémov:

1. vedecko-metodické a organizačné otázky vyučby geografie na vysokých školách v socialistických krajinách;

2. otázky urbanizácie a teritoriálnej štruktúry osídlenia a výroby v krajinách RVHP.

K prvej téme odznelo 10 referátov. Úvodný predniesol prof. G. I. Ryčagov, ktorý analyzoval súčasný stav a problémy prípravy geografov—specialistov na univerzite v Moskve, Leningrade a Kijeve, ktoré fakulty na rozdiel od ostatných univerzít ZSSR majú osobitné učebné plány. Konštatoval, že diferenciácia geografie z hľadiska počtu katedier i študovaných špecializácií nemôže postupovať ďalej. Vedeckotechnická revolúcia vyžaduje riešiť komplexné problémy teritoriálnych geografických štruktúr. Z tohto dôvodu sa vyžaduje príprava absolventov širokého profilu, zblíženie plánov špecializácií fyzickej a ekonomickej geografie, zvládnutie matematických metód tak, aby absolventi boli schopni riešiť problémy praxe.

Doc. J. K. Strauchmanis z univerzity v Rige objasnil problematiku vyučby geografie, a to ako na učiteľskom, tak i neučiteľskom štúdiu menších geografických fakult na príklade Lotyšskej univerzity v Rige.

Prof. Bašovský referoval o cieľoch, organizačnom postupe a výsledkoch preštievania odborného štúdia geografie v ČSSR, menovite na UK v Bratislave. Zdôraznil, že progres prestavby štúdia sa dosiahol menovite v oblasti zvýšenia teoreticko-metodologickej (exaktizačnej) prípravy, v oblasti prognózovania geografických systémov, v syntetickom štúdiu problémov krajiny a vo zvýraznení aspektov ochrany prostredia.

Prof. Harke z univerzity v Halle objasnil dôvody prechodu zo 4-ročného na 5-ročného prípravu učiteľov geografie v NDR, menovite z dôvodov zvýšenia pedagogicko-metodologickej prípravy.

Ďalšie referáty z tejto oblasti sa zaoberali špeciálnymi problémami vyučby geografie na univerzitách a VŠE v ČSR (dr. I. Bičík, dr. M. Konečný, doc. L. Skokan), resp. otázkami kartografickej prípravy geografov (prof. A. Cabo), otázkami vyučby politickej geografie (doc. M. Matheika) a koncepciou vysokoškolskej učebnice (doc. J. Gerloff).

K druhej téme odznelo 9 referátov, z ktorých 5 sa zaoberala problematikou urbanizácie. Prof. Percík sa zaobral novodobými geografickými problémami urbanizácie ZSSR a v svojom referáte vyzdvihol problémy, na ktoré by geografi mali zamerať svoju pozornosť (globálne problémy urbanizácie a jej zvláštnosti podľa sociálnych systémov; problémy mesta budúcnosti; problémy inercie, resp. stabilnosti sídelnej siete; teoretické a metodické problémy štúdia miest rôznych rangov; optimalizácia siete miest oblastí; výskum, projekcia, regulovanie systémov miest; matematické modelovanie mestských systémov; spracovanie hlbokých monografií veľkých miest ako podkladov pre projektovanie ich ďalšieho rozvoja). Osobitný interes vyvolal v diskusii referát dr. Hampla, ktorý sa zaobrába řešením, vývojom a perspektívami osídlenia ČSR so závažným teoreticko-metodologickým prinosom.

Vplyv urbanizácie na sieti vidieckych sídiel rozobral prof. Bernát z MLR. Prof. Karceva z MLR sa zaobrala problémom malých miest v súčasnej urbanizácii na príklade krajín juhovýchodnej Európy a doc. Matheika vzhľadom sieti sídiel a administratívneho organizovania územia MLR.

Ďalšie 3 referáty boli venované problematike priemyselných komplexov. Prof. A. T. Chruščov analyzoval dosiahnuté výsledky a perspektívy štúdia teritoriálnej organizácie priemyslu, menovite priemyselných komplexov na území ZSSR. Doc. Z. Demerdžiev venoval sa v svojom referáte agrárno-priemyselnému komplexu Bulharska, jeho geogra-

lickým zvláštnostiam a doc. S. Paczka sa zaoberal problémami novej delimitácie priesmyselných oblastí PLR.

Osobitné postavenie mal referát doc. H. Spitzera o štúdiu dojšdky do zamestnania na príklade Berlína.

Sympózium okrem odbornej časti spinilo závažné úlohy v oblasti organizačnej a spoločenskej. Dohodlo sa, že všetky delegácie predložia svojim nadriadeným školským orgánom návrh na predĺženie činnosti Stáleho seminára univerzitných geografov socialistických krajín, ako aj jeho zaradenie do plánov mnohostrannej spolupráce krajín RVHP. Ďalej bola vytvorená Rada seminára, ktorej členmi sú profesori T. Christov — BLR, Z. Antal — MFR, H. Harke — NDR, A. Cabo — Kuba, V. Kusinski — PER, G. I. Ryčagov — ZSSR, O. Bašovský — ČSSR, pričom predsedom Rady bude vždy ten člen, v ktorého krajinе sa bude konať nasledujúce sympózium (pre r. 1984 — prof. H. Harke, Halle, NDR). Ďalej bol vytvorený Stály sekretariát seminára, ktorého vedúcim je prof. E. N. Percik (ZSSR) a členmi prof. H. Markuse (NDR), doc. V. Karceva (MFR), doc. S. Paczka (PLR), doc. Z. Demeržiev (BLR), doc. Ch. Mateo (Kuba), doc. J. Strauchmanis (ZSSR) a doc. V. Gardavský (ČSSR).

Po spoločenskej stránke treba vyzdvihnuť mimoriadne vysokú úroveň podujatia. Pracovníci katedry ekonomickej a regionálnej geografie KU Praha pod ideovým vedením doc. V. Gardavského a organizačným zabezpečením zo strany doc. Kašpara vykonali neobyčajne záslužný čin zorganizovaním tohto seminára. Účastníci mali možnosť nielen v peknom prostredí Liblfc venovať sa tvorčej práci a diskusií, za čo iste patrí i vdaka ing. V. Vahalovi, DrSc. — riaditeľovi Geografického ústavu ČSAV, ale aj prof. F. Fabiánovi — dekanovi prírodrovedeckej fakulty UK Praha, ktorý ocenil družobnú spoluprácu, hlavne s Geografickou fakultou MGU, a pozdravil všetkých prítomných. Účastníci mali ďalej možnosť navštíviť koncert klasickej hudby v pražskom Karolínu a exkurziu do oblasti Mělníka. Zvlášť srdcenné a sympatheticé bolo prijatie účasníkov seminára viceprimátorom Prahy a veľmi poučná prehliadka a výklad k dejinám stredovekej Prahy a Pražskej radnice. Práca seminára bola zakončená exkurziou do Útvaru hlavného architekta Prahy.

Sympózium prispelo nielen k plneniu vedecko-výskumných úloh vysokých škôl v socialistických krajinách, ale aj k utuženiu priateľstva medzi geografmi socialistických krajin a k reprezentácii našej socialistickej vlasti.

Oliver Bašovský

Seminár Ochrana krasových oblastí a životného prostredí v Lipovci 1983. Ve dňach 28.—30. 10. 1983 sa konal v Lipovci v Moravském krasu seminár o ochrane krasových oblastí a životného prostredí. Seminár usporádala Česká speleologická společnosť a vtedy členom této Společnosti se jej zúčastnili i pracovníci správ chránených krajinných oblastí, vysokých škol, ČSAV a ďalších institúcií. Za UJEP bol pôstojen prorektor, akademik J. Štelcl. Jednání se zúčastnili i zahraniční hosté z Polska a SSSR.

Jednání semináre zahájil miestopredseda ÚV ČSS doc. Demek. Úvodem bol priečten souborný referát dr. J. Jakála, CSc., z Geografického ústavu SAV Problémy ochrany krasových oblastí Slovenska a byly promítaný užívané diapozitivy znázorňujúce problémy ochrany životného prostredí v krasových oblastech SSR. S referátom Ochrana podzemných krasových jevov vystoupil pracovník správy CHKO Moravský kras dr. L. Slezák. Na záver prvej časti semináre pôsobil zásadný referát současné problémy ochrany krasových oblastí a životného prostredí v ČSR námestek ředitele SÚPPOP dr. F. Skřivánek.

Večerní program bol venuván promítaní nesmírně cenných historických filmov o Moravském krasu a krasových jevech v ČSSR i súčasných filmov z archívu správy CHKO Moravský kras a Geografického ústavu ČSAV.

Seminár pokračoval 29. 10. 1983 referáty dr. J. Přibyla, CSc., na téma Globální aspekty ochrany krasových oblastí a životného prostredí a jejich význam s názornými diapozitivami z Kuby a Vietnamskej socialistické republiky. Následoval referát vedoucího správy CHKO Moravský kras dr. L. Štefky. Některé problémy ochrany Moravského krasu. Značnou pozornosť vzbudilo vystúpení dr. S. Juránka z Pedagogické fakulty UJEP a doc. ing. V. Labounka, CSc., z Vysoké školy zemědělské v Brně o změnách v zemědělství v Moravském krasu, které mají za účel zabránit dalšímu narušování krasových jevů, zejména krápníkové výzdoby v jeskyních Moravského krasu. Dopolední jednání zakončil referát dr. B. Kovalčka ze správy CHKO Moravský kras Znečištění vod Moravského krasu. V diskusi vystoupili účastníci jednání, mj. i prorektor UJEP, akademik J. Štelcl.

Opoledne byly na seminári predneseny přednášky ing. Š. Šindelářové ze správy

CHKO Český kras o problémech životního prostředí v CHKO Český kras, dr. Z. Bauero-vé z Ústavu pro výzkum obratlovců ČSAV o krašu jako životním prostředí živočichů, dr. E. Maděry — člena ÚOK pro výchovu CSS o stavu ochrany krasových a pseudo-krasových jevů v horninách střední a jižní části série Branné, dr. V. Kahleho z ČSS o možnostech současné analytické chemie při kontrole znečištění krasu a Pavla Samuela z KSSPOP v Brně o problémech ochrany krasu Pavlovských vrchů.

Na závěr této časti vystoupil doc. Demek se shrnujícím referátem o některých problémech ochrany přírody a životního prostředí v krasových oblastech. Vyzvedl zejména rozdíly v teorii a praxi ochrany velkoplošných krasových území jako jsou CHKO Moravský kras, Český kras a Palava a ochrany drobných krasových výskytů. V bohaté diskusi byl vyzvednut význam semináře pro ochranu přírody a životního prostředí krasových oblastí i další činnost České speleologické společnosti na tomto useku.

Seminář byl uzavřen 30. 10. 1983 exkurzí po CHKO Moravský kras, kterou organizovali pracovníci správy CHKO pod vedením dr. L. Štefky. Účastníci se seznámili s problémy ochrany krasových jevů v okolí Holštejna, kde výklad podal vedoucí místní ZO ČSS J. Moučka. Poté pracovníci správy CHKO Moravský kras předvedli na Ostrovské plošině problémy vznikající zemědělským obděláváním tohoto území, zejména jevy urychlené eroze půdy, zasypávání závrtů, skládky odpadů ap. Následující lokalitou byl Ostrovský žleb s jeskyní Balcarou. Pozornost byla věnována problému ničení krápníkové výzdoby, která je podle vysledků měření pracovníků správy CHKO ve zpřístupněných jeskyních redukována na 70 až 50 % původního stavu.

Exkurze pokračovala do Rudic, kde podal výklad o těžbě dr. L. Slezák. Dále účastníci navštívili jeskyni Býčí skálu a Josefovské údolí, kde s problémy střední části Moravského krasu účastníky seznámil předseda KV ČSS M. Kubeš. Exkurze byla zakončena prohlídkou jednotlivých stanovišť naučné stezky Říčky, kterou zřídila správa CHKO Moravský kras ve spolupráci s dalšími organizacemi v jižní části Moravského krasu. V jeskyni Švédův stůl měli účastníci možnost přímo poznat problematiku ochrany krasových území, když si skupina nezodpovědných návštěvníků v jeskyni rozdělala oheň. Byly zjištěny i stopy výkopů amatérských archeologů v jeskyni.

Krasové oblasti jsou vzhledem ke svým geomorfologickým i hydrologickým zvláštnostem mnohem citlivější k narušení přírodních podmínek než jiné oblasti našeho státu. Všechny krasové oblasti jsou chráněny státem, přesto v nich neustále dochází k narušování přírody hospodářskou i další činností naší společnosti. Seminář ukázal nutnost jednak zvýšení ochrany krasových oblastí před narušováním a jednak zvýšení sledování těchto změn odborníky — geografy, geology, biology, speleology a archeology.

Jaromír Demek

Z P R Á V Y Z Č S G S

Knihovna Československé geografické společnosti, která je umístěna v budově Geografického ústavu ČSAV v Brně, je zpracována do takového stavu, že je schopna výpůjční služby. Na všechna geografická pracoviště v ČSSR byl rozesán bibliografický soupis časopisů, které tvoří nejhodnotnější fondy knihovny naší Společnosti.

Pro zavedení normálního knihovnického režimu byl vypracován a schválen Vý-půjční řád, který otiskujeme pro informaci členům ČSGS i posluchačům geografie, kterým může knihovna sloužit.

Výpůjční řád knihovny Čs. geografické společnosti při ČSAV:

1. Knihovna Čs. geografické společnosti při ČSAV je umístěna v místnostech Geografického ústavu ČSAV v Brně, Mendlovo náměstí 1.
2. Právo vypůjčovat si literaturu z této knihovny mají
a) členové Čs. geografické společnosti při ČSAV,
b) členové Slovenské geografické společnosti při SAV,

- c) studenti geografie odborného i učitelského studia, kteří se prokáží platným dokladem o studiu na vysoké škole.
3. Čtenář, který si půjčuje, vyplní přihlášku čtenáře. Při každé výpůjčce vyplní a podepíše vypůjčovatel výpůjční list (výpůjční stvrzenku) a ručí za knihy (časopisy) a jejich řádné vrácení.
4. Výpůjční lhůta
- a) knihy 1 měsíc,
 - b) celého ročníku časopisu 1 měsíc,
 - c) jednotlivých čísel časopisu 2 týdny.
5. Vypůjčovatel ručí za řádné vrácení knihy nebo časopisu. Při poškození nebo ztrátě, ať byla během výpůjčky zaviněna kýmkoli, je vypůjčovatel povinen škodu nahradit nepoškozeným stejným dílem. Není-li to možné, dá knihovna na jeho náklad pořídit kopie.
 6. Po uplynutí výpůjční doby bude vypůjčovatel písemně upomenut o vrácení knihy nebo časopisu.
 7. Nevráti-li půjčenou literaturu do 3 týdnů po upomínce, zastaví se mu možnost využívání do doby vrácení.
 8. Právo půjčovat může být kdykoli odvoláno, nedodržuje-li vypůjčovatel výpůjční lhůty, vrací knihy či časopisy poškozené nebo je půjčuje dalším osobám.
 9. Knihovník vede evidenci o počtu výpůjček.
 10. Tento výpůjční řád byl schválen dne 25. října 1983 předsednictvem hlavního výboru Čs. geografické společnosti při ČSAV a platí od 1. listopadu 1983.

Seminář O problémech marxistické geografie Jevany 1983. Ve dnech 29. a 30. 11. 1983 uspořádala středočeská pobočka Československé geografické společnosti z pověření hlavního výboru Společnosti seminář O problémech marxistické geografie. Uspořádání semináře bylo splněním jednoho z usnesení XV. sjezdu československých geografií v Brně v roce 1981. Seminář byl rovněž vhodně spojen se školením ústředních lektorů v rámci přípravy k zavedení nové československé výchovně-vzdělávací soustavy na gymnázích. Počet účastníků tak dosáhl téměř 50 geografií.

Seminář zahájila dne 29. 11. 1983 předsedkyně středočeské pobočky a hlavní organizátorka semináře dr. Marie Muchová. Úvodní referát věnovaný rozboru základních pojmu teoretické geografie přednesl doc. dr. Jaromír Demek, DrSc. Dr. R. Wokoun přednesl společný referát s dr. A. Hynkem, CSc., věnovaný současným otázkám struktury geografie, zejména pochodům integrace a desintegrace v geografii. J. Vencálek referoval o geografii obyvatelstva ve výchovně-vzdělávacím procesu. Se zájmem byl vyslechnut dobrě připravený a dokumentovaný příspěvek dr. Miloše Drápala o národnostní otázce v dílech klasiků marxismu-leninismu. Soubor referátů prvního dne uzavřelo vystoupení doc. dr. J. Pecha, CSc., o potenciálních možnostech fyzické geografie v komunistické výchově.

Uvedené referáty vyvolaly rozsáhlou diskusi. V diskusi se hovořilo o výuce životního prostředí (s. Hladká a s. Vomáčková), otázce národa a národnosti (s. Hampl), problémech regionální geografie jako vědy i vyučovacího předmětu ve škole (dr. Charvát, dr. Šupka) a dalších problémech obsažených v přednáškách.

Následující den 30. 11. 1983 zahájil pokračování semináře dr. Josef Brinke, CSc., zasvěcenou přednáškou o problémech politické geografie a jejím uplatnění ve výchovně-vzdělávacím procesu v geografii. Na tuto přednášku navázal doc. dr. Libor Krajíček, CSc., referátem o geografii výroby ve výchovně-vzdělávacím procesu, v němž vyzval právě hlediska marxistické geografie. Velmi zajímavý byl i závěrečný referát doc. dr. Václava Kašpara, CSc., o vybraných problémech regionální geografie rozvojových zemí ve výchovně-vzdělávacím procesu.

Po referátech opětne následovala diskuse. Byla zaměřena nejen na teoretické otázky současné světové a naší geografie, ale i na praktickou aplikaci marxistické geografie ve výchovně-vzdělávacím systému naší školy. Znovu se objevily v diskusi některé otázky trendů rozvoje marxistické geografie, otázky postavení regionální geografie ve škole (doc. Venig), životního prostředí (dr. Štulc, doc. Krajíček) i důvody pro vymezení politické geografie jako samostatné dílně geografické vědy (doc. Demek).

Seminář uzavřel místopředseda hlavního výboru Československé geografické společnosti doc. Demek zhodnocením průběhu semináře a poděkováním organizátorům tohoto užitečného setkání — středočeské pobočce Společnosti a jmenovitě dr. M. Muchové.

Seminář názorně ukázal, že naše geografie se zabývá otázkami rozvoje teorie marxistické geografie i didaktické transformace vědeckých poznatků. Současně byla potvrzena skutečnost, že mezi českými geografy je zájem o teoretické otázky oboru i o nové trendy současné geografie. Přitom však je zřejmé, že zůstává stále řada otázek, o nichž lze a je třeba diskutovat v zájmu dalšího rozvoje marxistické geografie u nás a ujednocení názorů našich geografů. Setkání v Jevanech proto bylo velmi užitečné.

Jaromír Demek

Seminář Geografie v oblastním, územním a ekologickém plánování. Seminář byl svolán do Lipovce (okres Blansko) na 10.—12. ledna 1984 sekcí pro socioekonomickou geografii při hlavním výboru ČSGS z podnětu minulých dvou seminářů této sekce v roce 1981 (Alšovice) a 1982 (Loutí). Pozváno bylo celkem na 70 odborníků regionálně plánovací praxe a řízení; vlastního jednání se zúčastnilo 52 geografů, z čehož polovinu tvořili zástupci praxe, druhou vysokoškolští pedagogové. Cíle semináře přehledně shrnul doc. Gardavský, předseda hlavního výboru ČSGS, svým úvodním slovem:

1. Na půdě ČSGS dát prostor geografům plánovací a řídící praxe pro vzájemnou informaci o obsahu a metodách práce při řešení konkrétních úkolů regionálního (uzemního a oblastního) plánování.
2. Využít fóra semináře pro názorovou konfrontaci odborníků praxe a vysokých škol, která by měla posloužit k prohloubení zpětné vazby mezi potřebami regionálně plánovací praxe a odbornou vysokoškolskou přípravou geografů s cílem využití poznatků pro úpravu studijních plánů neučitelského studia geografie od 1. 9. 1985.
3. Zhodnotit současný stav využití geografie v činnostech spojených s regionálním plánováním.
4. Posoudit stav odborné i výchovně politické přípravy geografů z hlediska praxe různých pracovišť.
5. Aktivizovat sféru geografů řídící a plánovací praxe pro jednání XVI. sjezdu ČSGS.

Vstupní vystoupení doc. Krajíčka bylo zaměřeno na podání informací o současně platných studijních plánech neučitelského studia v ČSR a SSR. Podstatné je, že geografie je jediný studovaný obor s odlišnými studijními plány univerzitního studia. Nové návrhy směřují k opětnému sblížení fyzické a socioekonomickej geografie ve směru sblížení dosavadních specializací. K tomuto vystoupení dopoledního jednání byla živá diskuse, z níž vyplynula nutnost stabilizace nomenklatury absolventů jako předpokladu fixace představ o určité specializaci geografů v praxi.

Celé další jednání semináře bylo zaměřeno především na diskusi účastníků. Vystoupení jednotlivých referentů mělo charakter spíše základní informace o pracovišti a obsahovalo následující údaje:

- a) funkce pracovišť a zařazení geografů na různých typech řešených problémů;
- b) používané pracovní metody a ukázky pracovních postupů;
- c) podíl geografů na prognostické činnosti;
- d) zhodnocení geografického vzdělání z hlediska řešených problémů;
- e) návrhy témat pro příští setkání geografů praxe a vysokých škol.

Odpolední jednání 10. 1. zahájil dr. Beták z České plánovací komise (odbor oblastního plánu). Shrnl činnost geografů v ČPK na řešení problémů střednědobých plánů a dlouhodobých koncepcí rozvoje oblastí (krajů). Zabývají se nejvíce oblastními plány rozvoje krajů, pracemi na rozvoji osídlení a aglomerací, optimalizací využití přírodních zdrojů, řízením a plánováním migrací a problematikou terciéru. Vystoupení dr. Havlíčka a dr. Mikuly byla zaměřena na využití geografie v multidisciplinárním oboru územního plánování a jejich předpokladech a omezeních. Dr. Mikula upozornil na plány a akce ochrany životního prostředí a problémy řízení této sféry v územně plánovací činnosti (upozornil zároveň na nepřesnost názvu ekologické plánování, které pořadatelé vložili do záhlaví semináře).

Jednání 11. 1. zahájil dr. Jeřábek (oblastní odbor Severočeského KNV), který seznámil přítomné s plánem rozvoje kraje v 8. pětiletce a s problémy sestavení plánu. Dr. Kühnl (katedra ekonomické a regionální geografie PřFUK) seznámil přítomné s vývojem aplikovaného výzkumu na KERG v posledních dvaceti letech. Zatímco z počátku (v polovině 80. let) katedra zpracovávala difiční studie menších územních celků, na něž navázaly studie větších komplexů, zaměřené hlavně na problematiku osídlení, byly od poloviny sedmdesátých let zpracovány významné studie pro celou ČSR (sociálněgeografická regionalizace ČSR), zčásti ve spolupráci s Terplanem (Generel národních výborů základního stupně). Od počátku 80. let KERG s Terplanem spolupracuje na úkolu Urbanizace ČSR, kde se stala autorem koncepce a zároveň koordinátorem

činnosti krajských urbanistických středisek na tomto úkolu. V perspektivě jde o po-kračování na úkolu Systém osídlení ČSR.

Aplikaci geografie v územně plánovací praxi se ve svých příspěvcích zabývalo dalších šest referentů z pěti pracovišť. Také k této problematice byla velice zajímavá a živá diskuse, z níž hlavní výstupy jsou formulovány v závěrech.

Dr. Bartušek a dr. Matyáš (Terplan) charakterizovali zaměření práce geografů v Terplanu a předvedli zúčastněný řadu zajímavých studií a mapových materiálů. Vídí činnost geografů Terplanu jednak v dílech analýzách (obyvatelstvo, osídlení, složky přírodního prostředí), nebo v syntéze při formulování záměrů dalšího rozvoje velkých územních celků a hlavně v tzv. lokalizačních studiích.

Dr. Haviar (Urbion — pracoviště Banská Bystrica) podal informaci o činnosti pracoviště a hlavních řešených úkolech (územní plány Nízkých Tater, Oravské přehrady a některých dalších, prognóza městských prostorů).

Dr. Matějka (odbor výstavby a územního plánu Středoč. KNV) shrnul činnost geografů pracoviště na pořizování územně plánovací dokumentace různých stupňů a upozornil na hlavní problémy, které se vyskytují: povolování individuální bytové výstavby mimo střediska, problémy s rekreací a chalupařením, ochranou prostředí atd.

Dr. Poštolka (Stavoprojekt Liberec) upozornil na některé nepřesnosti v ūkole Urbanizace ve vymezení a klasifikaci středisek. Dále doporučil věnovat maximální pozornost teoretickému výzkumu sféry občanské vybavenosti. Ve výuce geografie upozornil na nedostatky ve využívání VPT, terminologickou rozdílnost a nutnost využívat zkušenosť územního plánování NDR a PLR. Také doporučil provést soupis absolventů geografie a konfrontovat jej s představami teoreticky správného rozmístění v institucích řízení a zpracování regionálních plánů.

Dr. Štochl a dr. Matějková (Krajský projektový ústav Praha) vyložili metodiku a výstupy z redukce středisek osídlení ve Středočeském kraji. Upozornili na nutnost kompromisu při aplikaci teoreticky podložených závěrů v praxi.

Dr. Čtrnáct (FSÚ Praha) zahájil své vystoupení konstatováním, že k 31. 10. 1983 pracuje v ČSR na 420 geografů (v mimoškolské sféře). Zaměřil se na možnosti využití geografů ve FSÚ a ČSÚ (občanská vybavenost, svodné skupiny, zpracování regionálních analýz). Dále podal zajímavé informace o sčítání 1980, využitelnosti dat a některých nereálných požadavcích na přesnost a třídění výsledků sčítání.

Ve večerním jednání podal informaci o využití geografie v práci Výzkumného ústavu výstavby a architektury dr. Ryšavý. Témata výzkumu jsou zaměřena od mikrostudii sídel a zón k analýzám jedenácti sídelních regionálních aglomerací ČSR. Dr. Ježek (Sociologický ústav ČSAV) informoval o zaměření výzkumu geografů na pracovišti (demografie, migrace, sociální struktury obyvatelstva) a provedeném i připravovaném mikrocensu obyvatelstva ČSR.

12. ledna dopoledne byla věnována pozornost činnosti oddělení ekonomické geografie Geografického ústavu ČSAV. Dr. Řehák informoval o úkolu Socioekonomickego-geografické diferenciace Jihomoravského kraje. Studie byla zpracována koncepcně odlišně pro zemědělství, průmysl a osídlení s občanskou vybaveností a obsahuje doporučení pro řídící praxi. Dr. Toušek dále informoval o napojení Geografického ústavu na řešené úkoly převážně základního (potenciál krajiny, regionální struktury, životní prostředí) i aplikovaného výzkumu (ekologická optimalizace krajiny, Atlas obyvatelstva ČSSR aj.). Blíže o atlasu obyvatelstva informoval dr. Maryáš. Jde o soubor 25 listů pro ČSR a 30 listů pro ČSSR připravených k vydání v letech 1985 a 1986, zpracovávaných automaticky (Digikart).

Na konci jednání byla projednána shrnutí z jednotlivých jednání semináře. Jejich zpracování do výsledných závěrů představuje pouze hlavní výstupy velmi zdařilého semináře, jehož téžitště bylo především v živé a zasvěcené diskusi účastníků o problémech aplikace socioekonomické geografie.

Ivan Bičík

LITERATURA

Jan Buchar: Zoogeografie. 199 str., 91 obr., 1 bar. mapa na předsádce. SPN, Praha 1983. Cena Kčs 27,—.

Od vydání publikace předčasně zesnulého dr. Karla Thona *Úvod do všeobecné zoogeografie* uplynulo plných 76 let, než se na našem knižním trhu objevila druhá samostatná česká učebnice tohoto významného interdisciplinárního oboru. V minulých desetiletích byla mu věnována pozornost jen jako součásti obecných fyzických geografií nebo jako vysokoškolských skript. Doc. RNDr. Jan Buchar, CSc., z přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze připravil nyní učebnici zcela nové, moderní koncepce a vyplnil tak dlouholetou mezeru v naší zoologické i geografické literatuře.

Autor knihu rozdělil do 8 hlavních kapitol. Po krátké předmluvě je první kapitola věnována vymezení zoogeografie, jejímu historickému vývoji a spolupodílu dalších vědních disciplín na jejím formování a obsahu. Ekologicko-zoogeografická struktura biosféry a charakteristika hlavních biocyklů (mořského, limnického a pevninského) jsou námětem druhé kapitoly. Třetí kapitola představuje základní oddíl zoogeografie — nauky o areálu. Jsou zde podány definice všech potřebných termínů a kapitola je doprovázena instruktivními mapkami a schématy. Ve čtvrté kapitole je podáno zoogeografické členění zemského povrchu jednak podle jednotlivých biocyklů a jejich částí, jednak podle tradičních zeměpisných oblastí (palearktické, národní, indomalajské, etiopské, jihoamerické a australské). Protože naše vlast, celá Evropa a většina Asie leží v palearktické oblasti, je této oblasti a jejímu podrobnějšímu členění na podoblasti a provincie věnována po zásluze samostatná (pátá) kapitola. Následující 6. kapitola nazvaná *Dynamická zoogeografie* rozebírá změny v rozšíření živočišstva na Zemi a teorii tzv. faunistických prvků, které představují protiklad kategorie „územní celek“. Jsou to skupiny druhů, u nichž se změny projevují určitými obecnými rysy a uplatňují se vždy v větším počtu členů určité fauny současné. Pojem „faunistický prvek“ je tu definován jako soubor druhů se stejnými vztahy k systému center šíření a refugia. V této kapitole je do naší literatury introdukována řada nových důležitých termínů a nových zoogeografických koncepcí. Rovněž další, 7. kapitola (*Antropogenní zoogeografie*) přináší mnoho nových poznatků o zoogeografických aspektech přeměny mnoha biotopů lidskou činností a také nových a aktuálních pohledů na tuto problematiku. Poslední, 8. kapitolu věnuje autor zoogeografii Československa. Uvádí zde základní struktury fauny ČSSR, věnuje pozornost jednotlivým faunistickým prvkům i zoogeografické rajonizaci území ČSSR a stručně se zmiňuje též o metodě sifového mapování pro potřeby faunistického výzkumu. Na závěr připojuje autor užitečný slovníček pojmu z pomocných vědních oborů, přehled hlavní použité a doporučené literatury a podrobně zpracovaný rejstřík obsahující obecné pojmy i názvy taxonů, a to latinské, české a slovenské.

Kniha je bohatě ilustrována 80 mapkami a dalšími pěrovkami, velmi dobrě nakreslenými akad. malířem B. Holubcem, a 11 fotografiemi různých autorů. Tisk na papíře nevalné kvality je poměrně dobrý. Za sazecký zmetek je nutno prohlásit literaturu (str. 175—176), kde — až na jméno R. Mikyšky — jsou příjmení a zkratky křestních jmen autorů včetně interpunkce vysázena vesměs dohromady bez jakýchkoliv mezer! Ojediněle unikly hrubší jazykové chyby, např. na str. 135: množí se staly kosmopoly; na str. 148: stanoviště jsou obývány apod.; chybnej je psaní stratigrafických pojmu — jmenovitě glaciálů na str. 22 — s velkými počátečními písmeny; méně vhodné je spojení hejno tuleňů — lépe stádo tuleňů, neboť jde o savce atd. Někde je zbytečně užito cizího slova tam, kde český výraz by byl spíše namísto (např. na str. 34: adaptace slouží k lokomoci — proč ne k pohybu?). Popisek k obr. 90 by vyzadoval názornější fotografii, než jaká byla vybrána. Na str. 172 chybí mezi biosférickými rezervacemi ČSSR ještě Slovenský kras. Na téže straně je v posledním řádku zastarálý název Jihoslovenský kras místo současně platného Slovenský kras. Do slovníku na str. 173—174 bylo vhodné zařadit i některé další méně známé termíny, jichž se v textu užívá, aniž jsou definovány, např. abundance, eurytermní aj. Na str. 174 není jasné, co je „zoogeologický systém“. Diskusní je striktní zařazení paleogeografie do geologie (str. 20), ač základem pojmu je „geografie“. Těchto několik drobných a nikterak podstatných připomínek samozřejmě neovlivňuje celkový jednoznačně příznivý pohled na dílo. Za závažnější považuji velký počet tzv. hluchých

bibliografických odkazů. Jsou to odkazy v textu na literaturu, kterou pak v seznamu (na str. 175–176) marně hledáme. Např. jen na str. 138 je 6 odkazů (autor, rok), ale všichni citovaní autoři pak v seznamu literatury chybějí. Jde o šířící se nešvar, který by měl z naší odborné literatury vymýt nejen autoři, ale měly by se o to postarat i nakladatelské redakce. Nemá přece smyslu citovat v textu autora a pak příslušnou práci v bibliografii „utajit“! Případné odůvodnění „úsporou místa“ tu neobstojí.

Vydání této nové a zatím nesporně nejzdařilejší české učebnice zoogeografie je výrazným edičním počinem, který může významně přispět k rozvoji a modernizaci tohoto náročného vědního oboru u nás. Autor plně využil zejména nových poznatků, k nimž dospěla světová zoogeografie po druhé světové válce. Celým dílem se prolná vysoko zasvěcený ekologický přístup k problematice a hledisko sepětí teorie s praxí, jak o tom svědčí vhodné uvádění řady konkrétních příkladů z různých zemí světa. Dokonalé zvládnutí textu vyžaduje sice solidní znalosti ze zoologie, avšak kniha je psána jasným a srozumitelným stylem, takže porozumění látce je tím velmi usnadněno. Knihu doc. J. Buchara lze zařadit k základnímu fondu naší současné geografické literatury a všechno ji doporučit všem geografům, učitelům biologie a zeměpisu i vlastivědným a ochranářským pracovníkům.

Josef Rubín

Josef Brinke: Austrálie a Oceánie. 2. vydání. 296 str., 134 obr., 51 tab., rejstřík. SPN, Praha 1983, Kčs 31,—.

Druhé, přepracované vydání Brinkeho Austrálie a Oceánie vychází v edici příruček pro vysoké školy v nákladu 3000 výtisků právě po dvaceti letech, kdy úspěšné první vydání je už dávno rozebráno. Tehdy, v roce 1963, byla tato původní práce dosť průkopnickým činem, když naši největší znalci geografických poměrů Austrálie J. Daneš a J. Moschelesová se k soubornému knižnímu vydání už nedostali (viz Sborník ČSSZ, 69:342–343).

Pozornost veřejnosti této zdánlivě odlehlé části světa se od té doby silně zvětšila a rozrostla se i australská geografie samotná. Uvedme za mnohé alespoň práce O. K. H. Spate: Australia (328 str., 1968) a N. a A. Learmontha: Regional Landscapes of Australia (493 str., 1979). Také československá zeměpisná literatura je mezičím mnohem bohatší, a to nejen zásluhou J. Brinkeho (Oceánie, spolu s M. Stuchlíkem, Bratislava 1963; ... a znali jen kámen, Praha 1971; Austrálie, Praha 1973; Austrálie a Nový Zéland, text v edici Poznáváme svět č. 9, Praha 1979), ale i orbisovského Zeměpisu světa (Austrálie; Oceánie; oceány, polární kraje, Praha 1964), regionálních prací nakladatelství Svoboda v edici Zeměmi světa (Tišler J.: Nový Zéland 1972, Inovecký F.: Austrálie 1982), či tzv. obchodně ekonomických sborníků Pressfoto (Janíček J.: Austrálie 1975 a Přerovský M. spolu s J. Janíčkem: Nový Zéland 1977).

Nových názorů i početných recentních informací, přicházejících o geografických poměrech v tomto světadílu, který se začíná stále častěji nazývat Oceánie (včetně Austrálie a Nového Zélandu), dokázal autor využívat s přehledem i s potřebným nadhledem. Nové vydání je tak v mnohem bohatší a přesnější a přitom se jeho vcelku vyvážený rozsah prakticky nevzýšil proti vydání prvnímu, což byl zřejmě požadavek nakladatele. Tím nechceme ovšem říci, že by se inovace povedla bez zbytku, nebo že přepracované vydání nemohlo mít vypadat i jinak.

Stát o geologické stavbě australské pevniny a jejího okolí byla zpřesněna, rozšířena a doplněna o strukturní geologickou mapku západopacifické oblasti s bohatou legendou. Škoda, že obdobného rozšíření se nedočkala část o reliéfu a ostatních přírodních podmírkách, mezi nimiž zůstává nejcennější klimatická pasáž. Je to správné, protože právě podnebí, jmenovitě nedostatek srážek, bývá v australském životě i hospodářství často limitujícím faktorem. Modernizace se dostalo i části o nerostném surovinovém bohatství, která je nyní přičleněna ke geomorfologickému přehledu. Nově byla uvedena kapitola o ochraně přírody.

Ještě významnější změn se dočkaly v novém vydání kapitoly z lidské geografie. Ekonomický a politický vývoj byl doplněn zvláště o hodnocení za uplynulé čtvrtstoletí, v němž se výrazně změnily poměry jednak v australském hospodářství, jednak v rozšíření integrace mezinárodní dělby práce se všemi příznivými i nepříznivými důsledky pro Australský svaz.

Autor pečlivě zhodnotil zdroje růstu obyvatelstva i jeho demografické struktury a vhodně upravil zejména část o urbanizaci, jejíž tempa jsou pozoruhodná. Kritizuje na jedné straně imigrační politiku minulých australských vlád a zároveň věcně hodnotí relativně úspěšnou péči o původní Austrálce, jejichž počet stoupá a ještě před kon-

cem našeho století by mohl překročit stav, který byl odhadován na počátku evropské kolonizace.

Novější byly zpracovány vlastní ekonomickogeografické části a zvláště zemědělství se opírá o modernější prameny. Poznámka o mořském rybolovu byla vhodně připojena k živočišné výrobě, i když zůstala jen stručná. V geografii průmyslu se autor snažil prohloubit regionální přehled i naznačit vztahy a problémy. Zdokonalila se řada o geografii dopravy, zvláště automobilové. Navíc byla doplněna doprava potrubní a spoje i kapitolka o zahraničním cestovním ruchu. Dynamicky se rozvinul australský obchod, hlavně pokud jde o styky s Japonskem, Čínou a s dalšími zeměmi v prostoru jižní, jihozápadní a východní Asie. Termín „zpracující“ průmysl je stejně dobrý, jenže kratší, než „zpracovatelský“ průmysl, takže nebylo třeba od něj ustupovat. Podobně nevidíme důvod pro import termínu „vnější hospodářské vztahy“ právě v Austrálii, kde zcela dobře vystačíme s pojmem geografie zahraničního obchodu. Na rozdíl od slovenského „Viktória“ je nejvhodnější český název stále Victoria.

Ve zcela předčlané ekonomickogeografické regionalizaci se autor i nadále přidržuje hranic států Australského svazu. Proto asi nepovažoval za nutné zařadit mapku jejich seskupení.

Podat ve stručnosti výstižnou geografickou charakteristiku tichomořských ostrovů je zřejmě úkol nesnadný a ani druhé vydání zde příliš nepokročilo. Autor se snažil zaregistrovat aspoň množství politickogeografických a ekonomickogeografických změn, k nimž v této části světa neustále dochází, a nově zařadil řadu o vzniku nezávislých států. Samostatně a dobře je podána geografie Nového Zélandu.

Podobně jako v prvním vydání nalezneme rozsáhlou tabulkovou část, která místy nahrazuje nedostatek míst pro textové vyjádření, zvláště v Oceáni. Barevné fotografie byly vypuštěny a počet ilustrací byl doplněn. Ovšem ne vždy vhodně, takže původní fotografie a mapky byly někdy lepší (např. hustota zalidnění nebo rozšíření chovu ovcí v Austrálii).

Závěrem je možno bez obav zopakovat naše hodnocení uvedené ve Sborníku témař před dvaceti lety: V úspěšné sérii regionálně geografických monografií SPN se objevila kniha, kterou vezme se zálibením do ruky každý geograf i mnoho jiných čtenářů literatury o zahraničních zemích a která splní nepochybně své poslání i jako vysokoškolská učebnice.

Miroslav Střída

N. G. Železnova a kol.: Zapasy uzel stran mira. — 167 stran, 19 mapek, 24 tabulek, věcný rejstřík. Nakladatelství Nědra, Moskva 1983.

Publikace přináší souhrn aktuálních informací o zásobách a těžbě jednoho z nejvýznamnějších energetických zdrojů — uhlí. Kolektiv autorů v ní využívá rozsáhlého okruhu pramenů, včetně materiálů konferencí věnovaných energetické problematice. Informace a údaje jsou dovedeny do r. 1979 včetně.

Práce je rozčleněna do dvou částí. V první se autoři soustředují na problematiku novější klasifikace uhlínatých zdrojů podle prozkoumanosti, jak se jich používá ve státech s významnou těžbou uhlí, a informují o návrhu mezinárodně platného třídění zdrojů, jak jej vypracovala 11. Světová energetická konference v Mnichově. Po jednotlivých zemích a kontinentech uvádějí zásoby uhlí k r. 1980. V závěru 1. části je uveden přehled těžby uhlí podle jednotlivých zemí v letech 1965—1979. (Omylem na str. 49 uveden pro r. 1979 údaj za ČSSR i u Švédska.)

Druhá část je věnována regionálnímu přehledu zásob uhlí podle jednotlivých kontinentů a v nich podle jednotlivých zemí. O podrobnosti tohoto přehledu svědčí skutečnost, že jsou zde uvedeny i údaje např. za Dánsko, Irsko, Nepál apod. Pro řadu zemí je textová část, charakterizující uhlínaté pánve, doplněna mapovým schematem zachycujícím jejich územní rozložení.

Tato příručka je velmi dobrým pramenem nejen pro specialisty z řad ložiskových geologů, ale vitaným zdrojem aktuálních informací pro geografy.

Libor Krajiček

W. Lauer, P. Frankenberg: Untersuchungen zur Humidität und Aridität von Afrika. (Studie humidity a aridity Afriky.) Bonner Geographische Abhandlungen ISSN-0373-0468. Bonn 1981, Ferd. Dümmlers Verlag, 127 str., 22 obr. (z toho 5 regresních diagramů), 2 tabulky a 1 tabelární příloha, 4 mapy v příloze.

Jak určit evapotranspiraci reálné krajiny, není-li k dispozici dostatek přímých měření? Tuto otázkou se autoři studie pokouší řešit v makroklimatickém měřítku na příkladu afrického kontinentu. V úvodu publikace zavádějí pojem potenciální evapotranspirace reálné krajiny, chápáný jako evapotranspirace krajinného celku za předpokladu optimálního zásobování vodou, tedy zásobování takovým minimálním množstvím vody, které ještě umožňuje generativní vývoj rostlinstva. Tento pojem je stavěn do protikladu k potenciální evapotranspiraci (dále PET) vycházející z „normované“ krajiny rovnomořně pokryté stejnou vegetací a s neměnnou transpirací během roku, jak ji chápe Thornweite.

V první části publikace se autoři pokusili stanovit potenciální výpar (dále PV) z volné hladiny, který je základem pro určení PET reálné krajiny. Uvádějí nový empirický vztah pro PV z volné vodní hladiny; definují ho jako součin ekvivalentní teploty a sytostního doplňku. Domnívají se, že zavedení ekvivalentní teploty (teploty, jaké by nabyl vzduch při uvolnění latentního tepla po kondenzaci vodních par v něm obsažených) do vztahu pro PV je fyzikálně opodstatnější než dosazování naměřené teploty vzduchu, jak uvádí např. Konstantinov (1968). Ekvivalentní teplota má totiž užší souvislost s radiační bilancí, na které PV značnou měrou závisí. Určitým nedostatkem se může jevit fakt, že při určování sytostního doplňku se bere v úvahu tlak nasycených vodních par při teplotě vzduchu ve 2 m nad zemí, zatímco pro určení výparu by bylo vhodnější uvažovat tlak nasycených par při teplotě povrchu, na němž dochází k výparu (Tomlain 1979). Jak autoři psí, zjištěný vztah nedosahuje fyzikální přesnosti, která je u vztahů jiných badatelů, např. Penmana (1948), nebo Budyka (1971). Má ale naopak tu přednost, že je díky své jednoduchosti použitelný pro mnoho klimatických stanic. Korelace vypočtených hodnot a hodnot naměřených americkými výparoměry Clas-A-pan dává uspokojivé výsledky. Vztah pro PV aplikovali autoři pro 500 klimatických stanic v Africe a na základě výsledků nakreslili mapu tzv. klimatické hydrologické bilance (rozdíl srážek a PV z vodní hladiny). Z mapy je patrné, že části některých oblastí bujně vegetace (např. subtropických lesů) mají negativní klimatickou hydrologickou bilanci (dále HB).

Druhá kapitola se zabývá určením PET krajiny redukcí PV z vodní hladiny pomocí klouzavého parametru. Model redukčního parametru má zachytit vliv fyzickogeografického prostředí na výpar, přičemž jsou uvažovány např. tyto faktory: poměr mezi povrchem pokrytým a nepokrytým vegetací, druh porostu, proměnnost transpirace, albedo. Hlavním indikátorem pro určení redukčního parametru nejsou ostatní uvedené faktory měřeny. Z vypočtených hodnot PET krajiny byla sestavena mapa geokologické HB (rozdíl srážek a PET krajiny), která lépe než klimatická HB vystihuje fyzickogeografickou tvářnost krajiny (např. pásmo subtropických lesů na alžírském pobřeží se tak jeví jako mírně humidní). Ve srovnání s klimatickou HB ukazuje mapa geokologické HB zúžení nejaridnějších oblastí a jejich přesun z pouští do savan. Maximální hodnoty PET krajiny vystupují totiž na místech, kde se shodují dobré klimatické podmínky pro výpar s dostatečnou vegetací.

Náplní třetí kapitoly je roční chod hydrologické bilance stanovené různými metodami pro území Tanzanie, Ugandy a Keni. K tomu účelu se zjišťovalo, které měsíce v roce jsou na daných stanicích: a) klimaticky humidní (srážky větší než PV z vodní hladiny), b) klimaeukologicky humidní (srážky větší než PET určená pomocí pevného redukčního parametru), c) geoekologicky humidní (srážky větší než PET stanovená podle konceptu autorů studie). Získané údaje byly podkladem pro mapky izohygram (spojnic míst se stejným počtem humidních měsíců v roce).

V závěru autoři shrnují hlavní teze studie a srovnávají je s výsledky jiných prací s podobnou tematikou.

Publikace přináší velmi dobrou metodu, jak lze pomocí několika málo měřitelných veličin určit pro mnoho klimatických stanic potenciální výpar, který dostatečně respektuje fyzickogeografické podmínky prostředí a umožňuje vytvoření aridních a humidních regionů v souladu s vyskytující se vegetací. Stává se tak významným geografickým příspěvkem k potřebám praxe, neboť podrobná znalost prostorového rozložení hydrologické bilance nabývá stále většího významu, a to nejen pro africké státy.

(Literatura citovaná v recenzi: Budyko M. I. 1971: Klimat i žizn. Gidrometeoizdat, Leningrad; Konstantinov A. R. 1968: Isparenie v prirode. Gidrometeoizdat, Leningrad; Penman H. L. 1948: Natural Evaporation from open water, bare soil and grass. Proceedings of the Royal Society A, 193, s. 120–145; Tomlain J. 1979: Metody určovania potenciálneho a skutočného výparu z povrchu pôdy. Meteorologické zprávy, 32, N°2, s. 72–77).

Milan Kameník

Viktor Krupa, Jozef Genzor, Ladislav Drozdík: Jazyky sveta. Malá moderná encyklopédia, Obzor, Bratislava 1983, 512 str., Kčs 45,—.

Tři přední slovenští filologové zpracovali tuto rozsáhlou a v naší odborné literatuře zatím ojedinělou příručku, na niž je třeba upozornit i naše geografi. S autory je nutno plně souhlasit, když uvádějí, že alespoň přibližná znalost jazykové mapy světa je neodmyslitelnou součástí všeobecného vzdělání. Přesto však učební osnovy našich středních škol nevěnují této problematice téměř žádnou pozornost. Kromě filologických směrů se to týká i našich vysokých škol a tím spíše i naši geografie, kde problematika geografie jazyků je otázkou zcela okrajovou. Proto ani v našich učebnicích geografie nenajdeme uspokojivé informace.

Recenzovaná publikace je určena pro široký okruh čtenářů, kteří mají alespoň průměrné filologické vzdělání a chtějí si prohloubit znalosti o jazyčích světa a orientovat se v labyrintu živých i mrtvých jazyků všech světadílů. Z rejstříku jazyků na konci knihy vyplývá, že autoři jich v knize uvádějí — ať už v podrobnějších charakteristikách nebo jen ve zmínkách — celkem asi 3200! Je třeba říci, že takováto kniha je ojedinělá i v měřítku celosvětovém.

Úvodní poměrně stručná kapitola se zabývá problematikou klasifikace jazyků, ale čtenář se v ní doví i o funkci, zvukové povaze, základních jednotkách, slovní zásobě, o původu a společenské funkci jazyka. Převážná část rozsahu knihy je však věnována charakteristikám jednotlivých jazyků, a to podle jazykových rodin, skupin a podskupin podle jejich příbuznosti. Je uvedeno celkem 20 různě velikých a rozvětvených jazykových rodin, kromě toho jsou zvláštní kapitoly v závěru věnovány přirozeným hybridním jazykům (tzv. pidginy a kreolské jazyky aj.) a jazykům umělým.

U každé jazykové rodiny nebo skupiny je znázorněno na jedné či několika mapách geografické rozšíření. Černobílé provedené mapky jsou názorné a dostačující, přestože geograf má k dispozici nebo alespoň zná vynikající sovětský Atlas narodov mira (1964). U mapek orientovaných na výšku stránky jsou vysvětlivky vesměs orientovány na šířku stránky, a to by mohlo vést k nesprávnému výkladu použitých šraf. Čtyřbarevná mapa jazykových rodin a skupin v příloze je ovšem příliš schematická a v daném měřítku by umožňovala podstatnější a pečlivější zpracování (působí téměř plakátovým dojmem).

V textové části je u každé jazykové skupiny nebo i jednotlivých jazyků uvedeno slovně číselné i geografické rozšíření, dále je uveden vývoj jazyka, jsou charakterizovány hlavní gramatické zvláštnosti včetně hláskového složení, dialektologické rozdíly a u nejvýznamnějších jazyků najdeme i příklady slov převzatých do slovenštiny. Text vhodně ilustruje i ukázky různých písem, především u jazyků, jež neužívají latinky. Čtenář uvítá v závěru knihy slovníček hlavních lingvistických termínů, seznam všech států světa s udáním úředních či státních jazyků (podle stavu k r. 1978), přehled počtu lidí hovořících jednotlivými jazykovými rodinami a skupinami a soupis jazyků světa podle počtu uživatelů (jsou uvedeny všechny jazyky, jimiž hovoří více než jeden milion lidí). I tyto poslední údaje jsou uvedeny podle dat k r. 1978.

Kniha Jazyky světa je průkopnickou prací v naší literatuře, která podává k dané tematice encyklopedickou formou stručně, ale při tom bohaté, zasvěcené a spolehlivé informace. Za to je třeba autorům poděkovat a knihu doporučit i geografům, pokud s touto tematikou přijdou do styku.

Václav Král

Hubert Kříž: Hydrologie podzemních vod. Academia, Praha 1983, 292 stran, 99 obr., 1 skl. mapa, cena Kčs 35,—.

Knižní publikace RNDr. Huberta Kříže byla schválena jako vysokoškolská učebnice pro studenty přírodovědeckých fakult vysokých škol. Její zaměření je však širší, uplatnění najde jistě i u pracovníků výzkumných organizací a řídící sféry hospodaření s podzemními vodami. Autor se snažil postihnout celý obsah pojmu hydrologie podzemní vody s omezením na kvantitativní hledisko. Žádoucí větší zdůraznění vazeb kvantitativní a kvalitativní složky režimu podzemní vody je patrně nejzávažnější připomínka ke koncepci knihy.

Ve třinácti základních kapitolách (Náplň, vývoj a metody hydrologie podzemních vod, Charakteristika a klasifikace podzemních vod, Rozdělení a oběh vod na Zemi, Zásoby a zdroje podzemních vod v ČSSR, Doplňování zásob podzemních vod, Vztahy mezi podzemními a povrchovými vodami na souši a vodou v mořích, Pozorování podzemních vod, Režim podzemních vod, Vydatnost jímacích objektů, Regionalizace podzemních vod, Prognózy podzemních vod, Ohrožení podzemní vody činností člověka, Ochrana

na podzemních vod) je podán srozumitelnou formou bez újmy na odbornosti výkladu přehled náplně této vědní specializace včetně vzájemné návaznosti jejích složek. Ve zpracování je patrný velmi dobrý autorův přehled o tematice, zahrnující literární rešerší prakticky až do doby vydání díla. Čtenářům se zájmem o prohloubení znalostí v některé ze specializovaných složek by další studium usnadnil přehled (nebo odkazy) příslušné základní literatury.

S ohledem na rostoucí význam tematiky snad mohla být řešeji pojata i stat o změnách režimu podzemní vody antropogenními vlivy, mezi něž jsou v knize zahrnutý změny ve způsobu zemědělského obhospodařování, začínající se projevovat až v regionálním rozsahu.

Úprava a uspořádání publikace je na dobré úrovni. Přece jen se však nepodařilo odstranit několik nepřesných označení (např. u rovnice 2 a 5), popř. odvolávek, které by mohly při samostatném studiu ztěžit pochopení látky. Kladem jsou četné ilustrativní přílohy a vzory výpočetních a zpracovatelských postupů.

Svým zaměřením a způsobem zpracování vyplňuje kniha mezeru, která dosud byla v naší hydrologické literatuře. Bude bezesporu patřit mezi zdařilé a žádané publikace. Obávám se proto, že náklad 1500 kusů bude rychle vyčerpán.

Miroslav Kněžek

Zdeněk Misař et al.: Geologie ČSSR I. Český masív. SPN, Praha 1983, 335 str., 127 obr., Kčs 33,—.

Státní pedagogické nakladatelství v Praze vydalo učebnici, jaká už dlouho byla potřebná. Dosud neexistovala v češtině kniha, která by popsala jednak dosti zevrubně naše státní území a přitom vzala v úvahu, že základem popisu je alespoň schematicovaný obraz. To se v této publikaci stalo skutekem (obsahuje celkem 127 obrázků). Kromě toho se poprvé naše regionální geologie opírá o dvě velmi podnětné novinky. Jednak jde o časové členění do geotektonických cyklů, o něž se opírájí autoři při popisu různě starých regionů, jednak jde o poznání role hlubinných zlomů, kterým je věnován nejen slovní popis, ale i řada obrázků, které umožňují bližší určení hlavních poruchových linii. Konečně předností knihy je její přiměřený rozsah; na 335 stranách včetně rejstříku je načrtnut v úvodních kapitolách základní obraz Českého masivu včetně regionálního rozdělení, v hlavní části jsou pak podrobně popsány jednotlivé oblasti. Jako v každém novém díle více autorů i zde lze najít jisté nedůslednosti, vedle několika drobných chyb tiskářských, ale v novém vydání, které by nemělo na sebe dát příliš dlouho čekat (náklad byl jen 4000 výtisků) lze se nadít, že po doplňujících zásazích se z knihy stane ještě výraznější příklad k modernímu popisu i jiných regionů Evropy.

Radan Květ

MAPY A ATLASY

Kapesní atlas světa. Geodetický a kartografický podnik, n. p., Praha 1983, 10. přepracované vydání, 238 stran, 85 map, 12 000 názvů v rejstříku, cena Kčs 20,—.

Po šestileté odmlce vydal Geodetický a kartografický podnik v Praze další, v pořadí již 10. vydání populárního Kapesního atlasu světa. Tato recenze je zaměřena na sledování změn ve srovnání s předcházejícím vydáním, které bylo recenzováno ve Sboru ČSGS, 84, 1979:2:171—173.

V uvedené recenzi byla kritizována textová část ekonomickogeografického a demografického obsahu. Kritizované pasáže jsou v nynějším vydání, díky zodpovědnému přístupu autorů, beze zbytku odstraněny, ať už jde o aktualizaci dat, pořadí zemí ve světovém žebříčku nebo zařazení všech důležitých ukazatelů.

Recenzované vydání doznaло celou řadu významných změn:

1. Nově byla zařazena mapa souhvězdí viditelných nad jižním obzorem ve čtyřech ročních obdobích a velmi názorné schéma sluneční soustavy (velikost planet a jejich vzdálenost od Slunce) — na úkor méně důležité mapky Marsu. Atlas byl dále rozšířen

o jeden mapový list díky rozdelení území USA do 2 map v měřítku 1 : 15 000 000 (dosavadní měřítko 1 : 25 000 000). Tento zásah umožnil vypustit doplňkové mapy Floridy, okolí New Yorku a Velkých jezer. Do atlasu byly nově zahrnuty podrobnější dodatkové mapky některých geograficky atraktivních území — Hongkongu a Macaa (19a), Vancouveru a okolí (33a) a měst — Prahy (7a), Moskvy (17b), New Yorku (32a).

2. Rovněž původní mapy doznaly řady změn; účelně byl doplněn jejich obsah (při zachování jejich přehlednosti); u fyzickogeografických map byla použita nová barevná škála, umožňující plastičtější představu o reliéfu, a u politických map byly použity nové barevné odstíny pro znázornění územního vymezení jednotlivých států. Změny konstatujeme rovněž ve znázornění administrativního členění jednotlivých států — hranice krajů, resp. provincí byly vypuštěny u Norska, Švédská, Fínska a Mongolska, a naopak byly doplněny u států „zajímavějších“ (historicky, etnicky aj.) — Řecka a Nigérie. K aktualizaci došlo u Španělska, kde bylo 50 provincí nahrazeno 14 autonomními oblastmi (dnes je jich už 17).

3. Nově byly přepracovány vstupní části k jednotlivým světadílům a celosvětové přehledy. Souhrnně lze tyto charakteristiky označit za maximálně přehledné a výstižné. Velmi cenné jsou především údaje ekonomickogeografické a demografické (přírůstek obyvatel, natalita, mortalita, střední délka života, jazykové skupiny, národy, počet miliónových měst, hlavní ekonomické oblasti aj.). Důležité bylo zařazení tabulký největších měst s aglomerací, dávající představu o největších městech světa.

4. Snad nejvýraznější změnou je abecední řazení států v rámci jednotlivých světadílů, namísto již tradičního řazení geografického, kde doprovodný text odpovídá obsahu mapového listu. Tím bylo dosaženo větší přehlednosti a možnosti snadnější orientace. Výjimkou je ČSSR, která je zařazena do čela evropských států.

5. Velmi dobře a přehledně je zpracováno Československo. To platí jak o fyzickogeografické, tak především o ekonomickogeografické části (zvláště průmysl a zahraniční obchod). Nově byly zařazeny tabulky nejdelších řek, přehrad, národních parků a chráněných krajinných oblastí, rybníků, jezer, největších měst ČSSR (nad 20 tis. obyvatel) a správního rozdělení. Na škodu asi bylo vypuštění mapky okresů ČSSR a jejich přehled.

6. Přehledy jednotlivých států jsou obohaceny o celou řadu údajů a charakteristik:

Obyvatelstvo — hustota, průměrný přirozený přírůstek, natalita, mortalita (u většiny), podíl městského obyvatelstva, podíl zaměstnanosti v průmyslu, popř. v zemědělství.

Těžba — úplnější údaje, doplněné o lokalizaci.

Průmysl — zastoupení jednotlivých odvětví; nové ukazatele především u strojírenství, chemické a potravinářské výroby; výroba elektrické energie zahrnuje podíl vodních a atomových elektráren.

Zemědělství — nové údaje především u rostlinné produkce.

Doprava — doplněna o dálnice, leteckou dopravu a hlavní přístavy.

Zahraniční obchod — bližší specifikace jednotlivých vývozních artiklů; hlavní obchodní partneři.

7. Na dobré úrovni je aktualizace dat; počty obyvatel jsou z roku 1980, demografické údaje jsou průměry z let 1970—1977, zemědělství z roku 1979, těžba z let 1977—1979 a průmysl z roku 1979; u mimoevropských zemí z let 1977—1979.

Na závěr je třeba ještě jednou zdůraznit, že jde o dílo velmi zdařilé. Uvitá ho nejen široká veřejnost, pro kterou je určeno, ale svým bohatým obsahem dobře poslouží i odborníkům. Lze jenom souhlasit s podtitulem knihy, že jde o malou kartografickou a geografickou encyklopedii světa.

Jiri Anděl

Upozornění autorům. Upozorňujeme pravidelné i příležitostné přispěvatele naše časopisu na změny v pokynech pro autory, týkající se zejména bibliografických citací, ale i jiných náležitostí. Uveřejňujeme je na 4. straně obálky Sborníku a budeme je důsledně uplatňovat počínaje 1. číslem ročníku 1985.

Redakce

1. Údolí Liběchovky u Tupadel v Polomených horách. Studovaná lokalita zalesněného skalního reliéfu (podrobnosti viz profil na obr. 1) je umístěna v popředí na levém erozně denudačním svahu.

2. Trhlina mezi skalními bloky kvádrových pískovců turonského stáří, v níž je na lokalitě u Tupadel umístěn měřicí přístroj UGG ČSAV typu TM 71.

3. Zadní strana 5–7 m mocné skalní stěny na lokalitě s měřicími přístroji u Želíz. Šířka podélné trhliny je 1–2 m, její dno je vyplněno zrnitostně různorodými svahovými sedimenty.

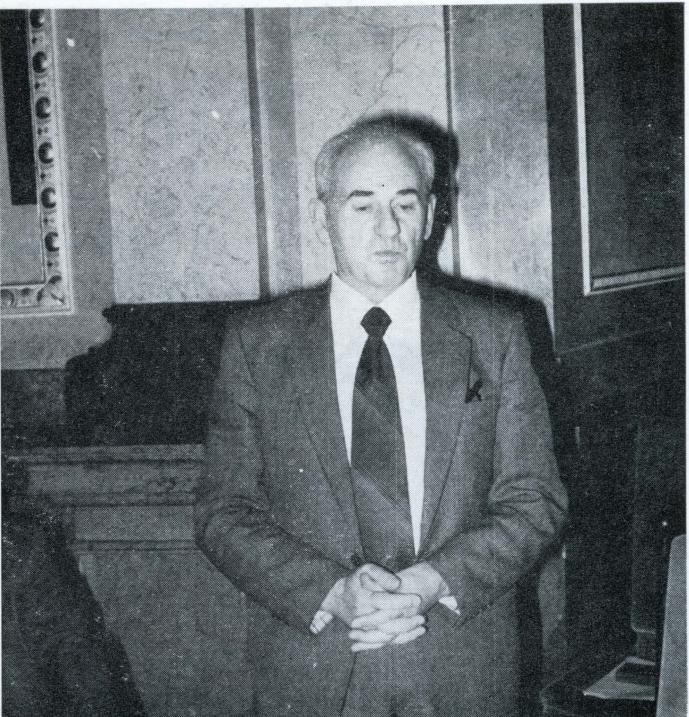

4. Ronem modelovaný povrch písčkovcových skalních bloků, navzájem oddělených 2–3 m hlubokými a sevřenými trhlinami, na boční straně jednoho z uzávěrů erozních zářezů levého erozně denudačního svahu údolí Liběchovky na sever od Tupadel. Snímky J. Kalvoda

Ke zprávě O. Bašovský: VIII. sympózium Stáleho seminára univerzitných geografov krajín
RVHP 1.—4. novembra 1983 Libiiciach a v Prahe

5. Doc. dr. Václav Gardavský, CSc., představuje vedoucí jednotlivých delegací náměstkovi primátora při přijetí na Staroměstské radnici.

6. Děkan geografické fakulty Moskevské univerzity prof. G. I. Ryčagov při diskusním vystoupení.

Ke zprávě S. Špringcové: Sympozium o geografii cestovního ruchu ve středohorách a v podhorských oblastech

7. Sympozium se konalo v Banské Bystrici jako součást II. mezinárodní konference o cestovním ruchu.

8. Účastníci sympozia navštívili různé objekty a cíle cestovního ruchu na Slovensku, mj. i Eurocamp ve Vysokých Tatrách. Snímky M. Holeček

ZPRÁVY Z ČSGS

Knihovna Československé geografické společnosti 266 — Seminář O problémech marxistické geografie Jevany 1983 (*J. Demek*) 267 — Seminář Geografie v oblastním, územním a ekologickém plánování (*I. Bičík*) 268.

LITERATURA

J. Buchar: Zoogeografie (*J. Rubín*) 270 — J. Brinke: Austrálie a Oceánie (*M. Strížda*) 271 — N. G. Železnova a kol.: Zapasy uglej stran světa (*L. Krajíček*) 272 — W. Lauer, P. Frankenberger: Untersuchungen zur Humidität von Afrika (*M. Kameník*) 272 — V. Krupa, J. Genzor, L. Drozdík: Jazyky světa (*V. Král*) 274 — H. Kříž: Hydrologie podzemních vod (*M. Kněžek*) 274 — Z. Mísář et al.: Geologie ČSSR I. Český masív (*R. Květ*) 275.

MAPY A ATLASY

Kapesní atlas světa (*J. Anděl*) 275.

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI

Svazek 89, číslo 3, vyšlo v říjnu 1984

Vydává Československá geografická společnost v Academii, nakladatelství ČSAV. — Redakce: Vodičkova 40, 112 29 Praha 1, telefon 24 62 41. — Rozšiřuje a objednávky přijímá PNS — Ústřední expedice a dovoz tisku, závod 03, administrace odborného tisku Kubánská 1539, 708 72 Ostrava—Poruba. Lze také objednat u každé pošty nebo poštovního doručovatele. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — Ústřední expedice a dovoz tisku Praha, závod 01, administrace vývozu tisku, Kafkova 19, 160 00 Praha 6. — Tisk: Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 42, 746 64 Opava. — Vychází 4krát ročně. Cena jednotlivého sešitu Kčs 10,—, roční předplatné Kčs 40,—. Distribution in the western countries: Kubon & Sagner. P. O. Box 68, 34 01 08 — 8 000 München 34, GFR. Annual subscription: Vol. 89, 1984 (4 issues) DM 87,—.

REDAKČNÍ POKYNY PRO AUTORY

1. Obsah příspěvků. Sborník Čs. geografické společnosti uveřejňuje původní práce ze všech odvětví geografie a články souborně informující o pokročilých v geografii, o problematice školské geografie, dále kratší zprávy osobní, zprávy z vědeckých a pedagogických konferencí, zprávy o činnosti ústavů domácích i zahraničních, vlastní výzkumné zprávy a zprávy referativní (zpravidla ze zahraničních pramenů), recenze významnějších geografických a příbuzných prací a příspěvky týkající se terminologické problematiky.

2. Technické vlastnosti rukopisů. Rukopis předkládá autor v originále (u hlavních článků s jednou kopíí) jasně a stručně stylizovaný, jazykově správný, upravený podle čs. státní normy 88 0220 (Úprava rukopisů pro knihy, časopisy a ostatní tiskopisy). Originál musí být psán na stroji s černou neopotřebovanou páskou, volný okraj zleva 3,5 cm, zprava 1 cm, shora 2,5 cm a zdola 1,5 cm. Rukopisy neodpovídající normě, neúplné, s nedokonalými citacemi (viz bod 5), nadměrného rozsahu apod. mohou být trvale odloženy a pokud autor žádá jejich vrácení, je třeba, aby si je vyzvedl osobně. Přijímají se pouze úplné, všemi náležitostmi (tj. obrázky, texty k obrázkům, seznam literatury upravený podle bodu 5, résumé apod.) vybavené rukopisy. Pouze abstrakt (u hlavních článků a v Rozhledu) vokud jej nedodá autor ve vyhovujícím stavu, obstará redakce.

3. Cizojazyčná résumé. K původním pracím v českém nebo slovenském jazyce připojí autor stručné (1–3 stránky) résumé v ruském, anglickém nebo německém, výjimečně po dohodě s redakcí v jiném světovém jazyce. Text résumé dodává zásadně současně s rukopisem, a to přímo v cizím jazyce.

4. Rozsah rukopisů. Optimální rozsah hlavních článků je 10–15 stran strojopisu, v žádném případě však nesmí přesahovat 25 stran textu včetně literatury, cizojazyčného résumé a vysvětlivek pod obrázky. Je třeba, aby celý rukopis byl takto seřazen a průběžně stránkován. U příspěvků do rubriky „Zprávy“ a „Literatura“ se předpokládá rozsah 1–3, výjimečně do 5 stran strojopisu a případně ilustrace.

5. Bibliografické citace. Původní příspěvky a referativní zprávy musí být doprovázeny seznamem použitých literárních pramenů, seřazených abecedně podle příjmení autorů. Každá bibliografická citace musí být úplná a přesná a musí obsahovat tyto základní údaje: příjmení a jméno autora (nebo jeho zkratku),

rok vydání práce, název časopisu (nebo edice), ročník, číslo, počet stran, místo vydání. U knih se rovněž uvádí celkový počet stran, nakladatelství a místo vydání. Doporučujeme dodržovat pořadí údajů a interpunkci podle těchto příkladů:

a) Citace časopisecké práce:

BALATKA B., SLÁDEK J. (1980): Neobvyklé rozložení srážek na území Čech v květnu 1976. — Sborník ČSGS 73:1:83–86. Academia, Praha.

b) Citace knižní publikace:

KETTNER R. (1955): Všeobecná geologie IV. díl. Vnější geologické síly, zemský povrch. 2. vyd., 361 str., NČSAV, Praha.

Odkazy v textu. — Odkazuje-li se v textu na práci jiného autora (např. Kettner 1955), musí být tato práce uvedena v plném znění v seznamu literatury.

6. Obrázky. Perokresby musí být kresleny bezvadnou černou tuší na kladivkovém nebo pauzovacím papíře v takové velikosti, aby mohly být reprodukovány v poměru 1:1 nebo 2:3. Předlohy větších rozměrů, než je formát A4, se nepřijímají, nebo jen výjimečně po předchozí dohodě s redakcí.

Fotografie formátu 13×18 cm (popř. 13×13 cm) musí být technicky a kompozičně zdařilé, dokonale ostré a na lesklém papíře.

V rukopisu vysvětlivek ke každému obrázku musí být uveden jeho původ (jméno autora snímků, mapy, sestavitele kresby, popř. odkud je obrázek převzat apod.).

7. Korektury. Autorům hlavních článků zaslává redakce jen sloupcové korektury. Změny proti původnímu rukopisu nebo doplňky lze respektovat jen v mimořádných případech a jdou na účet autora. Ke korekturám, které autor nevrátil v požadované lhůtě, nemůže být z technických důvodů přihlédnuto. Autor je povinen používat výhradně korekturních znamének podle Čs. státní normy 88 0410.

8. Honoráře, separátní otisky. Uveřejněné příspěvky se honorují. Redakce má právo odečíst z autorského honoráře případně náklady na opravu nedokonalého rukopisu či obrázků. Autorům hlavních článků posílá redakce jeden autorský výtisk čísla časopisu. Žádá-li autor separáty (zhotovují se pouze z hlavních článků a v počtu 20 kusů), zašle jejich objednávku na zvláštní papíře nejpozději se sloupcovou korekturou. Separáty rozesílá po vyjítí čísla sekretariát Čs. geografické společnosti. Na příkopek 29, Praha 1. Autor je proplácí dobírkou.